

Hernani 2010

Hernani 2010

Udal Artxibo Zerbitzua

Servicio de Archivo municipal

Hernaniko Udala

Ayuntamiento de Hernani

17. urtekaria 2010

XVII Anuario 2010

Azala: Hernaniko Udal Artxiboa

Diseinu orokorra eta maketazioa: Hernaniko Udal Artxiboa / andreka35

Imprimategia: Centro Gráfico Ganboa

Lege gordailua: SS-43-1993

Artikuluetan azaltzen diren iritzien erantzule idazlea bera da.

Las opiniones expresadas en los artículos publicados son responsabilidad exclusiva de sus autores.

Alkatearen agurra

Urtero bezala esku artean duzun urtekarian gure historian arakatzeko aukera izango duzu, bai aspaldikoa zein hurbilekoa, eta bide batez hilabeteotan hizketagai izan ditugun gai nagusien inguruko hausnarketa eta argibideak aurkituko dituzu.

Azken alea eskuratu zenuenetik gauza asko gertatu dira Hernanin, pausu handiak eman ditugu. Maialen Lujanbioren txapelarekin gozatu ederra hartu genuen, bertsotan maisuki aritzearen ordaina izan zen berarentzat, eta zoriona herritarrontzat.

Maialenek berak erakutsi digu eskuak zenbat dezaken, zenbat egin genezakeen eskuz esku eta atez ate. Hernanik Atez Atekoarekin erakutsi du etorkizun hobearen keinu eta pausu txikiekin eraiki daitekeela, eta arduratsu jokatzeko bide hori ezin hobe urratzen ari da.

Etorkizuna idazten hasi baino ez gara egin gai honetan, baita berebiziko garrantzia hartuko duen Galarretako Parke Teknologikoan ere. Horrek ez du esan nahi gauza berrietan soilik ari garenik, gure altxorak zaintzeak ere badu bere garrantzia, Galarretako Frontoia, Ave Maria Parkea, gure egunerokoa osatzen duten elkarten jarduerak eta beste asko.

Urtero legeaz gauza txiki eta handi askori begira jarri gaitu 2010. urteak Hernanin, herritar askoren lan eta gogoari esker gertatuak eta beste zenbaitek paperean jasoak.

Azken hauei eskerrak beste behin ere irakurgai interesgarri eta aberats askoak esku artean jartzeagatik, eta zuei, irakurle lanetan jarrita tarte atsegina igaro dezazuela.

Saludo de la Alcaldesa

Este nuevo anuario, que como cada año llega a tus manos, nos ofrece la oportunidad de profundizar en nuestra historia remota y más reciente, y en él encontramos reflexiones e información útil acerca de aquellos proyectos de mayor interés, los que durante estos meses han ocupado nuestros temas de conversación.

Mucho ha sido lo que, desde la publicación del último número, ha vivido Hernani, hemos avanzado considerablemente. Maialen Lujanbio nos dio una gran alegría con su txapela, que supuso para ella la recompensa a su magistral trabajo en la improvisación de bertsos y una gran satisfacción para toda la ciudadanía.

La propia Maialen nos ha demostrado el poder de las manos, hasta dónde somos capaces de llegar mano a mano y Puerta a Puerta. Hernani ha demostrado con el puerta a puerta que a través de pequeños gestos y pasos se puede construir un futuro mejor y, actuando con responsabilidad, está abriendo camino de manera ejemplar.

En lo que respecta a esta materia no hemos hecho sino comenzar a escribir el futuro, al igual que con el Parque Tecnológico de Galarreta. Esto no significa que nos ocupemos únicamente de cuestiones innovadoras, ya que resulta igualmente importante la protección de nuestros tesoros, tales como el Frontón Galarreta, el Parque Ave María, la actividad de las asociaciones que conforman nuestro día a día, etc.

Al igual que todos los años, durante el año 2010 el municipio de Hernani ha fijado su punto de mira en proyectos ambiciosos y en proyectos más modestos, que se han desarrollado gracias a la colaboración y la voluntad de gran parte de la ciudadanía; algunas personas todo ello lo han plasmado por escrito.

Quiero expresar una vez más mi agradecimiento a éstas últimas por su empeño en poner a nuestro alcance estos textos tan interesantes como valiosos, y aprovecho la ocasión para desearos que disfrutéis con su lectura.

Marian Beitialarrangoitia.
Alkatea

Hernani **2010** urtekaria

Aurkibidea / Índice

• Villa de Hernani.....	4
• Hernaniko historiaren bitxikeriak. Xabier Iriarte	10
• Memoria Histórica: Hernani, una referencia. Iñaki Egaña.....	14
• Hernaniko printzak. Kale Nagusia – Eginu etxea. Luix Errazkin	21
• Pilar Azurmendi (Gipuzkoako Aldundiko Ondarearen Zuzendaria). Jon Odriozola	22
• 25 años de Proyecto Hombre Gipuzkoa. Fundación IZAN Fundazioa	28
• Harremonak egitasmoa. Irantzu Jauregi	30
• Zabor bilketa Hernanin azken ehun urtean: zaborra atez ate biltzetik egungo atez ateko sistemara gaikako bilketan sakonduz. Olatz Urrutibeaskoa	34
• Galarreta Jai-Alai, erremontearen katedrala. Urko Apaolaza Avila.....	38
• Galarreta encuentra su futuro. Imanol Jimenez (arquitecto urbanista)	44
• Parque de Villa Ave Maria. José Luis Loinaz (SABAI Arkitektoak, S.L.)	49
• Hernani – Leitza ibilaldia, 50 urte pausuz pausu. Inaxio Sanz	54
• Sorbeltzak, Hernaniko turista leialenak. Iñaki Sanz-Azkue	62
• Maialen Lujanbio TXAPELDUN! Hernaniko KRONIKA	67
• Hernaniko Motolagunak. Hernaniko Motolagunak	68
• Hernani Kirol Elkarteak, 23 urte. Hernani Kirol Elkarte	70
• Hernaniko KRONIKA, 10 urtez egunik huts egin gabe. Malores Etxeberria Arrese.....	72
• Crónica 2009ko kronika. Mikel Zapiain (Udal Artxiboa)	74

Villa de Hernani

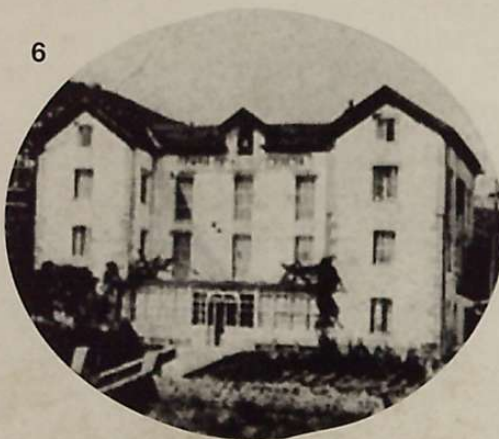
De izquierda a derecha; sentados : D. Manuel Zubillaga, concejal; D. José María Ubarrechena, teniente alcalde; D. Joaquín Arbelaiz, alcalde; D. Ricardo Rezola, concejal.
De pie : El alguacil; D. Marcelino Berasategui, concejal; D. Salustiano Gastaminza, secretario; D. Norberto Lete, concejal; D. José Zugasti, concejal.

título de villa. La circunstancia de haberse quemado totalmente en tiempo antiguo el Archivo de Hernani, ha hecho poco menos que imposibles las investigaciones acerca de la época de su fundación, concesión de su carta-puebla, etc. En otro incendio ocurrido en la villa en 1512, desaparecieron las ordenanzas municipales concedidas á Hernani por los Reyes Católicos. En 1542, Carlos V, emperador de Alemania y rey de España, concedió á los moradores de Hernani nuevas ordenanzas municipales. En lo antiguo fue Hernani pueblo cercado y torreado y estaba considerado como plaza de armas, por su proximidad

á San Sebastián y la frontera francesa. Por tal motivo fue punto de reunión y organización de los tercios guipuzcoanos, residencia de la Diputación, en guerra y reunión de Juntas Generales de la provincia en ocasión de rumores de guerra con Francia. Al invadir Guipúzcoa las tropas francesas en 1512, incendiaron la villa á su paso. Durante la guerra de la Independencia estuvo guarnecida y fortificada por los franceses, y más tarde, durante las dos guerras carlistas, Hernani fue teatro de

Su nombre aparece ya en el famoso privilegio de votos de Fernán González, conde de Castilla, que se supone otorgado en 939. También se le cita en el documento sobre la demarcación del obispado de Bayona, hecho en 980. Dependió de la jurisdicción de San Sebastián desde 1180, en que el rey de Navarra D. Sancho, asignó á ésta los términos que habían de componer su territorio.

La fecha de la creación de Hernani como villa ó población se ignora, y ha sido asunto debatidísimo; más según la concordia celebrada en San Sebastián en 2 de Agosto de 1379, ya entonces no dependía Hernani de la jurisdicción de dicha ciudad y gozaba del

3. Vista general de Hernani.
4. Antigua y Notable casa solariega de la villa, llamada "Mandatari".
5. Plaza de las cinco calles.
6. Casa de Beneficencia y escuelas elementales.

Picabea, Rafael (y otros colaboradores): *Álbum gráfico-descriptivo del País Vascongado, años de 1914-1915. Álbum descriptivo de los pueblos de Guipúzcoa.*

varios reñidos encuentros entre las fuerzas del gobierno y las de D. Carlos. Hernani ha sido en varias ocasiones albergue de personas reales á su paso por Guipúzcoa. Felipe V fue el monarca que más larga estancia hizo en la villa, con ocasión de su primera venida a España, en Enero de 1701. Un fuerte temporal de lluvias obligó al monarca a aplazar su viaje a Tolosa, permaneciendo tres días en Hernani, albergado en la casa de D. Juan Antonio de Leizaur.

Apellidos pertenecientes a antiguas casas armeras y solariegas de Hernani: Alcega, Arguindegui, Aristizabal, Ayerdi, Bergara, Diustegui, Eche-erreaga, Elduayen, Errazu, Lasartebengoa, Lizarraga, Londaiz, Luebana, Marielus, Minner, Oariz, Olascoaga, Olo, Sagasti, Santo Domingo, Sasoeta, Sasoeta-Arreche, Sasoeta-Chaucoena, Urbieta, Zabalaga y Zamora. Actualmente compónese Hernani de su propio cuerpo de población y de los agregados Fagollaga, afueras de Liceaga, Puerto Villas, La Florida y Lasarte. Este último barrio es el más importante: cuenta con 295 habitantes. Tiene estación férrea en las líneas de San Sebastián á Bilbao y San Sebastián a Pamplona, y tranviaria en la de San Sebastián-Tolosa. En junto, la población de Hernani es

de 4326 habitantes. Ocupa la villa una colina dominando una fértil y pintoresca vega bañada por el Urumea. Su altura sobre el nivel del mar es de 43 metros. Tiene estación férrea en la línea general de Madrid á Hendaya, y es término en la línea del tranvía eléctrico San Sebastián-Hernani.

La villa de Hernani dista nueve kilómetros de San Sebastián, á cuyo distrito judicial pertenece.

De izquierda a derecha; primer término : D. Alfonso María Zabala, párroco; D. Leandro Larrea, coadjutor. **Segundo término :** D. Vicente Mariano Azcue, D. Miguel Mendicute y D. Mariano Jesús Miqueo, coadjutores.

7

8

9

10

7. Antiquísima puerta llamada del Barrio de las afueras.
8. Un aspecto de la calle Mayor.
9. Casa - estación del tranvía eléctrico San Sebastián-Hernani.
10. Antigua casa solariega de Hernani llamada "Beroiz-enea".

Iglesia parroquial.

Paseo de la Alameda.

Ayuntamiento : D. Joaquín Arbelaiz y Soroa, alcalde; D. José María Ubarrechena, D. Ricardo Rezola, D. Manuel Zubillaga, D. Sebastián Ubiria, D. Marcelino Berastegui, D. Ignacio María Pagola, D. José Alcorta, D. Norberto Lete; don Eleuterio Arecena, D. José Zugasti y D. Francisco Goicoechea, concejales; D. Salustiano Gastaminza, secretario. — *Juzgado municipal* : D. José Orradre, juez; D. José Ubiria, fiscal; D. Miguel Fernández, secretario. — *Notario* : D. José López de Zubiría. — *Cabildo parroquial* : D. Alfonso María Zabala, párroco, D. José Leandro Larrea, D. Mariano Azcue, don Miguel Mendicute y D. Jesús Mi-queo, coadjutores; D. Manuel Cendoya, organista. Existen, además, conventos de Agustinas Canónicas y Recoletas, éstas en el barrio de Lasarte.

Vista general de la fábrica de Galle "Royalta". La fábrica de Galle marca ROYALTA, de la que se ha una descripción gráfica en cua

La conocida fábrica de curtidos de D. Fernando Montes.

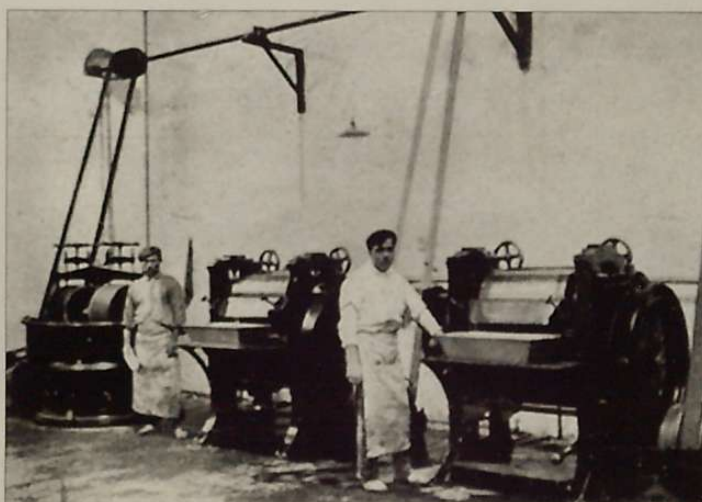

Palacio de la Vda. de Jáuregui en la Plaza de los Fueros.

otografías de esta plana, se dedica
la especialidad de barquillos de
todas formas, pastas finas para
ostres, rellenos y gaufreites.

Médicos municipales : D. Florencio Sarasqueta y D. Andres Alcain. — Jefe del puesto de miqueletes, D. Nicolás Culla; de la estación férrea, D. Nicolás Gainza, y de la estación del tranvía, D. Hilario Corella. — *Maestros municipales* : D. Luis de Mendiá, D.ª Carmen Mendieta y D. Nicolás Mújica. Existen también los colegios particulares de los RR.PP. Jesuitas, el Fomento Escolar, de María Teresa, Sociedad de Padres de Familia. — Casa de Misericordia, asistida por Hijas de la Caridad. — Sociedades: Lagun Billera, 2 de Junio y Centro republicano. — Fondas: de Valencia y Majoenea. — Industrias principales: Fundición de hierros, de Daniel Pegasse; fábrica de cal hidráulica, de Figueredo y Compañía; ladrillos refractarios, de Márquese y Compañía; Sociedad de envases, de Sansinenea; Sociedad Billarbat, de pastas para papel; Fábrica de almidón, <Remy>; de harinas, de Londaiz, Ubarrechena y Compañía; serrería mecánica; fábricas de curtidos de Fernando Montes y Ricardo Toledo; de papel, de Gregorio Mendiá y Compañía.

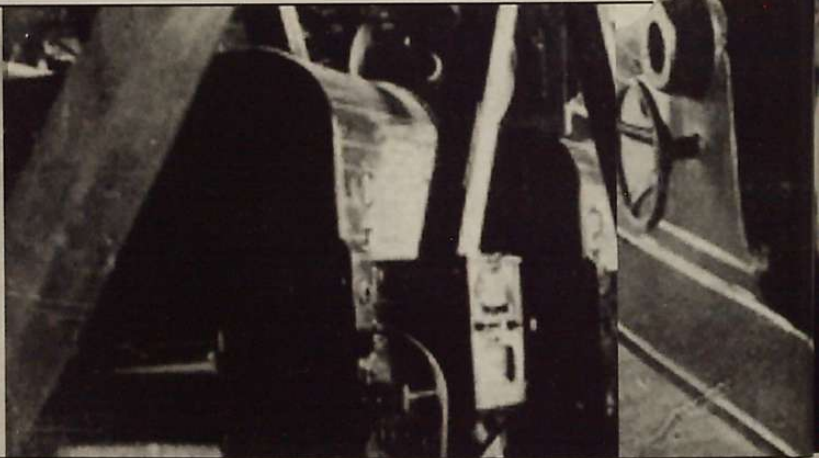
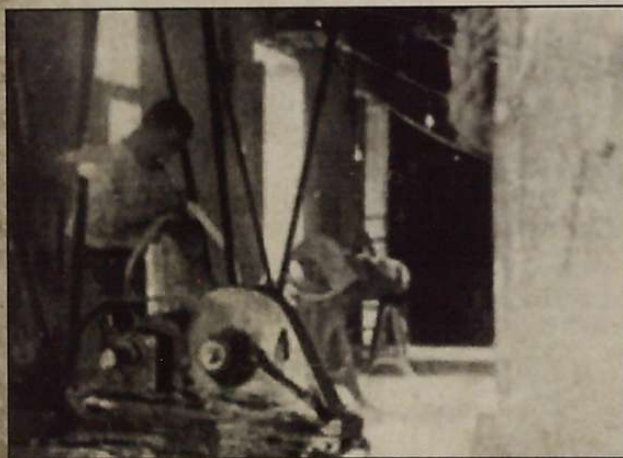
Plaza y casa consistorial de Hernani.

Hijos ilustres de esta villa entre los muchos que en la antigüedad ha tenido, son: Juan de Urbietta, capitán de caballería, que en la batalla de Pavía hizo prisionero al rey Francisco I de Francia; Juan Esteban de Urbietta, hijo del anterior, obispo de Tílesi, en Italia; Luis de Echezarrieta, uno de los mejores humanistas de su tiempo, el año (1615); el P. Agustín Cardaveraz, doctísimo jesuita; Antonio de Oquendo, capitán de fragata de alto bordo, de S. M.; Gonzalo de Percaiztegui, importador del maíz, desde las Indias; Miguel Antonio de Zuaznabar, ayuda de cámara y más tarde consejero real de Hacienda, en tiempos de los reyes D. Felipe de Borbón y Doña Isabel de Farnesio.

Una vista de la fábrica y del muelle.

FABRICAS
de los
señores Londa
Ubarrechena
y Comp.^a

Interiores de las importantes fábricas de harinas de los Sres. Londaiz, Ubarrechena y Compañía.

La producción principal de su terreno es la manzana, para la elaboración de la sidra, trigo y maíz. Modernamente, la vida industrial ha adquirido gran desarrollo en Hernani, cuyo término cuenta con varias e importantes fábricas de ladrillos, almidón, harinas, cal hidráulica, pastas para papel, curtidos, fundición de hierros, serrerías, etc., etc. Su fiesta patronal es el 24 de Junio, festividad de San Juan Bautista, bajo cuya advocación se halla la iglesia parroquial. Celebra ferias bimensuales de ganado vacuno y de cerda, aperos de labranza y productos agrícolas.

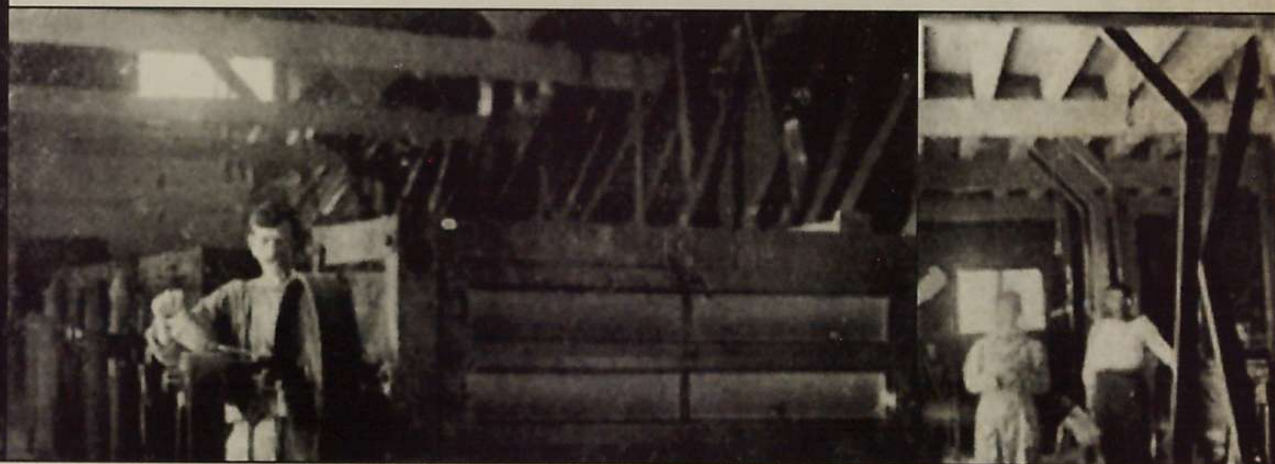
Notabilísima portada de la iglesia parroquial.

Salón de ceremonias del ayuntamiento.

Vista en conjunto de la fábrica.

Elaboración por cilindros, produciendo diariamente 60.000 kilos de harina.

Hernaniko historiaren bitxikeriak

Xabier Iriarte

Hernani herriarekin lotutako aipamen historiko garrantzitsu asko garai bakoitzeko idazle, bidaiari edo kronikariek idatzitako albisteak dira. Gure historian izandako gertaera garrantzitsuen lekukoak izanik, haiek ezagututakoa guri kontatzea izan zen bere helburuetariko bat. Dena den, gure herriari buruz eta herritarren eguneroko bizimoduari lotutako 500 urteko historia idatzia herriko artxiboan aurkitu dezakegu. Urte hauetan guztietan jende asko aritu da paper horiek arakatzen eta horri esker gaur egun gure herriko historia hobeto ezagutzen dugu.

Lerro hauen bidez, artxiboko paperetik ateratako hainbat datutan oinarrituta, gure historian izandako hainbat gertaera eta bitxikeri azaldu nahi ditut.

Aspaldiko aipamenak dira eta garai bateko hernaniarren izaera eta bizitzeko era islatzen dute.

Zer da! edo cerda.

1837. urtean, martxoaren 29an, gauean, Hernanin gertaturiko istilu baten ondorioz istorio bitxi hau ezagutu izan dugu. Garai horretan Hernanin kaleko hizkuntza euskara zen eta jende gutxi zekien gaztelaniaz. Hizkuntzarekin gaizki ulertze bat edo auskalo beste arrazoiren bat tartean zelarik, hernaniar batzuk eta Leongo gizaseme bat borrokan aritu ziren. Horren ondorioz Leongoa preso eramán zuten eta epaitua izan zen. Epaiketa horretan jasotako informazioaren arabera hona hemen laburpen bat gertaturikoa argitzeko.

La noche del 29 de Marzo de 1837, Ramon de Posada natural de Riego de la Vega (Leon) y Francisco García soldado retirado que casado hace año y medio residía en la villa fueron a la bodega de Juan de Ansorena a beber sidra. Estando en la puerta los 2 anteriores vinieron Ignacio de Achega y Francisco de Aristizabal vecinos de la villa. Al pasar junto a ellos estos dijeron Zer da! que tiene el sentido de que es? (en castellano cerda es lechon grande) al que contestaron con lechon mas grande. Se produjo camorra, le amenazo echando la chaqueta al suelo que llevaba en el hombro. Hubo golpes y con una aguja de coser fardos el tal Posada hirio a F. de Aristizabal y por ello fue llevado a la carcel, juzgado y condenado.

Borroka gehiago Sagardotegietan.

Beste aipamen bitxia Portu inguruan Txingurritxo izeneko parajea gertaturiko pasadizo batekin erlazionaturik dago. Jakina da gure herrian sagardotegietara joateko ohitura aspaldikoa dela. Honela dio 1774. urtean izandako gertaera baten ondorioz jaso zen informazioak:

... Despues de haber ido a beber sidra a la caseria de Donferminenea de la que estaba en venta al llegar al puerto estaba un tal alias pastor que le echo un verso al expresado Lartaun tratandole con el nombre de Chinchur, y este respondió sabia ir adelante con sus palos, se enzarzaron en pelea en el paraje de Chinchurrichoa.

Printzearen omenez.

Jakina da Hernani Frantziarako bidean pasagune garrantzitsua izan dela mendeetan zehar. Hemendik errege-erreginak, kondeak eta sona handiko jendea pasada. Askotan herrian geratzen ziren eta gehienetan harrera beroa egiten zitzairen. Herriko agintariei aginduak ezartzen zitzaizken horrelako ospakizunetan behar zen dirua gastatzeko eta merezi zuten bezala ondartzeko. Dirutza handia gastatzen zen herriaren kontura eta denbora luzez zorpetu, baina denak balio zuen errege eta beste jauntxoen aurrean herriak erakusten zuen mirespena argi uzteko. Hona hemen 1707. urtean gertaturiko ospakizun bitxia

Fiestas por el nacimiento del principe de Asturias. En el mes de Septiembre de este año y durante varios días se hicieron diversos festejos. Se celebraron festejos con toros, todo tipo de danzas en la que danzo el pueblo guiado por el alcalde. Se lanzaron chopines y hubo fuegos artificiales. Se franqueo vino en la plaza publica hasta 12 arrobas de vino y se arrojaron de los balcones de la casa concejil de esta villa 40 reales de plata en moneda de cobre y algo de fruta al gran concurso de gente que habia en la plaza en que con notable alegría se vitoreo repetidamente por la salud de los reyes y del principe de Asturias recién nacido.

Hernaniren menpe.

Jakina da mendeetan zehar Hernaniko lurralde jurisdikziopean Urnieta, Lasarte zati bat eta Donostiako Antigua aldeko eliza izan zirela. Honekin lotuta Hernaniko artxibategian honi buruz aipamen asko daude. Urte luzez, herriko agintariek bere menpe zeuden lurralde hauek bisitatzen zituzten eta jabetza berretsi egiten zuten.

Honen lekuko, aipamen hauek:

Año 1564

"... el día de S. Miguel vecinos y regimiento fueron a Urnieta conforme a la costumbre de cada un año que tiene la villa en continuacion de su posesion de la plaza e jurisdiccion de la tierra."

Año 1819

"... comitiva con los Sres capitulares en su traslado en acto posesorio a la Iglesia parroquial de Lasarte jurisdiccion de esta villa el día de S. Pedro".

Año 1820.

"... por un viaje que hizo al convento del Antiguo de S.S. dando parte a su vicario de que el tercer día de Pascoa de Pentecostes de este año no iría a la iglesia de dicho convento el ayuntamiento de esta villa en acto posesorio..."

Ohitura hau ez zen beti ongi hartu izan nonbait eta honen lekuko 1568. urtean Lasarte aldean gertaturiko pasadizo bitxia:

"Habiendo venido noticia que los de Lasarte en gran perjuicio de la costumbre posesion que la dcha villa en cada un año suele tener en la plaza de Lasarte querian hacer los regocijos acostumbrados en la parte de Urnieta como para esto alzaron tablado a manera de castillo querian dejar sin ningun regocijo. La gente de esta villa acordo ir con la gente de ella en que den como fueron a manera de regocijo en conserva aun de su posesion".

Hiltzera zigortuaren patua.

Beste gertaera bitxia ere Lasarte aldean gertaturiko hilketa baten ondorioz jasotakoa da. 1699. urtean San Joan bezperan errondan ari zirela Lorenzo Mitxelena auzotarraren heriotza gertatu zen. Gau horretan etxe kantari lagun talde batzuk ari zirela elkar joka hasi ziren. Gaueko ilunpean jasandako kolpeen ondorioz hil omen zen Mitxelena eta inguruko lurraldeetan azaldu zen bere gorpua hurrengo egunean. Gertaera honek ondorio latzak izan zituen eta hainbat lagun epaituak izan ziren. Epailak azken erabakiaren arabera Miguel Larburu gizasemea erruduna izan zela adierazi zuen eta bere aurkako agindu hau zabaldu zuen:

"... que a donde quiera que pueda ser huido sea preso y traído a la carcel de Hernani y de ella sea sacado a caballo atado de pies y manos y con una soga de esparto por la garganta y un pregonero delante que publique su culpa y de esta suerte sea llevado por las calles publicas y acostumbradas hasta la plaza de la villa donde estaran puestos unos palos a manera de orca y de ella sea colgado hasta que muera naturalmente y nadie se atreva a quitarlo pena de la vida..."

Pisuzko arrazoiak.

Hernanin armen alardea mendeetako ohitura bilakatu zen. 300 urte luzez armen erakustaldi hauen bitartez, herri defentsan oinarriturik eta foru ordenamenduetan agintzen zenaren arabera, lurralde hauetako biztanleei armak erabiltzeko prestakuntza ezartzen zitzairen.

Urteen poderioz, eta defentsa militarreko betebeharrak ahultzen ziren heinean, bere izaera "militarra" galdu eta jai giroaz kutsaturik ikuskizuna bihurtzeko bidea hartu zuen. Ekitaldi hauetan ohikoak ziren salbak jotzea. Aldi berean fusilero guztiek bere armak disparatuz sortzen zen burrunbak zirrara berezia eragiten zuen. Garai horretan ere, herriko jai garrantzitsuenetan eta elizako prozesioetan batez ere, gizon armatuak parte hartzen zuten bere fusilen bidez salbak joaz.

Mendeetan iraun zuen aipaturiko ohitura honek, pisuzko arrazoi bitxi hauen bidez galarazi nahi izan zuten. XIX. mendearen hasierako artxiboko aipamen batean (1803) Udal ikerketak, gastuei egiten zitzairen eragozpenetan honela zioen:

"... sobre la polvora que se gasta con salvas siendo mejor haberlo gastado en hacer calzadas con la excelente piedra del Hongui en las calles de la villa..."

".. de que sirven las salvas que se hacen?"

¿Acaso promueven la devocion, ni son conducentes a la mayor autoridad y decoro de la villa?

Al contrario y no estan expuestos las gentes que van en la procesion a que se reviente un fusil cargado generalmente hablando por hombres que no saben manejar las armas? y a que una mujer embarazada se asuste y tenga la funesta resulta de un mal parto?

Asi que conviene que en lo sucesivo se ahorre este gasto, dejando un pequeño repuesto para mantener en caso necesario la tranquilidad publica..."

Bukatzeko eta hainbat bitxikeri artean txantxa bat adierazteko libertatea hartu nahi dut.

Hernani Txuri urdin.

Gure herriko kirol taldeek aspalditik bere jantzietan eta ikurretan kolore berdea erabiltzen dute. Kasu askotan kolore honen bidez gure herria identifikatu nahi izan da. Datu hauekin batera ikus daitekeen XIX. mendeko irudi ezagun horretan, udaletxeko balkoitik zintzilik dagoen bandera gaur egun aski ezaguna dugu. Ez dakigu zer adierazten zuen; agian apaingarri gisa erabiltzen zen edo lehen aipaturiko Donostia zaharrarekiko lotura zuen ikurren bat izan zen. Irudi hori margotu zenetik ia mende bat pasa ondoren, Donostiarrek sortutako futbol taldeak bandera berdina erabiltzen hasi zuen. Gaur egun donostiarren ikurra bihurtu da baina agian garai horretako Hernaniko ikur garrantzitsua izan zen.

Memoria Histórica:

Hernani, una referencia.

Iñaki Egaña

Cuando Víctor Hugo escribió *Hernani* y se estrenó en París en 1830, provocando un tumulto en el propio teatro, el nombre de ese pequeño pueblo a la orilla del Urumea que una vez fue puerto navarro, cruzó la frontera de lo preciso y se asentó en el difuso mundo de la imaginación. No la cercana, que no conocería a Hugo hasta un siglo después a pesar de que el escritor francés dejó sobre el país unos pasajes memorables, sino la europea.

No sé si aquello fue una buena noticia para Hernani porque el título de la obra, en realidad, refería a un bandolero al que Hugo, por razones que desconozco, bautizó con el nombre de la villa. Los espectadores franceses pronto olvidarían el letrero de la obra y se quedarían con la historia ardiente de su protagonista. Los lectores siguieron por la misma senda del desconocimiento.

Un siglo más tarde, y sin ninguna relación entre un hecho y otro, el nombre de Hernani reapareció en Europa. En 1934 las páginas de los diarios europeos volvieron a recordar a ese pequeño grupo de casas y caseríos, cerca-

no a la capital guipuzcoana, cuando un general, Fernando Berenguer, de infausto recuerdo como Gobernador Militar de Cataluña, fue muerto en Hernani por un grupo de desconocidos, probablemente anarquistas, que jamás reivindicó la acción.

Y así, sin tiempo a dejar la portada de los medios, dos años después Hernani volvió a convertirse en referencia, esta vez de una manera tan bárbara, que sólo su recuerdo estremece. Era 1936, febrero para más señas, y hubo en el Estado un proceso electoral para llenar de delegados las Cortes españolas de Madrid. Las derechas, levantiscas como siempre, esperaban copar la mayoría de los escaños, ya que llevaban dos años ostentando el poder. Un goteo inacabado de escándalos de corrupción había obligado al presidente de la República a adelantar las elecciones.

Ocurrió, sin embargo, lo inesperado, y las izquierdas, el Frente Popular, lograron una victoria electoral que incomodó a Europa y enojó a los poderes fácticos, militares, iglesia y banqueros. Empezaron a preparar una

asonada que les devolviera al poder. En Hernani, donde en las elecciones el Frente Popular había logrado arrebatarse al PNV la primacía de los votos por un margen escasísimo, un joven jeltzale llamado José Aramburu Lasa, que defendía la parroquia como lugar sagrado, ante los grupos anticlericales, fue muerto por una cuadrilla comunista.

¡Ay, de aquellos tiempos! Hernani tenía entonces poco más de 6.000 habitantes, por los más de 19.000 de hoy en día. La tercera parte.

A mediados de julio de 1936, en pleno verano, los perdedores de las elecciones ya tenían su confabulación preparada: golpe de estado en sus posesiones africanas el día 17, y el 18 en la península. La historia es conocida: tres meses de guerra en Gipuzkoa, casi un año en Bizkaia, después de que los territorios de Araba y Navarra sucumbieran a los golpistas a las primeras de cambio. Miles de muertos, decenas de miles de desplazados, cárcel, exilio y una dictadura que a veces tengo la impresión que no concluyó en 1975 con la muerte del dictador, Franco.

José Aramburu Lasa fue enterrado el 21 de marzo de 1936.

Argazkiak: Aranzadi Zientzi elkarteak.

El 13 de septiembre de 1936 las tropas sublevadas entraron en la capital, Donostia, y horas más tarde en Hernani. El fin de la esperanza. En los días siguientes, en algún despacho desconocido de la capital, tuvieron ciertas reuniones del todo discretas. Entre los acuerdos, uno de capital importancia: la eliminación del contrario, la ejecución de los disidentes abertzales y republicanos. Nunca sabremos ni la ubicación, ni los presentes en las mismas. Pero no hay que ser un linche para poder rellenar las sillas. Militares y falangistas se repartieron los papeles, desde la sede del Gobierno Militar.

El resultado fue que en pocos días la cárcel de Ondarreta se llenó de centenares de detenidos y, de inmediato, algunos de ellos fueron "liberados" hacia dos lugares entonces apartados del centro donostiarra, Ulía y el Puente de Hierro. En ambos varias decenas de detenidos fueron ejecutados. Aquello no había hecho sino comenzar.

En los estertores de aquel verano de 1936, Donostia, que había visto como más de la mitad de su población había

huido hacia Bizkaia con la llegada de los sublevados, ante los rumores luego confirmados de grandes matanzas en Navarra, se convertiría, en un suspiro, en la capital de los rebeldes. Barcelona, Madrid, Alicante, Valencia... seguían siendo leales a la República. Así que una legión de turistas de alcornia, refugiados en Biarritz, tomaron la capital donostiarra como lugar de protección.

Algunos de aquellos influyentes banqueros y militares descubrieron que no era muy agradable que sus honorables esposas estuvieran al tanto del tráfico de camionetas, a pesar de las horas intempestivas de los traslados, el sonido de los fusiles, el eco de las descargas. En definitiva, que las noticias de que a unos centenares de metros de donde residían, como si nada ocurriera, la muerte acogotara el ambiente.

Cuando Emilio Mola visitó la ciudad, un grupo de los ilustres le dijo que aquello de eliminar a los republicanos estaba bien, pero que, dadas las circunstancias, se exigía algo de discreción. Así debió de ser cómo Mola y sus asesores

locales decidieron que Hernani sería el próximo reducto de los fusilados. Desde principios de octubre hasta mediados de noviembre de 1936.

Luego, los escenarios se movieron. Los presos que pasaban en Ondarreta sus últimas horas antes de ser fusilados dejaron Hernani para ser trasladados a Oiartzun, y a partir de 1937, a la cantera de Bera, en la vecina Navarra. Meses más tarde, la represión tuvo ya un único mando, el militar, y los ejecutados pasaron por un juicio previo, sumarísimo. Las sentencias se cumplieron, en su mayoría, en terrenos del campo de tiro, hoy desaparecido, de Bidebieta en Donostia.

No hay una certeza absoluta de los hombres y mujeres que fueron ejecutados y enterrados en Hernani. Hay un significativo papel de la Guardia Civil, fechado el 17 de junio de 1958, en la época de los traslados al Valle de los Caídos, que habla de 190 enterrados en una fosa común y otros 7 en otra, esta última como los nombres y apellidos perfectamente identificados.

Relación nominal de ejecutados por los nacionales (HUA/AMH//E-5-11-27/4).

143ª COMANDANCIA DE LA GUARDIA CIVIL

1ª COMPAÑÍA

LINER Y PUERTO DE HERNANI

RELACION nominal de los enterramientos colectivos que existen en la demarcación de este Puerto, expresiva de antecedentes.-

Nombres y apellidos	Fecha del fallecimiento			Lugar en que se hallan enterrados	Observaciones
	Día	Mes	Año		
Don Martin Lecuona Echaveguren	9	Octubre	1.936	Cementerio de "Hernani"	Ejecutado por los "nacionales"
Don Gervasio Albizu Bideaur	9	Octubre	1.936	Idm.	Idm.
Don José Aristimuno Olaso	18	Octubre	1.936	Idm.	Idm.
Don José Adarraga Iarturu	18	Octubre	1.936	Idm.	Idm.
Don Celestino Onaindia Zuluaga	23	Octubre	1.936	Idm.	Idm.
Don Jose Maria Elizalde Zubiri	13	Octubre	1.936	Idm.	Idm.
Don Gabino Alustiza	27	Octubre	1.936	Idm.	Idm.

N O T A .- Se hallan enterrados juntamente con los recordados anteriormente unos 190 individuos mas aproximadamente, cuyos nombres se desconocen totalmente los cuales tambien fueron ejecutados por las fuerzas Nacionales.

Hernani 17 de Junio de 1.958
El Cabo 1º Comandante Puerto local

G. Amador

El escrito de la Guardia Civil a pesar de ser significativo no es definitivo. Personalmente tengo la impresión de que los enterrados fueron más. No sé cuantos más. Pero las impresiones no sirven para asentar certezas y, por tanto, el dato del informe es el único que, por el momento, arroja más luz sobre aquel otoño de 1936.

Sucede que la fuente documental primera para conocer los fusilados en Hernani es el archivo de la cárcel de Ondarreta. Durante años, este archivo estuvo en la prisión provincial de Martutene y, en la actualidad, se encuentra depositado en el Archivo Histórico Provincial, en Oñati. Los expedientes de los fusilados y de otros presos han desaparecido. En algún momento del franquismo, incluso de la Transición, alguien los hizo desaparecer. Los expedientes de 1936 a 1940, las trazas del horror, han sido robados y seguramente destruidos.

Sin embargo, el fichero de la cárcel no desapareció. Pero en la ficha escueta de cada preso no llegamos a saber si el reo fue finalmente ejecutado o logró salvar la vida. Los ejecutados entraban en una especie de capilla, en uno de los módulos de la cárcel, y gracias a ello, hemos podido rescatar el pasillo de la muerte y muchos nombres. Algunos presos de los que no teníamos conocimiento fueron fusilados. La reconstrucción a través de la ficha nos ha permitido saber que fueron ejecutados. Las fechas los ubicarían, previsiblemente, en Hernani.

El impacto social en Hernani, como es lógico pensar, fue extraordinario. En el día de las ánimas de 1936, las autoridades locales ya prohibieron la entrada al recinto. Y, a partir de los años 40, el cementerio se convirtió en una especie de foco de peregrinación. En los años 50, el joven de los Goya, la familia de los enterradores, intentó marcar con una placa el lugar donde habían sido enterrados los sacerdotes fusilados. Fue detenido y cumplió unos meses de condena en la prisión de Burgos.

Tres imágenes, de diferentes épocas, de una las fosas de enterramiento en el interior del cementerio municipal. En la central, instantánea de un homenaje realizado a los allí fusilados, a mediados de la década de 1970.

En los últimos años del franquismo, los familiares de las víctimas fueron colocando placas hasta que en 1977 comenzaron las labores para edificar una cripta en uno de los extremos del cementerio donde, según la creencia, habían sido enterrados los sacerdotes fusilados (Martín Lecuona, Gervasio Albisu, José Adarraga, José Aristimuño Olaso, Alejandro Mendicute y Celestino Onaindia) y algunas personas más. La iniciativa correspondió al párroco Eusebio Iraola

En 1975, con la muerte del dictador, las expectativas de un cambio radical en el tratamiento a las víctimas del franquismo habían subido de tono, alcanzaron gran temperatura. En Navarra las familias de decenas de fusilados en la Ribera, se asociaron para recuperar los cuerpos de los suyos. Entre 1978 y 1979, numerosas iniciativas populares lograron lo que había estado negado durante la dictadura. Hernani, con su cripta, había sido pionera también.

En 1981 llegó el golpe de Estado y todas las incipientes iniciativas para recuperar la memoria de las víctimas de la guerra civil y del franquismo quedaron congeladas. El retroceso democrático fue notorio y un segundo pacto entre la derecha española y la izquierda parlamentaria desterró de la actualidad política no solo el mensaje de la reparación, sino incluso el de la verdad hacia las víctimas. La mayoría de los archivos que guardaban

los datos más escabrosos sobre la represión seguían cerrados. Algunos otros desaparecieron para siempre.

Aún así, en 1986, el Ayuntamiento de Hernani, realizó un homenaje a los fusilados, con la edificación de un monumento, dentro del mismo cementerio, que dignificaba su memoria. Fue el mismo año de la desanexión de Lasarte, cuando Ricardo Mendiola, de la hoy perseguida Herri Batasuna, era alcalde. La escultura fue realizada por Ion Iturralde, con la siguiente inscripción: "*Herri beza-la bizinahia. Gau luze luzea. Zuen odola, herriaren arnas. La sangre de los demócratas es semilla de libertad*". Se inauguró el 5 de octubre, en el 50 aniversario de los primeros fusilamientos.

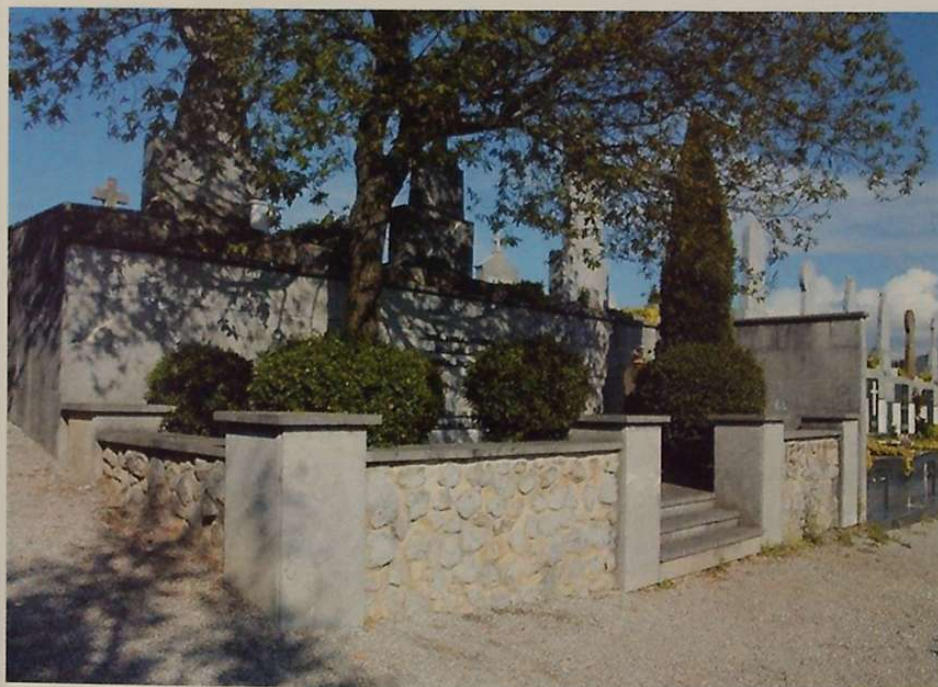
Lejos de Hernani y en el año 2000, rompiendo casi 20 años de silencio, no tanto en el ámbito familiar, una iniciativa que tuvo lugar en la región española de El Bierzo, fue el inicio de un boom mediático y también asociativo que, con el tiempo, ha sido capaz de generar un interés y una socialización de la cuestión referida a las víctimas del franquismo que hasta entonces no existía. Entonces, un equipo interdisciplinar de la Sociedad de Ciencias Aranzadi rescató los restos de una fosa en la comarca leonesa citada.

Dos años después se volvió a repetir lo sucedido y esta vez el eco mediático superó lo previsible. Numerosos medios

de comunicación europeos cubrieron el evento y manifestaron su perplejidad por algo evidente. Más de cien mil víctimas en el Estado estaban abandonadas en cunetas, habían sido enterradas y desaparecidas, aparentemente, para siempre. De aquella iniciativa, en la que volvió a participar la Sociedad de Ciencias Aranzadi en tareas de exhumación, nació la hoy conocida ARMH, Asociación para la Recuperación de la Memoria Histórica, el abuelo de cuyo presidente (Emilio Silva), precisamente, fue recatado de la fosa citada del Bierzo.

La repercusión de los rescates llegó directamente hasta Euskal Herria y en poco tiempo tres alcaldes se pusieron en contacto con Aranzadi, los de Zaldibia, Arrasate y Hernani. El punto de partida era lógico. No hace falta ir al Bierzo o a otros lugares lejanos de nuestra tierra. Aquí también hay fosas con restos de republicanos. Hoy, sabemos, por ejemplo, que se acercan el centenar, la mitad de la cuales se ubican en Navarra.

En Zaldibia aparecieron dos cadáveres en un bosque lleno de zarzas y en Arrasate los restos de dos republicanos ejecutados por la espalda por un francotirador cuando huían, y arrojados a una sima que había sido trampa para decenas de animales. Fueron los primeros de una lista que no sabemos cuando concluirá.

Monumento levantado en octubre de 1986.

En 2002, y tras las excavaciones realizadas en Zaldibia y Arrasate, la alcaldesa de entonces, Mertxe Etxeberria se puso en contacto con Aranzadi para investigar la matanzas producidas en Hernani en 1936 y de paso arrojar luz sobre las dos fosas comunes del cementerio y que presumiblemente acogían los restos de más de dos centenares de ejecutados. La Comisión de Gobierno celebrada el 11 de septiembre de 2002 tomó el siguiente acuerdo: *"Estudio sobre diversos hechos acaecidos durante la Guerra Civil en Hernani. Teniendo en cuenta que en el Archivo Municipal existe constancia de que durante la Guerra Civil española, las fuerzas franquistas realizaron fusilamientos así como inhumaciones de cadáveres en fosas comunes en Hernani (...) iniciar las gestiones previas con Aranzadi para que, en colaboración con el archivero municipal, se proceda a esclarecer al máximo dichos hechos"*.

Bajo la dirección de Alfredo Moraza, Aranzadi abordó la excavación de la cripta en cuyas paredes se habían acumulado los nombres de 45 fusilados en numerosas placas, tanto individuales como colectivas. La creencia popular, avalada por aquel informe de

la Guardia Civil, apuntaba a que bajo toneladas de tierra se encontrarían restos de fusilados en la localidad. La investigación previa ya nos había avisado que no era así.

La sorpresa, sin embargo, una vez realizada la excavación, fue mayúscula. No aparecieron los restos de los cuerpos que, a priori, debían encontrarse en la cripta. El informe definitivo, fechado en mayo de 2003, señalaba: *"En conclusión puede afirmarse que los resultados de la investigación arqueológica efectuada en el interior de la Cripta-Panteón no han permitido localizar los restos humanos supuestamente inhumados en ese lugar en 1936"*.

En aquella excavación, de la que van a cumplirse 8 años, aparecieron los restos de una caja que entonces no supimos interpretar. Con el tiempo, la caja fue identificada sin dar lugar a la duda: era del tipo de las que se usaron entre 1959 y 1960 para trasladar restos de fallecidos al Valle de los Caídos, la obra faraónica que ordenó construir el dictador para que reposaran sus restos y los de quienes le habían acompañado en la sublevación de 1936. Como la negativa fue generalizada, hoy sabemos que aproximadamente 14.000 republi-

canos fueron enterrados en el Valle de los Caídos, sin que, en su mayoría, sus familias tuvieran conocimiento de ello.

En 2008, un par de investigadores de la Sociedad de Ciencias Aranzadi, entre los que me encontraba, tuvimos la oportunidad de acceder a los archivos del mausoleo. No constaba envío alguno desde Hernani, por lo que la hipótesis de un traslado de los sacerdotes fusilados al cementerio franquista perdía fuerza. Sin embargo, en mi opinión, ese dato no es concluyente. Decenas de gudaris y milicianos que murieron en la batalla de Legutio (invierno de 1936) y fueron enterrados en fosas comunes, habían sido trasladados al Valle de los Caídos, desde Gasteiz. La prensa lo comunicó en su momento. En el caso de Hernani, un envío de restos desde Tolosa podría sugerir, por la tipología, la posibilidad. Al día de hoy, nada es concluyente.

La falta de resultados en la cripta, junto a la constatación de diversas obras en la otra fosa existente en el cementerio municipal, fosa común que según el informe de la Guardia Civil de 1958 albergaba a 190 personas, impusieron la conclusión de los trabajos de excavación.

Caja de traslado de restos hallados en las prospecciones arqueológicas realizadas en 2003; y análisis forense de los escasos restos hallados entonces.

Monumento, con los nombres de los aproximadamente 130 fusilados identificados hasta ese momento, inaugurado en noviembre de 2006.

En 2006, y dentro de las actividades que el Gobierno Vasco desplegó como homenaje a las víctimas de la guerra civil, Hernani volvió a ser centro de atención. Un equipo de historiadores dirigido por Mikel Aizpuru, profundizó las investigaciones iniciadas por Aranzadi, plasmadas en la publicación del libro *El otoño de 1936 en Gipuzkoa. Los fusilamientos de Hernani*, y el propio Ayuntamiento, junto a las instituciones vascas, dirigió un homenaje que tuvo lugar en el cementerio en noviembre de ese año. Sabin Egileor,

en colaboración con ETB, dirigió, por esas fechas, un documental sobre las ejecuciones en Hernani, que tituló *Udazkena oraindik*.

Aunque parezca mentira, la investigación y la actividad en torno a lo que supuso la represión en Hernani no ha acabado. Otras tareas siguen abiertas. En el Archivo de Justicia Militar de Ferrol, por ejemplo, apareció recientemente un volante hecho en Bilbao en 1937 con el nombre "Hernani Antifascista", una publicación que probable-

mente realizaron hernaniarras desplazados a la capital vizcaina durante la guerra. Lo que demuestra, por otro lado, el espíritu corporativo de sus vecinos, vigente hasta en los momentos más dramáticos.

En octubre de 2010, Biteri Kultur Etxea acogió a una exposición sobre estos diez últimos años de excavaciones relacionadas con la guerra civil y protagonizadas por la Sociedad Aranzadi. Con motivo de la exposición ofrecí una conferencia y, en la misma, tuve ocasión de asistir a uno de los momentos más emotivos que recuerde.

Concluyendo la conferencia y ahondando en la idea de que aún queda mucho camino por recorrer, puse como ejemplo el de Jesús Altolagirre, un joven nacido en Antzuola, vecino de Hernani, que en 1936 desapareció sin dejar rastro. Hace poco, y tras una tarea en la que el objetivo era desenterrar los presos ejecutados en el penal burgalés de Valdenoceda, tuvimos la oportunidad de acceder a numerosa documentación de la época, de las prisiones de Burgos. Gracias a ella supimos que el hernaniarra Jesús Altolagirre estaba enterrado en una fosa común en el cementerio de Lerma (Burgos). Su hermana, con 95 años, asistía a la conferencia, que era en euskara, lengua que ella no conoce y cuando pronuncié el nombre de Altolagirre interrumpió la charla para darse a conocer. Muy emotivo.

La emotividad, aunque nos movamos entre papeles, lodo y palas, nunca nos ha abandonado. Recuerdo a Josebe Goya, niña cuando los fusilamientos y de la familia de los enterradores del cementerio, con la que coincidí hace ya muchos años en un programa radiofónico. Al terminar la emisión me ofreció dos fotografías que llevaba en la cartera desde 1936. Las había encontrado en el bolsillo de la chaqueta de un fusilado y desde entonces sentía la angustia por no poder habérselas hecho llegar a la familia. No sabía de donde procedían. Al poco tiempo, tras identificar a uno de ellos, llegamos hasta los hijos del fallecido, Hipólito Berasategi. Josebe Goya murió hace unos años con la satisfacción de haber podido resolver aquella pequeña contrariedad.

Entre sentimientos, investigaciones, reparaciones y demás, las referencias históricas y el duelo familiar, junto a las reivindicaciones pendientes, han ido forjando un magma asociativo que hasta ahora faltaba. En los últimos años, las diversas asociaciones vascas que bajo el paraguas de los tres pilares fundamentales que reivindican las víctimas (verdad, justicia y reparación) han confluído en una plataforma llamada *Lau Haizetara*. También existen otra serie de colectivos, como *Ahaztuak 1936-1977*, que persiguen justicia. Las instituciones, sin duda, tienen una sensibilidad que no tenían hace años. La sociedad en general, percibe que una gran injusticia se ha cernido sobre las víctimas republicanas de la guerra civil.

El futuro, en consecuencia, seguirá acogiendo a iniciativas destinadas a recuperar ese trozo de nuestra historia que nos fue robado. Hemos perdido mucho tiempo en el intento a pesar de que los avances de los últimos años sean notorios. Hemos perdido mucho tiempo y hemos llegado tarde porque muchos de aquellos familiares de los ejecutados en 1936 y 1937 ya fallecieron, desaparecieron por una simple razón biológica, sin ver el nombre de los suyos rehabilitado.

Dicen que de los errores se aprende. Y la gran lección que nos ha dejado este proceso agri dulce es la de que es tiempo de abordar otras cuestiones más recientes cuya memoria, cuyo recuerdo, aún abrasa. Me estoy refiriendo al franquismo, consecuencia primera del resultado de la contienda de 1936. El franquismo, es decir, la aplicación de los códigos políticos, sociales, económicos y culturales de los seguidores del dictador, estuvo activado hasta la muerte del tirano en 1975. Quizás muchos de las intolerancias e intransigencias de la sociedad actual tengan que ver con ese largo proceso dictatorial. De aquellos lodos estos barro.

Durante cerca de 40 años, miles de vascos huyeron al exilio, muchos de ellos para no regresar jamás, muchos otros fueron encarcelados. Los límites sociales y políticos fueron extraordinariamente estrechos. La tortura, la impunidad policial, la represión en general, dejó un poso que aún hoy, como el de la guerra civil, se percibe. No caigamos en los errores pasados. Es tiempo de abordar una investigación profunda y, a ser posible, un juicio social al franquismo. Muchas de las víctimas, de los protagonistas, aún siguen vivos. Y a ellos les debemos un reconocimiento. ■

Hernaniko printzak

Luix Errazkin

Hernaniko Kale Nagusia, eta Egino etxea.

Pilar Azurmendi

(Gipuzkoako Aldundiko Ondarearen Zuzendaria)

Jon Odriozola

Hiru ahizpetan bigarrena. *"Antzekotasun batzuk izan arren, Nekane, Ainhoa eta hirurok nahiko ezberdinak gara"*, zehaztu du Pilar Azurmendi (Hernani, 1973) arkitektoak. Hiru haurren amak, Garazi (5 urte), Oihan (2 urte) eta Uxue (hilabeteak); gustukoa du bere lanbidea. Baita ingurumaria ere. Arkitektura eta eskultura ardatz duten liburu asko baititu etxean.

Alvar Aalto finlandiarra da Azurmendiren arkitekto kuttunena. Eskulturagintzarekin, berriz, *"zalantza gehiago daukat"*, esan du. Oteiza eta Chillida begiko ditu. *"Oteiza pertsona konplexua zen; bere espazioaren ikuspuntua gogoko dut. Chillidak eraikitzen zituen eskulturek, bestalde, indar handia helarazten dute. Bakoitza bere esparruan maisua zen"*.

"Zumaiako kaleetan berrera oso gaztetatik ibili arren, hernaniarra naiz".

Hernaniarra izateaz gain Plaza Berriko kimua zara.

Bi urte bete nituen arte Urnietan bizi izan ginen. Baita bolada batean Urbietan kalean ere. Handik Plaza Berriara jo genuen. Nire aitaren familia bertakoa da.

Plaza Berriak xarma berezia al du?

Bai! Dudarik gabe. Arkitektoa izanik, Kortazarrek eta Mokoroak egin zituzten etxeen alboan bizi izanda, zer esanik ez.

Hernaniren bihotzetariko batean bizi izan zara, beraz?

Zenbat ordu pasa izan ote nituen txikitik, lagunekin batera, katuak harra-patzen! Saiatzen behintzat bai. Amak esaten du *"sarnaz jositako katu guztiekin"* azaltzen nintzela etxean. Uste dut egungo gazteek baino kale-bizitza gehiago egiten genuela. Nahiz eta garai batean Plaza Berriaren erdi-erditik kotxe eta autobusak igaro. Beti etxetik kanpo.

Plaza Berria oinezkoentzat egin zutenetik, aldaketa handia eman du.

Hobera egin du. Ia ahaztuta izango dute hernaniar askok nolakoa zen lehen. Argazki zaharretara joz gero kotxez josita ageri da.

Bizitza sozial handia du.

Bai. Ikaragarria. Lehen, kaxkokoek bertan eguna pasa arren, ez zen hernaniarrron bilgunea. Orain, bai, ordea.

Noiztik bizi zara Zumaian?

Hamalau urte joan dira jada. Halere, txikitatik, familiak ia urte erdia igarotzen zuen bertan.

Eta Zumaian zaudenean nola aurkezten zara? Hernaniarra edota zumaiarra?

Beti izan naiz erdi zumaiarra eta erdi hernaniarra. Halere "Zumaian bizi den hernaniar" gisa aurkezten dut neure burua. Nire haurtzaro guztia Hernanin dago, baita lagun handi asko ere. Baina zumaiarra ere banaiz. Beraz, erdia eta erdia. Zumaian urtetan ikusi nauen jende askok, jaiotzez ere zumaiarra naizela uste du. Zumaia kaleetan barrena oso gaztetatik ibili arren, hernaniarra naiz.

Itsasoa esku-eskura duzu. Kresalaren premiari?

Lehorrekia izan arren, bai. Itsasoa ederra da. Horrez gain, lasaitasuna ematen dit.

Hernanitik zer botatzen duzu fal-tan?

Herri bizi-bizia da Hernani, eta hori oso aberatsa da: saltsa handikoa. Zumaia, ordea, lasaiagoa.

Urteetan atzera egingo dugu. Lehen ikasketak Langile ikastolan egin zituen.

Bai, urte zoriontsuak! Arriatsura joaten ginen oinez, eurtan, eguzkitan edo elurretan. Irakasle eta ikasle on arteko harremana oso ona izan zen. Asko ikasi nuen Langile ikastolan: bizitzako tresnak batez ere.

Handik Agustin Iturriaga instituturara joan zinen.

Bai. Hasieran, ikastolatik instituturako saltoa, gogorra egin zitzaidan. Halere, institutuko lau urte haietan, primeran pasa nuen. Ikasteaz gain gauza asko antolatu genituen: kultur astea... Baita eskolaz kanpo ere. Oroitzapen bikainak ditut: Hernaniko eta inguruko herrietako ikasle euskaldun eta ez euskaldun askok institutuan egin genuen bat. Topaleku aparta izan zen. Baita harremanak sakontzeko leku aproposa ere.

Kirolari dagokionez, eskubaloia eta judoan aritu zinen. Zer eman zizun bata eta zer besteak?

Ia hogeitaz aritu nintzen judoan.

Realak Txantxilan jokatuak lagunarteko partida bateko argazkia. Pilarrek 5 bat urte edo izango zituen (Realako kapitaina Jose Mari Martinez da, eta epailea, Guruceta).

Pilar judoan hasi eta gutxira eginiko argazkia (5 bat urterekin).

Oso oroitzapen onak ditut: eginiko lagunak... Kirol oso orekatua da. Gerriko beltza 17 urte ingururekin eskuratu nuen. Nire ahizpa zaharrenarekin, Nekanerekin, egiten nituen borroka gogorrenak; gutxitan uzten ziguten elkarrekin lehiatzen. Berak irabazten zidan gehienetan...

Eskubaloian, hegalean eta pibote postuetan jokatu nuen. Talde giro bikaina presente dut. Euskadiko selekzioan jokatzera ere heldu nintzen bai esku-baloian eta bai judoan.

Institutuko azken urtean, unibertsitatearen atarian, zer karrera egitea zebilen zure buruan bueltaka?

Geologia. Baina azkenean arkitektura egin nuen nahiz eta biak gogoko izan.

Karrerako urteak nolakoak izan ziren?

Arkitektura karrera bat baino maratonia da. Sei urte eta ikasketa amaierako lana egiten zen lehen. Beraz, gutxienez, zazpi urteko lasterketa. Halere, karrera polita da. Anitza. Lan asko egin

behar den arren, gauza piloa ikasten dira: hirigintza, artea, egiturak...

Atzerrian ere egon zinen.

Bai. Ikasketen azken ikasturtea, 1997-98an, Finlandian eman nuen: Helsinkin.

Nolako izan zen Hernanitik Hel-sinkirako saltoa?

Aparta! Nire bizitzako urterik bikainena. Halere oso hiri garestia zen. Lanean aritu eta gero urte gutzirako aurreztuta eraman nuen diru ia guztia Gabonetarako gastatua nuen! Klima ere ez zen samurra. Iluntasuna, adibidez, gogorra egin zitzaidan hasieran; une askotan egunean hiru orduko argi-uneak izaten baikenituen soil-soilik. Baina muturreko kontrasteak, paisaia eta munduko hainbat bazterretako ikaskideak eza-gutu izana ederra izan zen. Esperientzia ikaragarria.

Ikasten aritu zinenean ez zinen gel-dirik egon.

Hasieran klase partikularrak ematen aritu nintzen; karrerako azken urteetan,

berriz, arkitektura eta ingeniartzako lantegi batean. Lana eginaz ikasi dut lanbidea.

Helsinki itzuli, karrera amaitu eta...

Zumaiara joan nintzen bizitzera. Orduan, nire bizitza asko aldatu zen. Lanean hasi eta ikasketa amaierako proiektua egin nuen.

Egun, Gipuzkoako Aldundiko Ondarearen zuzendaria zara.

la zazpi urte Itsasondo eta Lizartzako udaletako arkitektoa izan naiz: 2002az geroztik, udal arkitekto oposaketak egin, eta aurrekoek gain, baita Orikoa ere.

2007an, Aldunditik dei bat jaso nuen. Ea Gipuzkoako ondarearen zuzendaria izan nahi nuen galdetu zidaten. Hasieran, ezetz erantzun nien lanean gustura ari bainintzen. Bigarren aldiz deitu zidatenean, ondo hausnartu ondoren pausoa ematea erabaki nuen. Ez naiz batere damu, oso kontentu nago.

Lan berri honek zer eman eta zer kendu dizu?

Kendu, etxekoekin egoteko denbora. Eta eman, berriz, lan-talde bikaina.

Aldundian langile apartak daude eta asko ari naiz ikasten. Lan gogor bezain polita da. Gauza asko egiten ikusi eta gauzatu ahal izatea, plazerra da.

Zein elementurekin identifikatzen zara gehien: egurra, adreilua, harri edo burdinarekin.

Egurrarekin. Zergatik? Helarazten didan goxotasunarengatik.

Beraz, txalapartaren melodia faltan botatzen duzu.

Bail Txalaparta jotzen ikasi eta Pello eta Jon lagunekin aritu nintzen jotzen hasieran. Ondoren, karrerako lehen urteetan, Harkaitz Martinezekin, Oreka TX-eko txalapartarietarikoa batekin. Bolada batean Añorgako garaje batean aritu ginen entseatzen. Urteak dira txalaparta ez dudala jo.

Hernanin zer eraikitzea gustatuko litzaizuke?

Herrian? Ez dakit... Agian gehiegi eraiki dugu herri guztietan azken urteotan...

Foru Aldundiko Kultura Ondarearen Zuzendari hernanirra *Euskaldunak eta Pazifikoa*. Andres Urdanetaren omenez liburaren aurkezpenean (argazkia: gipuzkoakultura.net).

Kale Nagusia, 2. Aierdi-Arretxea etxea.

Kale-buelta

herriko kaxkotik barrena

Hernaniko plazan gaude. Udalak, elizak eta etxeek inguratzen gaituzte. "Gudarien plazatik, guztia dut gogoko", esan du Pilar Azurmendik. "Udaletxea zoragarria da. Bai eraikin bikaina. Gipuzkoako dotoreenetarikoa. Itxura ederra du. Eliza ere gogoko dut; eliz ataria batik bat".

Plazak xarma berezia du Gipuzkoako Aldundiko Ondarearen zuzendarientzat. "Zaharberritzea egin zutenean asko irabazi zuen baina zoruarekin ez zuten asmatu. Ez da eroso. Harria lakarra denez, leundu egingo nuke. Oinezkoentzako hobeto egokituz gero, espalojaren antzeko, herri-bizitzan asko irabaziko luke", gaineratu du.

"Plaza oso itxia da. Bi irteera berezi ditu: Ezkiagarantz, eta Lizeaga auzorantz. Udaletxeko tunel handi eta sendoa, dotorea da. Aierdi-Arretxea etxea eraikin polita da. Ez gara askotan konturatzen baina herriko plaza nagusi ederra dugu. Enkantu berezia du. Gipuzkoan ez daude gisa honetako asko", azpimarratu du Azurmendik.

Udaletxea atzean utzi eta Kale Nagusitik beherako bidea hartu du hernaniarrak. Plaza Berriarako bidean ezker-eskuin topatzen dituen etxeetariko bati begira jarri da bereziki. Txiki-txikitatik du gogoko. Zaragüetatarren etxea da. "Barrutik ezagutzeko aukera izan nuen eta atentzioa eman zidan sartu nintzen egunean: 13 bat urte izango nituen". Beherantz jarraitu eta Egino jauregiaren parean jarri da. "Hau ere gogoko dut", erantsi du.

Egino etxea (Kale Nagusia, 17).

Nahiz eta eraikin bat ez izan, Oindi tabernaren aurrez aurre dagoen baldosaz egindako *Jabones Lagarto*-ren iragarkiari beti izan dio begirunea arkitektoak. Pauso batzuk gehiago eman, eta Plaza Berrira heldu da Azurmendi. Irizar tabernaren parean Kortazar anai arkitekto famatuek egindako etxeari begira jarri da. Txantxangorri elkartea dagoen eraikinari. "Nire aita bertan jaio zen", erantsi du. "Bere familiaren etxea zen. Jauregi izeneko baten alargunarentzat eraiki zen 1906an. Nire birraitonak erosi zuen. Aitaz gain, amonak ere bertan jaio zen. Oraindik gogoan dut garai bateko begiratokia...", zehaztu du hernaniarrak.

Sartu da hain ezaguna duen plazan barrena arkitektoa. Portalondoko etxea eta bere alboan dagoen itsasontzi itxurako eraikinari begira jarri da heldu orduko. Portalondo etxea edo Jentilen Dorrea, eta botika dagoen etxea begiko ditu. "Bigarren hau, Florencio Mokoroo arkitekto ospetsuak egin zuen", gaineratu du. "Hormigoiz eraiki zen herriko lehen etxeetarikoa da".

Kale Nagusia, 33. Cortazar anai arkitekto famatuek eginiko etxea.

Jentilen dorrea edo Portalondo etxea (Kardaberaz kalea, 46).

Kardaberaz kalea, 48. Mokoroo arkitektoak eginiko etxea, hormigoizko lehena.

Orain, kalean behera doa. Zinkoe-neara heldu orduko Agustindarren komentuarekin egin du topo. "Hau ere txikitan barrutik ikusteko abagunea izan nuen. Azken urteetan inguruak aldaketa sakona izan du. Bertan eginiko lanek ingurua asko aberastu dute: Zinkoenea zentrorantz hurbildu da. On egin dio. Agustindarrenekoa herriko lehen eliza izan zen eta hortik gorantz hazi zen Hernani".

Zinkoeneatik gora abiatu da Azurmendi. "Arkitektonikoki alde zahar txukun bezain ederra dugu. Baina ez dakit behar adina baloratzen dugun. Kaxkoko etxeek altura asko hartu dute eta eraikinen arteko garaiera neurritz kanpokoa da. Altuak, kaleen proportziorako. Baita ilun samarrak ere; ez dira eguzkitsuak. Horrek alde

zaharraren osotasunari kalte egin dio. Adibidez, Hondarribia eta Segurako alde zaharreko etxeek altura txikiagoak direnez, edertasuna agerikoagoa da. Horrez gain, Hernanitik kanpo, gutxi ezagutzen da gure alde zaharra. Tartean, oso ondo zainduriko etxeak daude: harribitxi ugari ditugu".

Kaxkoko arkitektura eta hirigintzarekin, hau da, eraikinen antolaketarekin zeresan handia duen usadio bat oso gogoko du Azurmendik: Azeri Dantzak. "Alde zaharreko etxe eta atalondoen artean loturarik ez balego Azeri Dantzak jai luke", erantsi du arkitektoak. "Hernaniarroiei gehien gustatzen zaigun ekitaldia da; oso gurea baita", azpimarratzen du. "Ahal dudan bakoitzean espresuki hori ikustera joaten naiz festetara. San Joan sua ere

arrunt gogoko dut. Plaza Berrian bizi izan nintzanean eta txistulariek jotzen duten Azeri Dantzako doinua entzun orduko, ikustera hurbiltzen nintzen. Benetan asko hunkitzen nauen ekimena da". Eta usadioa mantendu dadin, kaxkoko eraikinak banatzen dituen karkaba, patioak... zabalik mantentzearen premia aldarrikatzen du: "bestela usadioa arriskuan egongo litzateke".

Fagollagako Erret Aingura lantegia, Portu auzoan egon daitezkeen aztarnak, Urumea nabigagarri zeneko garaiak... Hamaika historia berreskuratu beharra ikusten du arkitektoak Hernaniko hainbat altxor habiatik kanpo ezagutarazteko. "Badugu lan ederrik", ondorioztatu du baikor Pilar Azurmendik. ■

25 años

de proyecto hombre Gipuzkoa

Eusebio de la Huerga, terapeuta de Proyecto Hombre Gipuzkoa

FUNDACION
IZAN
FUNDAZIOA

En este año en que celebramos 25 años de **Proyecto Hombre en Gipuzkoa** hemos de recordar nuestros inicios, cuando **Iñaki Aldabalde**, en el año 1983, viajó a Roma para conocer, en el *Centro Italiano de Solidaridad*, el método **Progetto Uomo**. Allí aprendimos aquella metodología, que posteriormente se aplicaría aquí, en Gipuzkoa.

En estos 25 años, el fenómeno de las drogodependencias ha pasado por diversos ciclos: a la etapa de la **heroína**, le siguió la de las **drogas de síntesis** en la década de los 90 y, con su consumo, no tardaron en aparecer situaciones de dependencia psíquica en aquellas personas que abusaban de ellas, así como algunos brotes psicóticos en jóvenes con cierta predisposición.

En este "proceso evolutivo" de las drogodependencias, la **cocaína** es hoy una sustancia que, en mayor o menor medida, esta presente en nuestra sociedad. Fue a partir de los años noventa cuando se temió que, coincidiendo con el descenso en el consumo de heroína, se diese un importante aumento en su consumo. Es a partir de aproximadamente el año 2000, y como consecuencia de ese aumento en su consumo, cuando comenzaron a llegar de manera significativa a los programas de rehabilitación personas "afectadas" por dependencia de/a la cocaína.

Actualmente, la sociedad se enfrenta además, a otra problemática: los consumidores de drogas no son conscientes de que ese consumo puede llevarles a desarrollar una **enfermedad mental severa** asociada a la drogodependencia.

Por tanto, desde 1985, nuestro Programa ha tenido que adaptarse al fenómeno cambiante de las drogodependencias. Para ello se han ido diversificando los itinerarios terapéuticos, respondiendo así a los diferentes perfiles que a lo largo de los años estamos atendiendo: junto al programa de atención para heroinómanos, se abrieron programas para personas más jóvenes que habrían desarrollado consumos abusivos de otras sustancias. También se presta atención al colectivo de consumidores de cocaína, que sin que hayan llegado a encontrarse en un estado de desarraigo familiar, social y laboral, y aun pudiendo mantener estos aspectos en su proceso de rehabilitación, se ven necesitados de una atención específica. Además, ofrecemos un servicio específico a aquellas personas que presentan una patología de enfermedad mental severa y también a los que tienen problemas con el alcohol.

Durante estos 25 años nuestro programa no hubiera podido seguir adelante sin el apoyo recibido de diferentes instituciones: Obispado, Gobierno Vasco, Diputación, Ayuntamientos, diferentes entidades religiosas y privadas...; y por supuesto, de la confianza de usuarios atendidos y de sus familiares.

Este apoyo institucional y social nos ha permitido contar con instalaciones en localidades como Donostia, Hernani, Lasao, Usurbil, Rentería. Hemos de señalar que la primera Comunidad Terapéutica fue la del municipio de **Hernani**, donde seguimos a día de hoy; siempre apoyados por las diferentes Corporaciones que a lo largo de estos años se han ido sucediendo, así como por sus vecinos. Para nosotros, los profesionales que trabajamos con este colectivo, y para los usuarios, es muy importante ese apoyo social, elemento indispensable en todo proceso de rehabilitación e inserción.

Para finalizar, señalar que en estos 25 años hemos tenido la oportunidad de compartir **alegrías**, por todas aquellas personas que han conseguido volver a tener una vida normalizada; **tristezas** por la alta mortandad, no solo por sobredosis sino también por esa "lacra" llamada SIDA, entre el colectivo de heroinómanos; e **ilusiones** por intentar buscar nuevas respuestas y responder a las necesidades de los nuevos usuarios que a nuestras instalaciones se acercan.

El trabajo en equipo, la profesionalidad, la dedicación, así como el apoyo de los diferentes voluntarios que a lo largo de estos años han colaborado con nosotros, ha hecho posible el desarrollo de nuestra entidad.

Gracias a todos aquellos que seguís pensando que trabajar por conseguir que la recuperación de la dignidad de la persona, merece la pena, a pesar de las dificultades que ello conlleva. ■

Harremonak

egitasmoa

Irantzu Jauregi Artola

Harremonak lan taldearekin aritu gara solasean, Hernaniko Udaleko Berdintasun Sailak eta Berdintasun Kontseiluak sustatutako "Harremonak" egitasmoaren sortzaile eta dinamizatzaileak dira. Hernaniko gazteekin ibiltzen dira, "goxatzen". Beraiek Edurne Mendizabal, Ibon Arrizabalaga, Asier Baglietto eta Edurne Epelde dira.

Zer da eta nola sortu zen *Harremonak*?

Harremonak egitasmo bizi-bizia da. Harreman onak, hormonak, ar-eme earrak... horiek uztartzetik dator izena.

Orain dela urte batzuk hasi ginen hainbat herritan eta bereziki Bilbon, berdintasunaren aldeko saioak ematen ikastetxeetan. Ondoren, emakumeen kontrako indarkeriaren prebentziorako egitasmoak eskatu zizkiguten. Horietan guztietan sexismoa ikusarazi eta aurrea hartzeko baliabideak eskaintzea zen muina. Aurrerago, sexualitatea eta sexuen heziketan ere hasi ginen. Egun hainbat herritan gabiltza, Zarautz, Azpeitia, Azkoitia, Elgoibar... eta bereziki Hernanin. Gure eskarmentu eta gogoaren arabera tratatu onak sustatzea eta plazera baloratzea eta bilatzea da helburuak lortzeko modurik eraginkor eta atsegina.

Zeintzuk dira ba egitasmoaren helburuak?

Uff! mundua konpontzea, je, je! Beno, *Harremonak*en helburuak tratatu onak sustatzea eta sexualitateen aniztasuna baloratzea dira.

Tratu onak diogunean, norbere burua, ingurukoak eta ingurua bera ondo tratatzeaz ari gara. Gehiegitan entzuten dugu edozein "aitzakia" hartuta (sexua, arraza, adina...) edo aitzakiarik gabe elkar gaizki tratatzen dugula. Hala nola, ikusezin egitea, estereotipoak ezartzea, kritikak, gutxiespenak, irainak, erasoak eta abar. Gure ustez, jendarte honetan jasotzen dugun entrenamenduaren ondorio dira, honelako ereduak jasotzen baititugu. Komunikabide gehienetan aurkezten zaizkigun emakume eta gizon ereduak edo harreman mota begiratzea aski da horretaz jabetzeko.

Eta zuek eredu horiei aurre egin nahi diezue, ezta?

Gure helburua hau guztia hankaz gora jartzea da. Jendarte goxoagoa nahi dugu, harreman aberatsak dituen jendez osatua. Pertsona oso eta askeak, nahi duten esparruetan garatuko direnak eta ez bere sexuak adierazten diona, adibidez. Guztion edertasun anitza baloratzea desio dugu, bere zabaltasun osoan. Ezberdintasuna eta aniztasuna baloratzea, aberastasun moduan ulertzea. Ho-

rretarako, egituretan eragin behar da, lan politikoa, alegia. Jendarte eredu sustraieratik aldatzeko borrokatzea ezinbestekoa da. Aldaketa horretan osagarri eta elikagai izan nahi du *Harremonakek*. Gure abiapuntua zera da: norbere burua maitatzea eta ingurukoak zein ingurua bera errespetatzea eta baloratzea. Honela, harreman aukeratuak eta orekatuak izango ditugu. Lasaiago bizi eta onartuak eta maitatuak sentituko gara. Horixe da guztiok behar duguna ondo bizitzeko eta jendarte parekide, sendoa osatzeko. Disfrutatzea aldarrikatu nahi dugu, ondo pasatzea eta plazera bilatzea. Bakoitzaren ardurak eta mugak zainduz, noski.

Baina horretarako, inertzia asko gairatzen behar dira...

Hau guztia lortzeko, nahitaezkoa da guztiok jasotzen dugun entrenamendua positibo bilakatzea... Eta gazteei ikusten dituzten ereduak ezbaian jartzearekin batera aniztasuna aurkeztea. Aniztasuna, jendarte antolaketan, harremanetan, elkarbizitzan... bikote erromantikoari kritika ere garrantzitsua da.

Zer esan nahi duzue bikote erro- mantikoari kritika diozuenean?

Ba, hasteko, bikotea aukera bat dela. Gure imajinarioan zoriontasunaren gotorleku moduan azaldu zaigu heriotzak banatu arteko bikotea. Honen adierazle zera da: bikote bat banatzen denean porrot moduan bizitzen dugula. Gainera, gehienetan bikote heterosexuala, monogamoa, elkarrekin bizitzen dena, seme-alabak dituen e.a. irudikatzen dugu. Herentzian jaso dugun bikote ereduak elkarren menpeko diren pertsonak osatzen dute eta honek kalte handiak ekarri ditu, esaterako, emakumeen kontrako indarkeria. Arazo larria da, oso. Gaia zabala bada ere, bikote barruan gertatzen dena ulergaitza da. Gure ustez hiru osagai nagusi ditu: jendarte indarkeriazalea, sexismoa eta bikote erromantikoa. *Harremonakek* hiru osagai horiei egurra ematen die. Gainera, "emakumeen kontrako indarkeria gaztea da", hau da, gero eta bikote gazteagotan ematen da, datuak kezkarriak dira: azken hiru urteetan (2007-2009), Erkidegoan, 30 urtetik beherako emakumeen 3.000 sala-

keta izan dira, gai honekin jasotako salaketa guztien %34, alegia. Beraz, nabarmena da gazteekin prebentzio lana egiteko premia.

Zorionez, gure jendartean gero eta aniztasun gehiago azaltzen da, baita bikote ereduetan ere eta guk horixe erraztu nahi dugu. Bikotea eta bizi-modu antolaketa bera pertsona oso eta askeen arteko tratuan oinarritzea nahi genuke.

Zeintzuek osatzen duzue *Harremonak* lan taldea?

Taldean oso gustura gaude, tratuanak gure artean ere sustatzen baititugu. Lanak energia asko eskatzen du baina eman ere ikaragarri ematen digu. Lan taldean orain lau kide gara, eta ilusio handia dugu. Bi emakumek eta bi gizonek osatzen dugu taldea. Guztiak beste talde eta saltsatan ibiliak gara eta feminismoan, gizontasunean zein sexologian adituak gara. Sortzaileak eta ikasteko sekulako gogoarekin, horretarako aukera paregabea eskaintzen digute gazteek. Eta hori, ikaragarri eskertzen dugu.

Talde bat saio batean...

Nola gauzatzen da egitasmoa Hernanin?

Hernanin indartsu doa, hirugarren ikas-turtea dugu dagoeneko eta egitasmoa osatzen eta sendotzen ari da etengabe. DBHko ikastetxe guztietan aritzen gara, Hernaniko Udaleko Berdintasun Sailak sustatzen du egitasmoa eta ikastetxeei eskaintzen die. Ikastetxe bakoitzak erabaki du orain arte zenbat talderekin arituko garen, zenbat orduz e.a.

Gazteekin ikastetxeetan gelan bertan aritzen gara aurrena, 2 orduko hainbat saio eginez. Bertan, jolasak eta dinamika izaten ditugu lagun, bizipeneta-tik ikasteak merezi duela badakigulako. 2 bideratzaile joaten gara saioetara eta horrek aukera ugari ematen dizkigu ereduarekin jolasteko, behar duten arre-ta eskaintzeko...

Eskuhartze guztiak ikasgelan bertan al dira?

Ez. Aholkularitza saioak ere egiten ditugu ikasleekin, banaka edota talde-txotan bideratzaile batengana joateko aukera eskaintzen zaie. Oso potentzia izaten da, beraien kezka, zalantza, iritziak e.a. azaltzen dizkigute. Gai garrantzitsuak ateratzen dira: hainbat familia egoera (batzuetan oso zailak eta gogorak), sexualitatea, plazera, lagunarteko harremanak... Gure saio-kera nagusia, gaztearengan konfian-tza azaltzea eta elkarrekin pentsatzea izaten da. Aukerak eta konponbideak ikusten laguntzea, alegia. Guztiontzat lasaigarri eta goxagarria izaten da. Sa-

rritan hainbat arazo bideratzeko aukera paregabea izaten dugu esku artean.

Eta ikastetxetik at, egiten al duzue zerbait?

Aurten, estreinako azholkularitzak he-rri mailan egiten hasi gara, horretarako premia ikusi baitugu azken urteetan. Batetik, aholkularitza aukera hori gaz-te guztiei zabaltzeko eta bestetik, kasu askotan jarraipena eskatzen duelako. Hainbat gai oso mingarri edota inten-tsuak izan daitezke eta bideratzen hasi ondoren premiazkoa da jarraipena emateko aukera eskaintzea. Bai sarean baita pertsonalki ere. Azken finean, ko-meni da guraso eta irakasleak ez diren beste heldu batzuk erreferentzia izatea. Guk eta beraiek askoz ere askatasun gehiago sentitzen dugu elkarrekin.

Ze adinetako gazteekin ibiltzen za-rete?

Hernaniko gazte mordoak ezagutzen dugu dagoeneko. Je, je! Bai, kalean ere sarritan elkar ikusten dugu eta poz-garria izaten da. Orain arte 13-16 urte bitarteko gazteekin aritu gara eta egia esan Hernaniko gazte gehienekin ari-tzen gara. Iazko ikasturtean 400 gazte ingururekin aritu ginen. Horretaz gain, garrantzi handia ematen diogu irakas-leekin ere saioak egiteari, beraiek bai-taude urte osoan zehar talde horiekin. 2009-2010ean 39 irakaslerekin egin genituen saioak. Azkenik, gurasoak. Gurasoena heltzea oso garrantzitsua da, baina ez da erraza suertatzen haie-kin bilerak egitea. Jakin badakigu egun-go bizitzan zeregin gehiegi izaten ditu-

gula, deialdi eta eskaintza pila. Halere, badakigu pixkanaka, egitasmoa eza-gutaraztearekin batera, parte-hartzea hobetuko dela. Gainera, gurasoentzat ere pertsonalki aberasgarriak dira saio hauek, gure harremanez hausnartzeko eta elkar trukearako aukera polita baita. Saioak guztiontzat aberasgarri izatea da asmoa eta, nola ez, ondo pasa-tzea.

Zer azpimarratuko zenuke gaz-teen errealtatean?

Gazteak krixtonak dira, gaitasun eta abilezia ugari dituzte. Irribarrea eta emozioa ateratzen zaigu haiekin pen-tsatzeari. Zailtasunak ere izaten ditugu e! ez pentsa. Dena aberasgarri.

Beraien lekuan jarrita, presio gehiegi jasaten dituztela iruditzen zaigu: fisi-koak, akademikoak, kirolean, lagu-nartean... Bai, presioak guztiok ditu-gu, gehiegi, eta horiek arintzea dugu helburu. Bizimodu antolatuegia dutela dirudi, denborarik ez dutela diote, adi-bidez, kalean ibiltzeko.

Bestalde, guztiontzat komenigarriak diren hainbat arduratan gehixeago eskatzea komeni dela iruditzen zaigu. Adibidez, etxeko eta zaintza lanak edota beraien bizitzari buruzko hain-bat erabaki hartzea.

Beldurren katea barneratuta dute: "ez badut ikasten, ez dut lanik izango, ez dut dirurik izango, porrota...". Egia da egiten dugun orok dituela bere ondo-rioak baina bizitza honetan bada den-

... jolasak eta/edo dinamika lagungarriak dira *Harremonak* egitasmoaren helburuak lortzeko.

bora gauzak berbideratzeko. Egiten dutenaren erantzule direla sentitzea komeni zaie, ardurak hartzea. Bide beretik, disfrutatzeke eta aske izateko.

Beraiengan konfiantza jarriz gero jarriera ona azaltzen dute gehienetan. Pertsona osoak dira eta beraiekin parez pare jartzea eskertzen dute.

Gazteek presio handia izaten dutela aipatu duzu, eta askotan presio hori euren taldekideen aldetik dator zuzen zuzenean. Demagun 15 urteko alaba bat dugula eta, bere lagun taldeko beste neska batez hitz egiten hasita, "zikin" eta "puta" hitzak erabili dituela. Zer esango diogu?

Lehenik eta behin esan, suerteko garelako, gure alabak konfiantza hori baduelako guri lagunengatik inguruko usteak azaltzeko, beraz, konfiantza hori eskertzea garrantzitsua da. Gure alabak sentitu behar du bere iritziak eta bizipenak garrantzitsuak direla, arreta eskaintzen diogula eta gurek ez dutela bere iritziek baino garrantzi handiagorik.

Argi dago ordea, adin tarte honetan bereziki gordinak izan daitezkeela lagun arteko harremanak eta estereotipoek min handia eragiten dutela. Horrela, sexismoaren eraginez oso desberdin baloratzen da jarrera bera mutil edo neska batek izanez gero. Mutilak asko ligatzen badu arrakastatsua izango da, eta neska "puta", "guarra" edo "errex". Balorazio bikoitz horren inguruko hausnarketa egitea garrantzitsua da, eta horrekin batera, azpimarratuko genduke norberaren askatasunak daukan garrantzia eta modu honetako kritikek zenbat mugatzen duten askatasun hori. Baina hori guztia ulertutasunez egitea garrantzitsua da, kulparik sortu gabe. Gure alabak inguruan ikusitakotik ikasi ditu jarrera horiek eta bestelakoak ikusten baditu ikasi ditzake. Beraz, elkarren babesak, ulermenak eta laguntzak duten garrantzia transmitituko diogu, batez ere berarekin dugun harremanean,

bere iritziak eta nahiak errespetatuz, pertsona oso gisa hartuz.

Beste adibide bat jartzearen, gure semeak oporretan gustura jantzi du izebak oparitutako kamiseta koloretsua. Eskolako lehen eguna iritsi orduko negarrez etorri da eta kamiseta amorruz kendu du, gehiago ez duela jantziko esanez. Zer egin?

Adibide hau egunerokoa da oso mutilen bizimoduan. Mutilen estereotipoak ikaragarri estuak dira, ezin dituzte kolore edo marrak batzuk dituzten arropak jantzi, ezin dute negar egin eta borrokan aritu beharra dute taldean beraien tokia irabazteko. Mutilen estereotipo gogorrak indarrean jarraitzen du eta guzti-guztiekin asko sufritzen dute estereotipo hori betetzeko. Horretarako jasotzen duten entrenamendua ezinbestekoa da beren gizatasuna zapaltzeko, beren nahien gainetik mutilek gizarte honetan bete behar duten rol zapaltzailerik eta dominatzaile ezartzeko. Kasu honetan, garrantzitsua da semearen maitasuna ematea, den bezala maite dugula gogoraraztea eta berak hori sentitzea. Bere nahiak eta gustuek duten garrantzia berrestea eta bere nahiak errespetatuak izan daitezen lagunduko diogu. Agian gogorregia egingo zaio gelakideen aurrean kamiseta hori jantzea, baina guk eskaini ahal dizkiogu kamiseta hori jantzeko aukerak.

Aurrerantzean, ze ibilbide ikusten diozue egitasmoari?

Aurrerago esan dugun bezala egitasmo bizi bizia da eta Hernanin aurrerapauso sendoak ematen ari da. Bide horretan jarraitzeko baditugu bi ildo nagusi:

1. Beste adin tarte batzuetan ere aritzea, bereziki LHko 6. mailakoekin aritzeko gogo dugu. Ziklo aldaketa datorkie eta sarritan ikastetxe aldaketa ere bai. Garai honetan gorputz aldaketa garrantzitsuak izaten dituzte neska-mutilek, ume izateari utzi eta mundu oso bat irekitzen zaie. Beraien harremanek ere garapen intentsuak izaten dituzte. Beraz, momentu paregabea da tratu

onak sustatu eta sexualitateaz aritzeko. Sexu heziketako egitasmo askotan ematen zaio lehentasuna adin tarte honi eta *Harremonak* lan taldekoak ere irrikaz gaude pauso garrantzitsu hau emateko.

2. *Plax! Plazera plazara* egitasmoarekin osatzera gatz *Harremonak*. Batetik, sare sozialetan murgilduko da *Harremonak*. Gazteentzat sare sozialak harremanetarako eta mundu ikuskerarako baliabide esanguratsuak dira. Beraz, bertan egotea ezinbestekoa da.

Bestetik, ikastetxeetan landutakoa herri mailako lanarekin uztartzea oso garrantzitsua da. Beste herri eta hirietako esperientzia aztertzen aritu gara eta nabarmena da gazteek lokal propioa behar dutela. Aholkularitaz gain, bertan haien aisialdian kalitatea izateko eta hortik eragiteko aukera paregabea ematen baitu.

Lokal honen kokapen egokia Berdintasun Etxearen barruan da, Berdintasun Kontseilua azken urteetan aldarrikatzen ari den ekipamendua. Bertan, emakume taldeak, talde feministak, gizon taldeak, Jabetze Eskola, Berdintasun Kontseilua eta abarrekin batera arituko lirateke. Talde hauei elkarbizitzak sekulako indarra emango lieke, elkarlana ahalbidetu eta antzekoak diren beste egitasmoekin sarean lan egiteko aukera emango lieke. Gazteek elkarlan horretan parte hartzeak ikaragarri erraztuko lituzke *Harremonak*en helburuak. Bestalde, Berdintasun Etxea herritarrentzat erreferentzia garbia izaten da hainbat egoera, premia eta desioi erantzuna emateko. Honela, guztion artean indarkeriei eta sexismoei, hainbeste sufimendu eragiten duten bidegabekeriei, egurra emango diegu. Premiazko lana dugu eskuartearen eta apustu sendoak egin behar ditugu. Hernanin herri oso egokia da horretarako. Guztion artean lortuko dugu tratu onak sustatzea, plazera elikatuko dugu. Azken finean, dagoeneko egiten den lanari emaitza askoz ere oparoagoak ateratzea suposatzen du. ■

Zabor bilketa Hernanin azken ehun urtean:

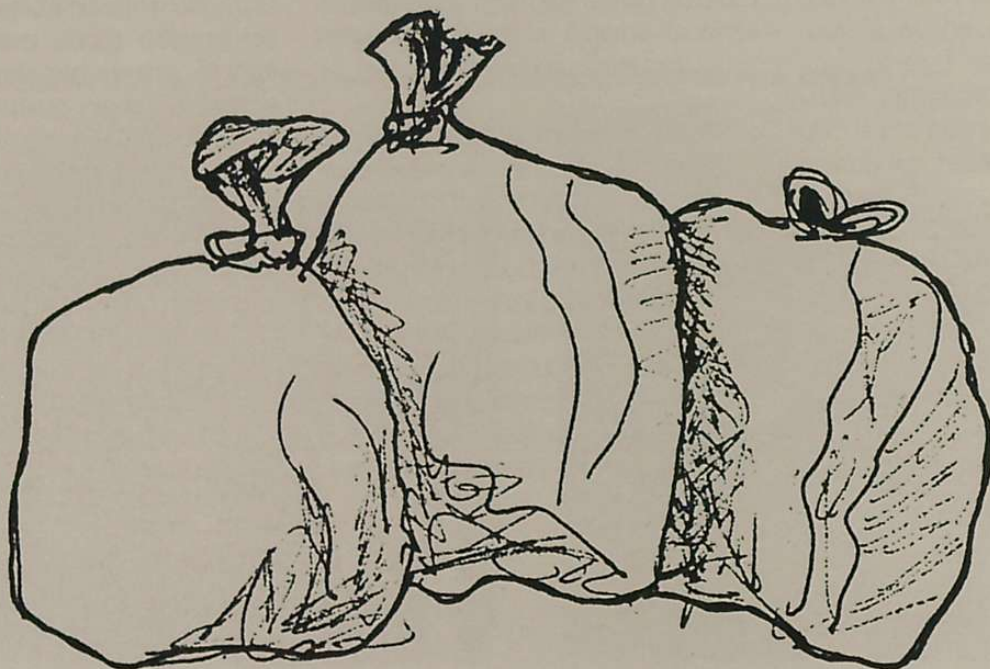
zaborra atez ate biltzetik egungo atez ateko sistemara gaikako bilketan sakonduz.

Olatz Urrutibeaskoa

Oro har hitz eginda, ia esan beharrik ez dago, zaborra biltzeko sistemen bilakaera industriaren eta gizartearen bilakaerarekin batera joan dela, eskuz esku. Industria modernorik gabeko gizarteari zabor bilketa jakin bat zegokion, eta industria moderno gero eta teknifikatuagoa duen gizarteari araberako zabor bilketa dagokio, egun gure inguruan ezagutzen duguna.

Guk hemen oso azterketa mugatua egingo dugu, mugatua hiru aldetatik. Hernaniko udalerrira mugaturik, denboran, azken ehun urtekoan erreparatuko dugu gaingiroki; industrien, lantegien hondakinak bazter utziko ditugu; eta gai honetan Hernaniko herrian udalak izan duen parte-hartzera mugatuko gara gehienbat. Hau gehiago da pintzelkada edo zertzelada bilduma bat historia zehatz-mehatz bat baino.

Abiatu baino lehen, aurreratu dezakegu badagoela antzekotasunik duela ehun urteko zabor bilketaren eta egungo atez atekoaren artean, baina aldeak ere handiak dira. Gaur egun herritarra kontzientziatuago dago hondakinen arazoaz eta lankideago ageri da. Etorkizunean ere mantendu beharrekoa: herritarren kontzientziazio benetakoa, kontsekuente izatera bultzatzen duena.

Dakigunez, XX. mendearen hasiera arte ez zen Hernanin hondakin bilketa sistematikorik egiten. Lantegiak alde batera utzirik, etxeetan sortzen ziren hondakin ohikoenetakoak ziren: janari hondarrak, hildako abereen gorpuzkinak eta animalien gorotzak. Ez zen plastikorik pilatzen etxeetan. Kalean bizi ziren hernaniarrek sukaldeko suan erretzen zituzten hondakin organikoak, baserritarrei ematen zizkieten, edota zabarrenek edo ez hain txukunek kalera botatzen zituzten edo ibai eta erreketara, eta horrela kanporatzen eta desagerrarazten zituzten, bistatik behinik behin.

Kaletarrendandik baserritarrendana etorritik: zabor organikoa ganaduari jaten emateko erabiltzen zuten eta lurra ongarrizteko, besteak beste.

Illo horretan, 1905ean hain zuzen, Udalak lur sail txiki bat erosi zuen Mandazubi aldean —*Bakero* baserriaren lurretan— kale garbiketaren ondorioz bildutako simaurra bertara eramateko.

Guk artxiboan egiaztatu ahal izan dugun hondakin bilketarako lehen udal kontratua II. Errepublika garaikoa da, hain justu 1934koa. Bertan, Florida auzorako hondakin bilketa kontratatu zen (egungo tren geltoki inguruko auzorako). Kontratu hartan garbi agertzen da hondakinen aprobetxamendua kontratistarentzat izango dela.

Kontratuaren baldintza agiriaren artikulubatean dio bilketa zerbitzua egunero goizeko 7etatik 8etara bitartean egingo dela, eta bildu ondoren utzi berriz: errepidetik 20 metrora, biziguneetatik 100 metrora eta edozein etxaditatik 25 metrora.

Pixkanaka delako kontratua Florida auzotik gainerako auzoetara zabaldutzen. Kontratu horien bidez, kale garbiketaren ondorioz sortutako hondakinen eta etxeetako bilketa kontratatzen dira. Biltzen diren hondakinak, hasiera batean behintzat kontratisten esku geratzen dira, baina badirudi zerbitzuak ez zuela mozkin handirik sortzen.

Nola egiten zen bilketa? Biltzailea gurdibatekin etxez etxe eta atez ate joan ohi zen. Gurditxoak txilina ohi zuen etorrera iragartzeko. Txilin hotsera herriarrek ateratzen zituzten hondakinak (janari hondarrak gehien bat) kaxa eta ontzietan. Kale garbitzaileek egunean bildutakoa puntu batean uzten zuten eta handik biltzaileak jasotzen zuen biharamunean.

Hasiera batean etxeetan bildutakoa animalien janaritarako eta baratzetako ongarriz gisa erabiltzen ziren. Aurrerago, etxeetan sortzen ziren hondakinei kale garbiketarenak batzen zitzaizkien, eta horiek pilatzeko Udalak "simaurtegiak" zeritzanak egiten zituen.

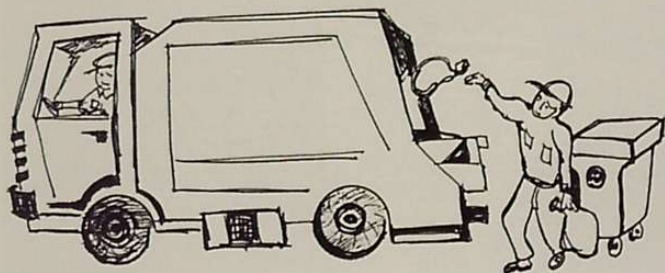
Kontuan hartu behar da garai hartan motor ibilgailuak ez zeudela zabalduak eta garraio modu erabilienera gurdia zela.

Denboran aurrera eginda, jada 1950eko hamarkadaren azken urteetan, autoak eta ibilgailuak artean urri baina ugaltzen ari zirela, eta batez ere Espainiako hainbat eskualdetatik etorkin samralda etortzearekin herria nabarmen hazi zen garaian, zabor bilketak premia berriei aurre egin behar izan zuten, eta horretarako herria hamar bilketa esparrutan banatu zen.

1959an egindako kontratuan jada ibilgailuak aipatzen dira. Artean ez da ezer esaten hondakinak nora eramango diren. Badirudi ordurako bazegoela zabortegi bat Ibarluze-Lastaolan, zubi zaharraren inguruan, Lizarraga baserriaren lurretan.

Zehaztaperen garrantzizko bat egin behar da: obra-hondakinak eta industria-hondakinak ez ziren hondakintzat hartzen edo behintzat bilketa zerbitzutik kanpo gelditzen ziren.

Garai hartan beraz, biltzaileek bildutako hondakinak Lizarragako zabortegira eramaten ziren, eta han zabortegia zegoen lur sailaren jabe zen baserriarren esku geratzen ziren. Hark osasun arrazoiengatik zaborrak kimikoki tratatu zitzaizkeen, suarekin erraustu

edo beste lekuren batera garraiatu. Hitzek honela zioen: *"por razones sanitarias podrá disponer de las basuras para su tratamiento químico, destrucción por el fuego o transporte a lugar distinto del señalado"*.

1959tik 1964ra etorri, Lizarraga baserriko jabeak, Jose Garayarrek, uko egin zion hondakinak bere lur sailean jasotzeari. Handik aurrera, zabortege berria Akarregin, Zumadi baserriko lurretan (Carmelo Alcorta Oyarzabalen lurretan) prestatu zen.

1964ko kontratuan jada udalerria ez da 10 bilketa esparrutan banatzen. Orduko baldintza agiriaren arabera, herria bitan banatzen da, eta bi biltzaile taldek aldi berean bi ibilbide eginez jaso behar zizuten herrian sortutako hondakinak.

Artxiboan begiratu hutsez, hots, idatziak soilik miaturik, ezin da zehazki jakin noiz arte aritu ziren hondakinak Akarregiko zabortegeira eramaten. Kontua da zabortege hari Epelerreka ingurukoak jarraitu ziola 60ko hamarkadaren bukaeran, han Udalak zuen lur sail bat erabiliz.

Epelerrekako zabortegeiari dagokionez, arazoak sortu zituen. Itxura guztien arabera, hondakin pilaketa errepide bazte-

rrean egiten zen eta pixkanaka zaborra errepidera zabalduz joan zen, kamioa inbadituz eta estutuz. Hori nahikoa ez zela, 1968 aldera, zabortegeian sutea gertatu zen.

1970eko hamarkadan, Epelerrekako zabortegeia utzi eta Larregain aldera hasi ziren hondakinak eramaten. Han pare bat labe eraiki ziren hondakinak erretzeko. Zabortege horixe izan da Hernanin erabili izan den azkena; handik aurrera Hernaniko Udalak bere hondakinak San Markos Mankomunitateko zabortegeira eramane izan ditu, egun San Marko Mankomunitatea.

San Marko Mankomunitatea 1970ean sortu zuten Lezok, Pasaia eta Errenterriak. Hernaniko Udala hondakinak San Markora eramane 1988 urte aldera hasi zen; hasieran, Larregainera joatea posible ez zenetan (eguraldi oso txarra, gorako errepidean arazoak...), eta 1990etik aurrera modu iraunkorrean, horren ordainetan kanon bat ordainduz mankomunitateari. Eta, azkenik, 1994an, Hernaniko Udala San Markoko kide izatera igaro zen.

Irakurleak dakien bezala, azken hogei urtean hondakinen bilketa sisteman aldaketa gehiago gertatu da aurreko ehun

edo berrehun urtean baino. 1990eko hamarkadan hedatu zen gaikako hondakin bilketa eta haren ezaugarri ikusgarriena, iglu itxurako edukiontziak. Hasiera batean, iglu berdeak, beira biltzeko. Gero urdinak, papera eta kartoia jasotzeko eta, azkenik, ontzi arinetarako iglu horiak. Eta horiez gain, jakina, birziklatu ezin dena nahasirik biltzeko edukiontziak.

Kolore eta gai ezberdinetarako edukiontzi hedatze horrek jarraipena izan du XXI. mendeko lehen hamarkadan, lehenbizi, 2000. urtearen bueltan pilak biltzeko ontzi hori txikiekin, eta 2006an, oihalak biltzekoekin. Ildo beretik, 2007az geroztik, etxeetan sortzen diren hondakin arriskutsuak biltzeko furgoneta ibiltaria igarotzen da mankomunitatea osatzen duten herrietatik.

Gaingiroki aipatzen ari garen azken hogei urteko progresio bizkor honen kate-begi axola handikoa 2008tik aurrera gertatu da. Mankomunitateko herri batzuk pauso bat harago joan nahi izan dute, bilketa datuek erakusten zuten birziklatze tasa apalak gaitzitzeko grinak hartaturik (mankomunitatea osatzen duten herrietako batez besteko birziklatze tasa %32); Usurbil, Hernani eta Oiartzun, hurrenez hurren.

2009ko apirilean Usurbilek jarri zuen atez ateko hondakinen bilketa abian, eta emaitzak oso onak izan dira: has-tetik beretik %80tik gorako birziklatzea. Ondoren, Hernani etorri da, zehazki 2010eko maiatzaren 9an abiarazi due-la atez ateko bilketa sistema berria, eta lehen 3 hilabeteko emaitzak, halaber, oso onak izan dira, eta Oiartzunen bes-te horrenbeste, Hernani baino hilabete beranduago ekinik. Hiru herrietan egun birziklatze tasa %80tik gorakoa da, eta atez atekoa hasi aurretik %30 inguru-koa.

Azken hamarkadetan etxeetan sor-tzen diren hondakinen ezaugarriak eta propietateak aldatuz joan dira. Hasiera batean hondakin horien osagai nagu-siena gai organikoa bazen ere, janari -hondarrak eta simaurra eta gorotzak, gaur egun asko dibertsifikatu da. Guz-tioi datozkigu burura plastikozko pol-tsak, azken urteetan saltoki eta mer-kataritza-gune handiekin batera haiek izan duten hazkunde esponenziala.

Kontsumo gizartean sartuak gara bete -betea eta sortzen ditugun hondakinak horren araberakoak dira: organikoa, ontzi arinak eta plastikoa, paperak eta kartoia, eta birziklatu ezin daitekeen errefusa.

Atez ateko sistemak birziklatze tasa ia hirukoizteaz gain —%32tik %82ra—, herritarren kontzientzia astintzen du beste ezein sistemak baino bortizkiago eta iraunkorkiago. Asteko egun bakoit-zean gaika pilatutako hondakinak atera beharrak, noiz organikoa, noiz plasti-koak eta ontzi arinak, noiz papera eta kartoia eta noiz errefusa, kontzientzia pizte bortitza eragiten du: erruz sortzen ditugun hondakinak arduraz sailkatzen eta birziklatzen ahalegindu ezean, bihar-ko belaunaldiei hondakindegia toxiko itzela utziko diegun kontzientzia garbia elikatzen du.

Kontzientzia hori piztua duten herrita-rrek ez dute atzerapausorik eta atzera-bueltarik onartuko, eta bestelako interes pribatu eta alderdikoia oztupoak jar-tzen saiatuagatik, etsi-etsirik nago atez ateko sistema hedatuz joango dela XXI. mendean, hedatuz eta hobetuz, gero eta birziklatze tasa goragokoekin, he-rritarren geroz gehiagoko kontzientzia bermaturik. ■

HERD4012

HERD4013

Galarreta Jai-Alai

Erremontearen katedrala

Urko Apaolaza Avila

Pilotazale bati baino gehiagori bihotz zola ilunduko zitzaion urte hasieran albiste txar batek prentsara salto egin zuenean: "Galarreta ixteko zorian". Erremontearen Katedrala deiturikoa gestionatzen zuen enpresak (Galarreta, S.L.) erabakia hartua zuen jadanik, berrogei urteko ibilbidearen ondoren martxoaren 31ko jaialdia izango zen azkena: lau partidu arratsaldeko lauretan hasita, egungo erremontista onenen erakustaldia, eta gero kito, akabo erremontea. Uharteko Euskal Jai Berri frontoiarentzat ere destino berdina zuen aurreikusita enpresak. Juan Antonio Ercillak, Galarretako fundatzaileretako baten semea eta Galarreta, S.L.-ko gerenteak, honela deskribatu zuen panorama prentsaurrean: "Apustuak eta sarrerak jaitsi egin dira, krisiak guri ere eragin digu". Baina Ercillak leihoz zirrizko bat irekita utzi zuen eta

hainbat datu eman zituen optimista izateko: enpresak ez zuen zorrik utzi eta pilotari plantilla inoiz baino gazteagoa zen. Esponsor berri bat aurkitzeko amua jarrita zegoen.

Aste batzuk beranduago jakin zen berri ona: Maxi Samper enpresari nafarrak bere gain hartu zuen bi frontoien gestioa eta Galarreta birmoldatzeko asmoa agertu zuen, erremontea bizi-berritzeko helburuz. Pixkanaka, jende gehiago sartu zen proiektu horretan, Oriamendi 2010 enpresaren bidez, eta Galarretako frontoia berriz ireki zen 2010eko San Joanetan, lurra, harmailak, pintura, sareak... kantxa guztia aurpegi berriturik zuela: "Ederra geratu da. Frontoi amerikarra dirudi" esan zuen Koteto Ezkurra txapeldun handiak Galarreta zapaldu orduko. Izan ere, markagailu elektronikoa, klimatizazioa... aire modernoa

du oraingo katedralak, eta horrez gain apustu sistema ere aldatu da, gutxieneko apustua jaitsi eta sarrera merkeagoekin: "Azkenean horrela sortuko da giroa frontoian, izan ere, alper-alperrik ari gara, ez badugu frontoia betetzen edo jende gehiago bertara erakartzen", adierazi zuen *KRONIKA*n Joxe Mari Barrenetxea bazkide hernaniarrak.

Beraz, txanpona botata dago eta etorkizunak esango du gorri edo urdin ateratzen den, baina erremonte zaleek itxaropentsu heldu diote aro berriari. Dena den, pilota modalitate honen historia ikusiz gero, ibilbide irristakorra izango dela pentsa liteke. Izan ere, Juanito Moya nafarrak pilotarako tresna "arraro" hori asmatu zuenetik mendea baino gehiago pasa da, eta erremonteak gorabehera ugari izan ditu denbora horretan.

1904: *Moika*-k erremontea asmatu zuen urtea.

Juanito Moya *Moika*-k sekretuan asmatu zuen erremontea 1904an. Ordura arte eskularruekin jokatzen zuten pilotariek Iruñeko "Juego Nuevo" frontoian, baina *Moika* ez zen trebea horretan eta erreminta nola hobetu zitekeen pentsatzen hasi zen. Horrela okurritu zitzaion Frantzian *blé*-ra jokatzeke erabiltzen zen txistera edo zestua eskularruari egokitzea. Tolosara jo zuen, Elizalde abizeneko zestugileari zestu berezia egiteko enkargatu zion, eta hortik gutxira eskuetan zuen jada etorkizuneko "erremontea". Egun batzuez frogatu zuen, frontoian bakar-bakarrik zela, eta ondoren bere aurkariei desafioa bota zien. Ez zien beldur gehiegi eman gure Juanitok, *txisme* arraroa ikustean barrez hasi baitziren beste pilotariak. Baina lehenengo sakean sorpresaz harrapatu zituen guztiak: pilota aise jotzen zuen, indar gehiagoz eta eskumuturrari probetxua atereaz. Erraz irabazi zuen *Moika*-k partida hura eta geroztik pilotari guztiak hasi ziren erremontea erabiltzen jokorako.

1909an Iruñean Euskal-Jai fronto mitikoa inauguratu zenerako erremontea erabat gailendu zitzaion eskularru tradizionalari eta hurrengo hamarkadak modalitate honen urrezko aroa izango dira. Juanito Moyaren asmakizuna laster zabaldu zen beste frontoietara, Donostiako Jai-Alain erabiltzen hasi ziren, baita Moderno frontoian, Madrilekoetan... Jesús Abrego izan zen urte horietako erremontista ezagunenetakoa, baina bazeuden figura gehiago, Iturain, Salsamendi, Arano edo Juriko kasu. Gerra zibila parentesi beltza izan zen; pilotari asko ihesi eta beste batzuk hilda suertatu ziren, Jose Juriko, esaterako, Hernaniko hilerriko paretaren kontra hil zutela uste da, *Galerna* itsasontzian harrapatu baitzuten, Aitzol apaiza eta beste zenbaitekin batera.

1940ko hamarkadan erremonteak indartsu ekin zion berriz ere, datu batzuk horren erakusle: Donostiako Urumea frontoiko koadroa 16 erremontistak osatzen zuten, Iruñeko Euskal Jaian 30 zeuden eta Madrilgo

Jesús Abrego (argazkia: manista.blogs.com).

Recoletos frontoian 20 profesional aritzen ziren erremontean.

Erremontearen krisi handitik Galarretako mirarira.

Galarreta ez zen prezieski erremontearen egoera onenean eraiki. Erremontea krisi latza pasatzen ari zen gerraurreko eta gerra osteko pilotari onentsuenak erretiratu zirenetik –tartean Abrego txapeldun historikoa– gutxituz eta zahartuz zihoan erremontisten plantilla. 1960ko hamarkada hasieran ez zegoen eskolarik eta zenbait pilotazalek apenas ematen zioten dozena bat urteko bizitza erremonteari. 1968an Urumea frontoia itxi egingo dute eta hortik gutxira Recoletos ere bai. Iruñeko Euskal Jai frontoiak eutsiko dio soilik, estu eta larri, udaletik jarritako zergekin itozteko zorian. Erremontista askok pilota profesionala uztea beste erremediorik ez dute urte horietan, beste batzuk Berako frontoian entrenatzen hasiko dira bidaia luzeak eginez horretarako...

Testuinguru horretan helduko dio oriotar lagun talde batek Hernaniko Galarreta inguruan frontoi berri bat irekitzeko proiektuari. Ez da harritzekoa askok erokeriatzat jotzea Eugenio Azkue, Iñaki Lasa eta Jose Angel Ercillaren asmoa: "Garai haietan Galarretan lau baserri besterik ez zegoen, Urumea frontoia Donostia erdi-erdian zegoen, eta jendeak fede gutxi zuen gure proiektuan. Are gehiago, orduko figura batzuk ez zuten gurekin fitxatu ez zirelako fidatzen" azaldu zuen Juan Antonio Ercillak Galarretaren 35. urterrenaren harira egin zioten elkarriketa batean.

Bestalde, zenbait hika-mika ere sortu ziren frontoi berriaren harira. Izan ere, 1970ean Iruñeko Euskal Jai pilotalekua oraindik martxan zegoen, estu eta larri bazen ere. Erremontearako beste pilotaleku bat irekitzeak heriotzara kondenatzen zuen Iruñeko kantxa zaharra, eta hori gertatzerako irtenbideren bat bilatu beharra zegoen askoren ustez. Eugenio Azkue Galarretako promotoreak, *Frontón* aldizkariari egindako deklarazioetan ziurtatu zuen Euskal Jai-eko jabeekin hitz egiteko asmoa zutela: "Bi kantxak funtzionatzen badute, askoz hobe" esan zuen. Jakina den bezala, Euskal Jai pilotalekua 1977an itxi zuten *Agur Jaunak* doinupean; baina haren ordezkariak

Jai Berria ireki zuten Huarten, gaur egun arte iraun duen pilotalekua.

Zortzi milioi pezeta, 24.000 metro koadroren truke.

1969ko urtarrilaren 25ean Galarreta, S.L. sozietateak gutuna bidali zion Hernaniko Udalari, Galarretan "konplexu kirol-turistikoa" egiteko proiektuaren berri emanez. Gutunean, sustatzaileek diote frontoi luze bat izango litzatekeela instalazioaren bizkarrezurrea: "Desagertuta dagoen Donostiako Urumea frontoia ordezkatzeko luke, eta euskal kirolaren barruan hain inportantea zaigun pilotarekin jarraitzeko aukera emango luke, mota honetako instalaziorik gabe zailtasun handia izango bailuke pilotak, batez ere pala luzea eta erremonte modalitateetan", irakur daiteke udal artxiboan gordetako dokumentuan. Bestalde, bigarren fase batean instalazio gehiago eraikitzea aurreikusi zuten, hala nola apartamentuak, igerilekua, hotel-jate-txea Galarreta baserrian... Proiektua udal batzarrean eztabaidatu zuten eta aurrera atera zen, frontoiaren inguruko memoria zehatzagoa egiteko baldintzarekin. Frontoia egin nahi zutenak azkar ibili ziren. Jadanik erosita zuten 24.000 metro koadroko terrenoa inguru horretan –zortzi milioi pezetaren truke–, eta memoria idatzi aurretik lurra mugitzen hasteko baimena eskatu zioten Udalari, premiazkoa zela argudiatuz. Honek baimena eman zuen eta obrak hasi ziren.

Hasierako proiektuak egun Galarretak duen itxuraren alderantzizkoa zuen; aparkamenduak frontoia dagoen lekuan egin behar ziren eta frontoia apartamentuetan. Baina zimentazio arazoak zirela-eta, hasierako antolaketa alde batetik bestera aldatu zuten. Frontoia eraikitzeko memoria eta planoetan detaile osoz ikus litezke eraikinaren ezaugarriak: harrera aretoa, takilak, pilotarientzako aldagelak eta apartamentuak, botikina, arropa gordetzeko gelaxka, komunak, bulegoak, tabernako barra... eta jakina: kantxa. Jokorako lekuak erremontearekin eta beste erremintekin aritzeko adina luzera zuen eta harmailetan 2.000 ikuslerentzako tokia zegoen. Benetako katedral bat, beraz, erremonteari arnasa emateko. Guztira 40 milioi pezeta pasatzeko kostua zuen obra osoak.

Baina Galarreta eraikitzeko prozesua ez zen hain erraza izan. Arazo administratibo eta legislatiboak laster azaldu ziren. Pilotalekua eraikitzen ari ziren eremu horrek oso lege-ordenamendu lausoa zuen eta hori konpontzeko komeriatan ibili ziren Udalean. Horrez gain, ohartu ziren Butano enpresaren planta frontoitik nahiko gertu geratzen zela, eta horrek ere arazoak sortu zituen, Industria Ministerioak oztupoak jarri zituelako arriskutsua izan zitekeelakoan. Dena dela, azkenean egin, egin zen frontoia; baina egun bistan den bezala, bigarren fasea (igerilekua, hotela...) ez zen bere osotasunean aurrera atera.

Juan Iturain, Jesus Abrego eta Marcelino Zaldia, erremontearen hiru izen handi, Galarreta inauguratu zen egunean elkarturik.

Galarreta ingurua eta Jai Alai frontoia 1970ean, egin berria zenean.

Hernanin... eta hernaniarrentzat.

Galarreta bezalako kirol gune handi baten halabeharrez ekarri behar zuen nolabaiteko etekina Udalarentzat eta herritarrentzat. Pilotaleku pribatuek zerga zehatzak ordaindu behar izan dizkiote udalei, okupatutako espazioagatik eta beren jarduera aurrera eramategatik; hori sekulako harria izan da pilotarentzat beti. Hain zuzen, Donostiako hainbat pilotaleku –Urumea frontoia, horien artean– udal zergei aurre ezin eginagatik itxi zituzten, hein handi batean.

Galarretako sustatzaileak jabetuta zeuden arazo horretaz. Horregatik, kon-

tzertu ekonomiko baten beharra ikusi zuten. Udalarekin negoziatu ondoren, akordio batera iritsi ziren. Galarreta, S.L.-k urtean 475.000 pezeta emango zizkion Udalari, eta horrez gain, pilotalekuan bestelako jarduerak egiteko hainbat eskubide izango zituen Udalak, hala nola: belada bereziak antolatzea, ekitaldi folklorikoak egitea, zenbait txapelketetako etekinetan parte hartzea... Logikoa denez, ordaindu beharreko hasierako kopurua aldatuz joan zen urteek aurrera egin hala –1973an milioi bat pezeta ordaintzen zituen enpresak eta 1985ean bost milioi–, baina frontoiaren erabilerari buruzko terminoak

ez ziren aldatu hasierako konbenio hartatik, eta ondorioz, erremontez gain bestelako ekitaldiak egin izan dira Galarretan, izan bertso saioak, edo izan langile batzarrak.

1970eko ekainaren 13a: inaugurazioa.

San Antonio eguna. Gaueko hamaiak laurden gutxi. Galarretako parkingean mila kotxe inguru pilotuta, eraikin barruan bi mila izango dira harmailak betetzen dituzten lagunak. Igeldoko apaizak ur bedeinkatuz busti ditu Galarretako zorua eta paretak. Pilotalekua ofizialki inauguraturik geratu da.

Jesus Abregok egin zuen ohorezko sakea Galarretan, 1970eko ekainaren 13an.

Galarretako inaugurazioa ekitaldi solemne batekin egin zen eta frontoiak harrera bikaina izan zuen pilotazaleen artean eta orduko prentsan; hona zer zioen *El Diario Vasco*-k kiroletako orrialdeetan: "Guretzako Galarreta eraikitzea garaipen bat izan da. Ondo merezi du oriotar talde horrek zorterik onena, eskuzabalak eta ausartak izan baitira guñe hori eraikitzeko orduan". *Unidad* egunkari frankistak ere gau hura "historikoa" izango zela esan zuen. Ohiko aurreku eta bedeinkapenaren ondoren pala partidu ikusgarria jokatu zuten Espainiako txapelak ziren Mediluze - Egañak eta Gurrutxaga - Canalledak. Ondoren Gaztelupe *otxote*-aren kantaldiaz gozatu zuten ikusleek eta segidan erremontista onenen exhibizioa etorri zen: Pablo Lekunberri eta Joxe Mari Salsamendi, Raul eta "Mere" Arbizuren kontra. Inaugurazioan Gipuzkoa-ko eta Espainiako Pilota federazioetako ordezkariak hartu zuten parte, bai eta Gobernu zibileko eta militarreko buruek. Hurrengo egunean, igandez, konpetizioko partiduekin hasi ziren.

1970eko uda hura bereziki garrantzitsua izan zen estreinatu berri Galarrentzat. Bertan jokatu zen partidu mordoa eta ikusleen kopuruak bultzada ederra eman zioten pilotalekuari. Hori horrela izan zen gertaera klabe bati esker: Munduko Pelota Txapelketa. Txapelketa Donostian jokatu behar zen irailaren 18tik 27ra eta Balda pilotaleku luze berria egiten ari ziren horretarako Anoetan. Azkenean, ordea, ez zuen denborarik eman Balda amaitzeko eta zesta-puntako partiduak Galarretan jokatu ziren. Estatu Batuak, Filipinak, Frantzia, Mexiko eta Espainiako pilotariak hartu zuten parte zesta-puntako txapelketan, eta arratsaldero betetzen ziren Galarretako harmailak. Mundu osoko pilota zaleengana iristeko erakus-leiho bikaina izan zen ekitaldi hura eta ondorengo urteetan ikusi zen Galarreta Jai Alai-ren egileek asmatu zutela euren pronostikoetan.

1970eko udan Donostian jokatu zen Munduko Pilota Txapelketa. Galarretan zesta-puntako partiduak jokatu ziren eta horrek bultzada eman zion ireki berria zen frontoiari.

1970ean Galarreta inauguratu zenean ikusmen handia sortu zuen pilotaren munduan. Orduko egunkarietan argitaratutako albiste mordoa dira horren lekuko.

1970etik hona berrogei urte igaro dira eta Galarreta aspaldi pasa zen heldutasun arora. Momentu eta gertaera gogoangarriak bizi izan dira urte haue-tan. 1971n Salsamendi III.ari omenaldi hunkigarria egin zitzaion eta kirol me-rituaren zilarrezko medaila jarri zioten. 1980an hamargarren urteurren jaialdi antolatu zuten partidu estelar ikusga-rriekin. 1986tik aurrera, buruz buruko txapelketa urtero jokatzeko hasi ziren –ondoren Casino Kursaal torneoa izan-go dena– eta final zirrargarriak biziko dira Galarretan. 1995ean Koteto Ezkurra buruz-buruzko lehen garaipena lortuko du eta orduz geroztik bere le-genda handituz joango da. Donezte-bearrak 2010ean irabazi du hamarga-rren txapela, erremontearen historian sartuz, Abrego bezalako erremontista handien pare.

Koteto Ezkurra
(argazkia: www.patxiuriz.com).

2010ean Galarretan obrak egin ziren eta San Joanetan egin zen irekiera eki-taldiak (argazkia: Hernaniko Kronika).

Egun, Galarretan partiduak jokatu ohi dira ostegun, larunbata eta igandetan, Oriamendi 2010 enpresa berriak 32 erremontista profesionaleko plantilla sortu du, eta erremontearen egutegia master, kopa, torneo eta jaialdi bere-ziz josita dago. Afizioak helduko al dio hain karamelu gozoari? ■

Iturriak:

- ALBISU, Javier: *Un siglo historia del remonte* (I eta II), Nafarroako kirol eta gazteriaren Institutua, Iruñea, 1999.
- LEGORBURU, Mikel: "El primer campeonato de remonte de la historia", *Euskonews*, 138 zbk, 2001.
- Hernaniko Udal Artxiboko dokumentuak.
- *El Diario Vasco*, *Unidad* eta *La Voz de España* egunkariak
- *Remonteberrri.com* webgunea eta *Vive el remonte!* bloga.

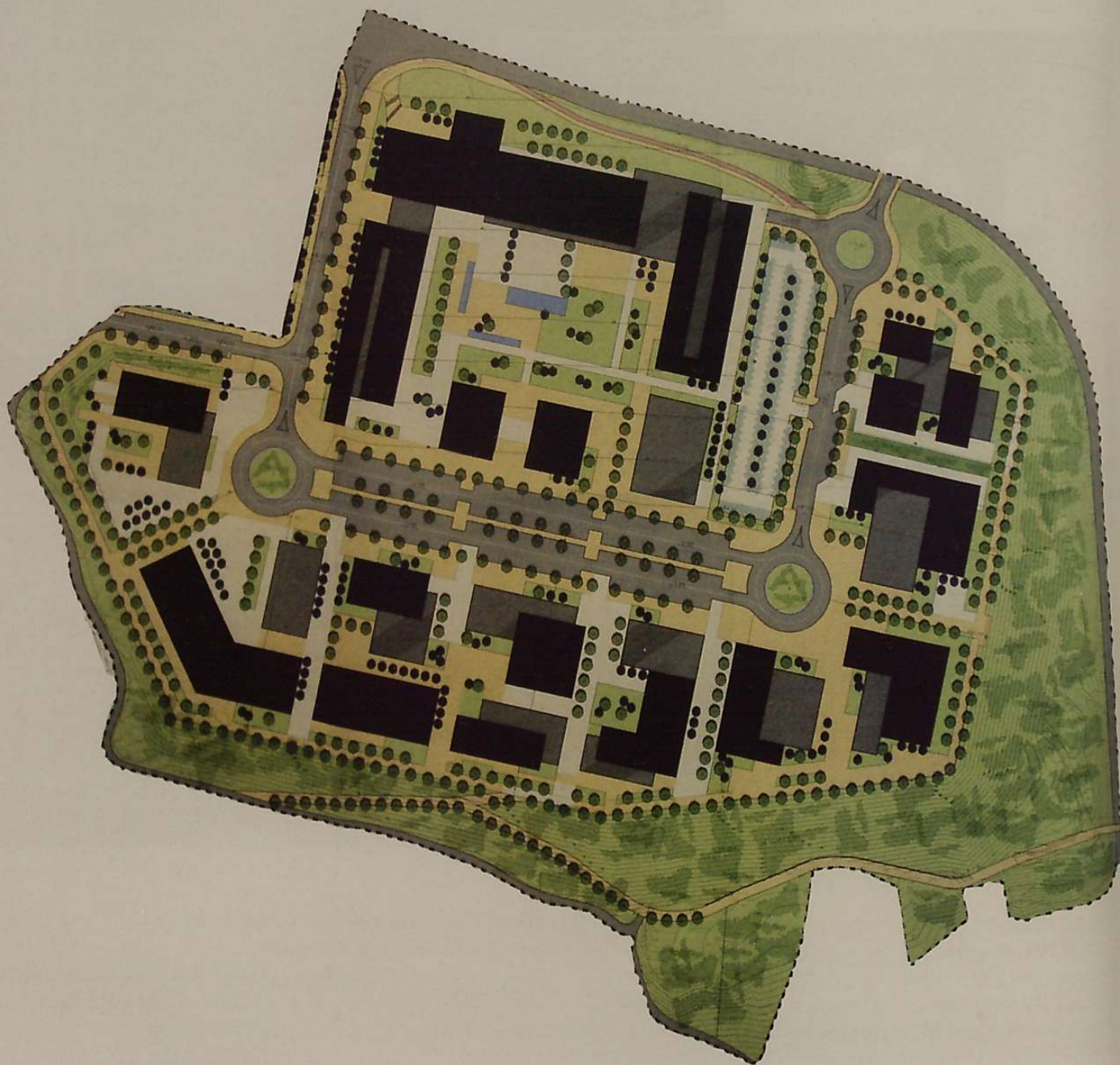
Galarreta

encuentra su futuro

Imanol Jiménez (arquitecto urbanista)

Con los tres Convenios Urbanísticos suscritos en 2009 por el Ayuntamiento de Hernani, por las sociedades públicas Parque Tecnológico de Miramón y Buruntzaldeko Industrialdea y por los propietarios de la antigua discoteca Play, se ha cimentado sólida y definitivamente la creación de un gran núcleo de desarrollo socioeconómico para el municipio de Hernani. Operación sin precedentes que posibilita la implantación de nuevas sedes corporativas (ORONA y Unión Farmacéutica) centros de investigación, de formación y enseñanza universitaria, de usos hoteleros y terciarios, de actividades industriales, etc. Su importancia es estratégica para Hernani, más aún si cabe, en una época de crisis como la actual.

Además, con la nueva visión que el actual Ayuntamiento tiene de la zona de Galarreta, se da por concluida la definición urbanística de dicho ámbito en el contexto comarcal, tras cuarenta largos años en los que se han venido adoptando sucesivas, incorrectas, e incluso contradictorias decisiones sobre su ordenación.

Presente prometedor

En la actualidad ya están aprobados definitivamente, ó en una fase muy avanzada de tramitación, los instrumentos de planeamiento urbanístico necesarios para poner en marcha el citado desarrollo, como la Modificación de las Normas Subsidiarias, los Planes Parciales de los sectores Galarreta, Estubegi y Butano, etc., y se prevé que las obras de urbanización puedan dar comienzo a principios de 2011, y que en el segundo semestre de dicho año se empiece la construcción de las primeras edificaciones.

La propuesta es ambiciosa y supondrá, por un lado, un empujón decisivo a la creación de empleo y de nuevos equipamientos en el municipio, y por otro, el aprovechamiento racional de las cualidades estratégicas que recaen sobre el collado de Galarreta en el contexto territorial de Donostialdea (geográficas, de comunicaciones, de disponibilidad de suelo, etc), clarificando así definiti-

vamente el rol urbanístico que debe ser atribuido a esta zona.

La medida del gran alcance de esta operación de desarrollo la proporcionan los siguientes datos numéricos de referencia:

- Se ordena un total de 279.567 m² de nuevo suelo destinado a actividades económicas:
 - Parque Tecnológico (Galarreta): 146.744 m².
 - Usos Terciarios (áreas de la antigua Discoteca Play y de su entorno): 33.542 m².
 - Usos Industriales Comunes (sectores de Butano y Estubegi): 99.278 m².
- La posibilidad de construcción de nuevas edificaciones se cifra orientativamente, en 205.985 m² de techo:
 - Parque Tecnológico (Galarreta): 108.000 m²(t).
- Usos Terciarios (áreas de la antigua Discoteca Play y de su entorno): 31.762 m²(t).
- Usos Industriales Comunes (sectores de Butano y Estubegi): 66.227 m²(t).
- La Iniciativa Pública promoverá 203.184 m² (Parque Tecnológico y Estubegi), que supone el 73 % del suelo total ordenado.
- ORONA eic, Fundación ORONA y ORONA 3G construirán 40.000 m²(t) de edificaciones en un campus en el que quedarán ubicadas su nueva sede corporativa, un centro de formación universitaria y un centro de investigación, con una inversión total prevista de unos 70 millones de euros, a ejecutar en dos fases, en el periodo 2011-2014.
- La empresa Unión Farmacéutica dispondrá de una parcela de 9.100 m² en Estubegi, a donde trasladará su sede actualmente ubicada en Donostia.

Maqueta de las edificaciones que construirá ORONA en el futuro Parque Tecnológico de Galarreta.

El destino y la ordenación que ahora se pretende dar al ámbito de Galarreta (Parque Tecnológico), así como la viabilidad de esta propuesta, han surgido de la confluencia de diversos factores determinantes, que a continuación se enuncian, y que han permitido que este núcleo de actividades económicas punteras pueda ser a medio plazo una realidad:

1. La voluntad del actual Equipo de Gobierno Municipal de apoyar decididamente las iniciativas de creación de empleo y de promoción de actividades económicas, públicas y privadas, que pudieran surgir en el municipio de Hernani (entre ellas las de ORONA, Unión Farmacéutica, Play, Buruntzaldeko Industrialdea, etc).
2. El posicionamiento del actual Equipo de Gobierno Municipal favorable a modificar el planeamiento vigente en la zona de Galarreta, basado en la consideración de que la posibilidad de construir viviendas en el citado ámbito resulta urbanísticamente inadecuada, porque daría lugar a un barrio dormitorio, desgajado de la estructura del centro urbano de Hernani, y por entender que las cualidades especiales que caracterizan este territorio deberían exclusivamente aprovecharse para impulsar el desarrollo socioeconómico del municipio.
3. Los importantes planes de desarrollo e inversión que desde hace varios años, dispone la empresa ORONA, dirigidos a la construcción de un complejo de investigación y formación (que involucraría además a Mondragón Unibertsitatea y a Ikerlan-IK-4), así como la firme voluntad de que dichas instalaciones queden ubicadas en el propio municipio de Hernani, en el ya que se encuentra la sede de dicha empresa. Estos planes constituyen el motor principal tanto en el planteamiento, como en la ejecución del desarrollo del nuevo núcleo de actividades económicas de Galarreta.
4. El posicionado de las instituciones públicas (Gobierno Vasco y Diputación de Gipuzkoa) favorable a sumarse a la iniciativa de desarrollar la zona de Galarreta, desde la perspectiva de

ampliación del Parque Tecnológico de Miramón y del programa Buruntzaldeko Industrialdea.

5. La unanimidad de la Corporación Municipal de Hernani en apoyar estas iniciativas y la modificación de la ordenación urbanística del ámbito de Galarreta, una vez superadas las dudas y discrepancias inicialmente manifestadas por todos los grupos políticos de la oposición sobre la conveniencia de eliminar las viviendas previstas para dicho ámbito en la Revisión de las NNSS vigentes.
6. La existencia actual en la zona de Galarreta de una notable cantidad de suelo urbanísticamente disponible (del orden de 150.000 m²), cuyas características resultan óptimas para la implantación de las actividades económicas y equipamentales proyectadas.
7. La actitud positiva de los propietarios privados del suelo que ha facilitado el imprescindible replanteamiento integral de la ordenación y de la gestión de la zona de Galarreta.

Pasado confuso

La historia urbanística del municipio nos informa de que desde el final de la década de los años 60, hasta hoy día, diversos promotores y propietarios particulares de terrenos y el propio Ayuntamiento de Hernani han venido poniendo en marcha un buen número de planes y proyectos que pretendían el desarrollo urbano de la zona de Galarreta (nos referimos a los terrenos en que se ubicará el futuro Parque Tecnológico y que es la pieza más significativa de este ámbito).

De haber prosperado alguno de dichos planteamientos, cuyos objetivos estaban muy alejados de los criterios de ordenación ahora adoptados, en la actualidad habría sido inviable, tanto en Galarreta, como en el municipio de Hernani, impulsar una operación como la que hoy día está en marcha, dado que ésta requiere de una caracterización urbanística y territorial que solo dicha zona proporciona.

A partir de los datos obrantes en el Archivo Municipal, resulta de interés infor-

mativo efectuar un relato resumido de los antecedentes urbanísticos relativos a esta zona, y que se exponen en los párrafos siguientes.

Las primeras edificaciones y usos urbanos (finales de los años 60) que se implantaron en este ámbito fueron la Factoría Butano (actividad cesada en los 90), y el Frontón. Posteriormente, a principios de los 70, fueron construidos los bloques de viviendas de la entonces llamada "Ciudad Jardín", la empresa Cisternas Reunidas (actividad luego sustituida y ampliada por los concesionarios Opel y Volvo) y la discoteca Young Play (actualmente sin uso). Estas son las edificaciones actualmente existentes.

La primera propuesta relevante de ordenación en la zona de Galarreta surge en 1969, promovida por el propio Ayuntamiento de Hernani. Se trata del denominado "Plan Parcial de la Zona Deportiva Galarreta", que ocupaba 14 Has. y en el que se proponía la construcción de 579 viviendas, a cambio de la cesión de 7,2 Has. de terreno a destinar a instalaciones deportivas municipales.

A pesar de que la ordenación se planteaba sobre terrenos rurales y contra-venía, por lo tanto, las leyes y la ordenación urbanística del Plan General entonces vigente, el Plan Parcial fue aprobado definitivamente por la Comisión Provincial de Urbanismo, así como posteriormente un Estudio de Detalle, el Proyecto de Reparcelación y el de Compensación. Incluso los terrenos deportivos fueron cedidos y registrados a nombre del Ayuntamiento, quedando únicamente a expensas de la última aprobación el Proyecto de Urbanización.

Por suerte, la Corporación Municipal surgida de las elecciones de 1979, previos los informes jurídicos y urbanísticos pertinentes, ante las evidencias de ilegalidad y de la incorrección urbanística de la operación, dio por nulas las aprobaciones y puso en marcha el expediente de devolución de los terrenos cedidos. Como consecuencia de ello, se impidió la ocupación de estos terrenos de Galarreta y la creación de otro "barrio-dormitorio". Así mismo, el

frontón, el polideportivo y la piscina cubierta fueron construidos en el centro urbano, se consolidó el emplazamiento de los campos de rugby en Landare y se previó la construcción del campo de fútbol en la ribera del Urumea.

La segunda propuesta de ordenación se efectuó igualmente, por el Ayuntamiento, con la redacción del documento de las Normas Subsidiarias de Planeamiento Urbanístico de Hernani. Su ordenación, aprobada inicialmente en 1991, desde criterios de prudencia, mantenía la calificación rural de los terrenos de Galarreta que aún permanecían sin construir, en espera de futuras necesidades de ocupación. El cambio de Gobierno Municipal, y con él el criterio de ordenación inicial, hizo que las Normas Subsidiarias aprobadas definitivamente en 1996, previeran la construcción de un Hipermercado (Pryca)

y un Centro Comercial adjunto en el denominado Sector 10.5 de Galarreta. Propuesta que también era urbanísticamente incorrecta por las previsibles y graves afecciones negativas que desencadenaría, entre otras, en el débil sector comercial del municipio y en el tráfico interno de Hernani. Sin embargo el Gobierno Municipal prestó su decidido apoyo a dicha iniciativa pactando un Convenio Urbanístico con Pryca, aprobando el Plan Parcial del sector, e incluso recurriendo ante los tribunales las decisiones de la Diputación y del Gobierno Vasco, que de hecho impedían la construcción del hipermercado.

En esta ocasión también, por suerte, ó porque a la promoción comercial de Galarreta se le adelantó la construcción del Centro Comercial Urbil, el desacertado proyecto urbanístico quedó neutralizado.

Las tres siguientes propuestas de ordenación de Galarreta quedaron enmarcadas en el proceso de la Revisión de las Normas Subsidiarias, y siguieron una trayectoria errática. Así, el Avance de la citada Revisión (1999) mantenía la construcción de la "gran superficie comercial", aún cuando la empresa Pryca ya había desistido de su promoción. Posteriormente, el documento de la Revisión aprobado inicialmente (2005) cambió radicalmente aquel destino y calificó al sector SUE-10.5 exclusivamente como residencial, previéndose la construcción de 596 viviendas, es decir, retornando a la perniciosa ordenación ya propuesta en 1969. Por fin el documento aprobado provisionalmente en 2006, y vigente hasta el pasado mes de octubre de 2010 en que la modificación de NNSS ha sido aprobada definitivamente, contemplaba que en el citado sector se pudieran mezclar usos

Futura ordenación urbanística de la zona de Galarreta.

residenciales e industriales, previendo-se la construcción de 300 viviendas y de 37.000 m² (t) de pabellones. Ordenación también inadecuada ya que reproducía los mismos defectos urbanísticos que las propuestas precedentes y porque tampoco tomaba en consideración las cualidades estratégicas que, en el marco territorial de Donostialdea, caracterizan al ámbito de Galarreta.

El hecho de que las citadas cualidades estratégicas hayan sido apreciadas por la citada Modificación de las NNSS ahora aprobada por el Ayuntamiento, ha permitido corregir a tiempo unos criterios de ordenación urbanística que permanecían desenfocados desde hace más de cuarenta años. De lo que se ha derivado la posibilidad de dar oportunamente una respuesta eficaz, entre otras cosas, a las importantes iniciativas de desarrollo económico que desde hace varios años estaban ya planteadas por ORONA, sin que hubieran sido debidamente atendidas por el Ayuntamiento.

Futuro brillante

Con la nueva perspectiva dada a la ordenación urbanística, con los planes de inversión privada ya en marcha, y con la garantía del compromiso formalmente adquirido por las instituciones públicas (Gobierno Vasco, Diputación de Gipuzkoa y Ayuntamiento) no cabe esperar más que el éxito de tan decisiva apuesta por el desarrollo socioeconómico. Lo que hoy día aún son solo planes, proyectos, maquetas, documentos técnicos, largos trámites administrativos, etc. al cabo de unos pocos años serán Parque Tecnológico, con sus nuevas sedes corporativas, centros de investigación, instalaciones universitarias y actividades seleccionadas; usos terciarios, hoteleros y de servicios; industrias, etc., es decir, una realidad tangible y positiva sin precedentes para el Municipio de Hernani y para el país, de la que muchos esperamos sentirnos orgullosos. Es únicamente cuestión de tiempo, de ilusión, de compromiso y de trabajo tenaz. No obstante, lo más difícil del recorrido ya ha sido hecho. ■

Parque de Villa Ave María

José Luis Loinaz (SABAI Arkitektoak, S.L.)

Si necesariamente hemos de retrotraernos en el tiempo hasta los albores de las primeras civilizaciones para encontrar el origen del **jardín** (allí encontramos los más antiguos a modo de recintos sagrados en torno a templos), no es preciso realizar ese extenso viaje para descubrir el del **parque público**, su historia escasamente alcanza los doscientos años.

El parque público, tal y como hoy lo conocemos, nace tras la caída del *Ancien Régime*, en el contexto de la Revolución Francesa, a finales del siglo XVIII. Ya en el siglo XIX, la difusión y consolidación en Europa y Estados Unidos de los ideales progresistas de la Ilustración, sobre los que se sustentaba el ideario revolucionario francés, permiten el nacimiento de nuevos estados "modernos" y consecuentemente, de una nueva base social a la que éstos se deben, la *ciudadanía*. Estos nuevos estados nacidos al amparo de un incipiente *régimen parlamentario*, tras la abolición de los privilegios de clase aristocrática, serán los encargados y garantes de revertir a esa ciudadanía, en forma de dotaciones y servicios (museos nacionales, bibliotecas públicas, hospitales, etc.), la riqueza que hasta entonces detentaban aquellas clases privilegiadas. Estos servicios, y dotaciones, son los elementos

constitutivos que terminarán identificando a dichos estados.

Al mismo tiempo, el proceso de industrialización experimentado en los países europeos a lo largo del s. XIX, es el origen de una masiva migración hacia las ciudades del campesinado, que se desplaza como mano de obra ocupada en las nuevas factorías asentadas en torno a ellas. Ello provoca el crecimiento masivo, desordenado y especulativo de las mismas, ya que deben satisfacer la urgente necesidad de alojamiento que la nueva clase obrera requiere. Es en estas circunstancias cuando la placida ciudad burguesa, pequeña y amable, desaparece. Y emerge la populosa metrópoli industrial, grande, inhóspita y hacinada, que pronto se encontrará con la imperiosa necesidad de tener que dotarse de espacios naturales de esparcimiento y recreo que palien sus endémicas deficiencias y las hagan más habitables y saludables.

Es cierto que, con anterioridad a la aparición del parque público en el s. XIX, algunos monarcas, con cierto espíritu paternalista, abrían ocasionalmente sus suntuosos jardines al pueblo llano para su admiración y deleite, como es el caso de Luis XIV, que ya en el s. XVII abría a los parisinos los

jardines de *Versalles* los domingos, y *Las Tullerías*, el día de San Luis. Pero son los ideales liberales propugnados por la Ilustración los que definitivamente reclaman para el disfrute del pueblo los grandes jardines, como decíamos, hasta entonces, en manos de aquellos privilegiados.

Así, resulta comprensible que sea en este contexto sociopolítico del s. XIX europeo y americano, con estados modernos capaces de gestionar los intereses públicos y, a la vez, conscientes del grave deterioro de sus metrópolis, cuando se alumbren las primeras intervenciones urbanas en materia de mejora de calidad de vida e higienización de las grandes ciudades que, a la postre, han resultado modélicas y numerosas veces imitadas. Ejemplo de ello, la apertura de la red de bulevares de París y la creación de los grandes parques de la capital del Sena (*Bois de Boulogne* y *Vincennes*) iniciada por Napoleón III a mediados de siglo; o el *Central Park* neoyorquino, cuyo concurso se convocó en 1858.

Esta concienciación sobre los beneficios que los espacios naturales insertados en las ciudades producen en la salud y la calidad de vida de sus ciudadanos se mantiene hasta nuestros días, siendo actualmente las propias

legislaciones de los estados las que garantizan su existencia, al exigir que en los planeamientos urbanísticos se reserve una superficie mínima de zona verde por cada habitante.

Tradicionalmente, las ciudades se han ido dotando de sus necesarios parques públicos recurriendo a la habilitación de terrenos yermos de titularidad pública ubicados en torno a ellas, en los que era necesario realizar labores de movimiento de tierras, plantaciones, trazado de caminos, tendido de instalaciones, etc., como es el caso de los mencionados Central Park de Nueva York, o Bois de Boulogne y Vincennes parisinos. O bien incorporando a la red pública de espacios verdes municipales valiosos y ya consolidados jardines privados tras pasar éstos a ser de titularidad pública, como es el caso de los jardines del palacio de Luxemburgo de París, o el del Retiro madrileño, que se abrió al público en 1868, o, sin ir más lejos, el del Palacio de Miramar donostiarra, o Kristina Enea, fruto de la donación del Duque de Mandas a la ciudad de San Sebastián.

A esta forma de dotación de nuevos espacios naturales para la ciudad, según la cual, como hemos apuntado, se aprovecha la existencia en su trama urbana de espacios naturales privados para posteriormente incorporarlos a la red de parques públicos, pertenece la de los **Jardines de Villa Ave María**. Estos se incorporan al sistema de par-

ques de Hernani tras pasar a titularidad municipal, en el año 2007, gran parte de los jardines originales de la finca que hasta entonces habían sido privados, y después de ejecutarse las obras para su habilitación como parque público en curso del año 2010, consecuencia del concurso de ideas convocado por el Ayuntamiento, concurso del que debía surgir el proyecto que las guiara.

Durante el proceso de constitución del nuevo parque, se produce la incorporación de la fresneda contigua de Eduardo Chillida pasealekua a los jardines originales de la finca, dando lugar a la conformación del espacio natural más importante inserto en la trama urbana que tiene Hernani, tanto por sus valores ambientales o botánicos, como por sus más de 3,2 Has. de superficie.

El valor de los mencionados jardines no estriba solamente en la perfecta conservación de su original estructura de jardín inglés, perfectamente reconocible en el cuidadoso equilibrio que aun guardan las zonas de bosque respecto de las de prado, sino también en el valor botánico de su plantación arbórea, que dispone de una relevante variedad de especies con ejemplares de gran porte -algunos de ellos centenarios- de castaños de indias, tilos, magnolios, etc. ubicados, en su mayoría, en la arboleda del promontorio junto a la casa solariega. Una arboleda

que, además de constituir un elemento de indudable valor ambiental y paisajístico en su entorno más inmediato, al alzarse sobre el horizonte urbano hernaniarra, emplaça los jardines en la localidad.

Estos valores naturalísticos, junto con la posibilidad que le otorga su estratégica ubicación urbana para la articulación de los nuevos recorridos peatonales surgidos del desarrollo urbano de la localidad, y que conectan con su parte más histórica, harán del Parque de Villa Ave María el futuro *Parque Central* de Hernani.

De la finca Ave María ha de valorarse también la antigua casa familiar. Se trata de un magnífico ejemplo de arquitectura residencial neovasca de principios del s. XX que se ha conservado aceptablemente y sin alteraciones degradantes desde su construcción en 1917; ello ha llevado a incluirla en el Catálogo del Patrimonio Cultural de la localidad.

Estas consideraciones sobre las múltiples cualidades de los actuales jardines de Villa Ave María pretenden poner de relieve la gran consideración que de ellos se tiene y, consecuentemente, el extraordinario respeto que hacia ellos se ha guardado en la intervención realizada para habilitarlos como parque público. Una intervención, cuyas acciones podríamos resumir del siguiente modo.

Futura entrada principal por Latsunbe auzoa.

- **Mejora de las antiguas entradas y creación de otras dos nuevas** que permitirán el acceso a personas con movilidad reducida.

Una de estas nuevas entradas al parque será por Latsunbe auzoa, que en el futuro será su entrada principal ya que está conectada con el sistema de paseos más importante de la localidad, aquel que conecta, a través de las áreas de Atsegindegi y Biteri, Urbietakalea y Ezkiaga pasealekua (Paseo de los Tilos). Para dicha entrada se pro-

pone, antes de entrar en él, una amplia antepuerta de recepción al visitante, amueblada con un gran banco y una fuente, tras la que una rampa garantizará el acceso al parque a las personas con movilidad reducida: una especie de "trinchera rampante" con cierres laterales de acero cortén, de tres tramos, que asciende suavemente por la ladera hasta alcanzar la colina de la casa solariega.

La otra nueva entrada se ubica en Eduardo Chillida pasealekua, y

vincula el parque con las piscinas descubiertas municipales, lo que permitirá en el futuro poder acceder a ellas desde un ámbito natural y totalmente seguro y sin tráfico.

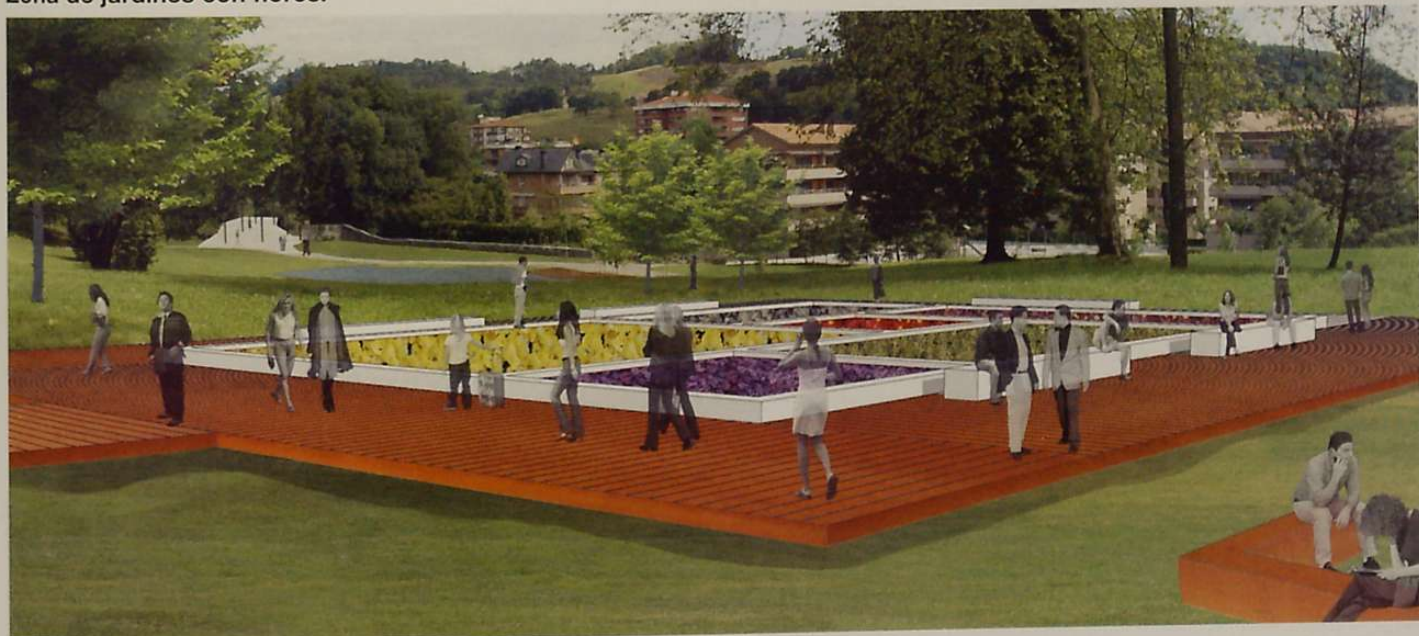
Se trata de una pasarela elevada de madera que cruza la fresneda, cuya generosa anchura busca mitigar su carácter de paso y propiciar al visitante la sensación de hallarse en una especie de salón exterior, entarimado y con paredes vegetales, que extrañamente levitara sobre el bosquecillo.

Futura pasarela que facilitará la conexión con las piscinas de Mendi Mendian.

- **Rehabilitación de los caminos existentes** dotándoles de pavimentos cómodos y seguros, de iluminación y señalización, así como de cunetas para la recogida de las aguas de lluvia que descienden por las laderas. Todo ello, tras modificar los trazados o las rasantes originales de sus tramos más pendientes para que las personas con minusvalía motriz puedan utilizarlos.
- **Recuperación de las zonas de prado** de los jardines aplicando criterios de sostenibilidad, según los cuales, se restringe la zona de riego y se aprovecha el agua de las escorrentías de los prados recogida por las cunetas de los caminos, almacenada en el aljibe subterráneo que se construiría, en una segunda fase de las obras, bajo el "embarcadero" del futuro estanque.
- **Restauración de la zona de arbolado adulto** siguiendo las pautas del diagnóstico botánico realizado. Este persigue la permanencia de su actual configuración y de todos aquellos ejemplares de interés botánico.
- **Incorporación progresiva de nuevos elementos lúdicos**, con el fin complementarlos y diversificar sus posibilidades de uso y, con ello, propiciar que su utilización alcance a un mayor número posible de hermaniaras. Dichos elementos serían los siguientes:
 - **El Estanque.** En una segunda fase de ejecución de las obras, y con la intención de enriquecer el paisaje de los actuales jardines de Ave María, el proyecto prevé dotarlos de un elemento natural especialmente atractivo como es el agua. Para ello, se proyecta construir en la parte más baja de los jardines, al pie del prado que desciende del promontorio de la casa, un generoso estanque, que, por su emplazamiento, tamaño y sinuoso contorno, será percibido como el embalsamiento natural de las aguas de escorrentía del lugar. Iría acompañado de una pequeña plataforma de madera con asientos para poder contemplarlo cómodamente desde su misma orilla, bajo la que se ocultaría el aljibe que regularía su nivel de agua.
- **Zona de estancia con mesas.** Esta estancia se emplaza en la parte baja del parque, junto al muro de mampostería del antiguo cierre de la finca original. Se divide en dos partes: la más próxima al diedro de mampostería, que estará pavimentada y amueblada con bancos y una fuente; y una amplia zona de prado, arbolada y con mesas, que podría ser utilizada como zona de merendero.
- **Zona de juegos infantiles.** Dicha zona se ubica junto a la plazoleta de Antziola auzoa, y agrupa tres áreas de juego según distintas edades, y que se complementarán de forma progresiva.
- **Jardín de flores.** Se trata de la plataforma cuadrada, de 26 x 26 mts, constituida por un deambulatorio de madera de 5 mts. de ancho que circunda un colorista jardín de flores central subdividido en un juego de parterres rectangulares. Se construiría en una segunda fase de las obras, donde el Sagardo Gunea emplazaba su patio. ■

Zona de jardines con flores.

Hernani-Leitza ibilaldia.

50 urte pausuz pausu

Taldea Etenetara iristen.

Inaxio Sanz

Elur-txori elkartea sortu zenean, 1957. urtean, jende gaztea zen nagusi elkartean. Honek errazagoa egiten zuen ekintzak antolatzea, gauza hauetarako gogorik ez baitzitzaien falta izaten elkartea osatzen zuten lehen bazkideei. Honen ondorioz, 1960. urtean, Hernani - Leitza ibilaldia sortu zen, ekaineko lehen aste-buruan, urtez urte, pausuz pausu, Gipuzkoa eta Nafarroako bi herriak lotu dituen mendi irteera.

Ibilaldi honen hastapenean izenik nabarmendu behar bada, hori Joxe Elizegirena da, bera izan baitzen ibilaldiaren sortzailea. Joxe eraikuntza lantegi baten nagusia zen eta bere enpresa Patxi Arrazola gerentetzat zuten Leitza paper-fabrikaren (Sarrio papertegia) eta Berrobikoaren

(Uranga papertegia) mantenimenduaz arduratzen zen. Honi esker, bere emaztea izango zena ezagutu zuen, Manuela Sarobe, Berrobiko Telleri baserrikoa. Lanaren gertutasuna zela eta, Berrobin bizi izan zen bere familiarekin eta baita urte batzuetan, uda Leitza bertan Patxi Arrazolaren etxean pasatzen zuten.

Joxe Elizegik gustuko zituen Leitza inguruko paraje haiek eta Leitza alarian, bere gunerik kuttunengan, egiten zituen perretxiku biltzea, kamamilo biltzea edo/eta ehiza bezalako ekintzak bere semeek irakatsi zizkien.

Leitza jende asko ezagutzen zuen eta hauetariko askorekin, eta bereziki Gaztelutarrekin harreman oso ona zuen, ehizara edo/eta mendira askotan joaten

baitzen beraiekin. Harreman hauek eta ingurua ondo ezagutzeak, arrazoi nahikoak izango ziren bera jaio zen herria (Hernani) eta lan egiten zuena (Leitza) oinezko bide batez lotu zitezkeela bururatzeko.

Garai hartan, Joxe bera Elur-txori elkarteko buru zen eta zuzendaritza batzordeari bere burutapenaren berri eman zion. Horrela sortu zen ekimen berri hau, Joxe bera izan zelarik hasierako urteetan dinamizatzaile eta arduradunetarikoa. Ondoren, Joxek antolakuntza utzi zuenean, bere anaia Migel Elizegi izan zen ordezkatu zuena, urte askoan gogotsu lan eginez gainera. Azkenik, honek utzi zuenean, zuzendari batzordea bera hasi zen prestakuntza guztiez arduratzen urteroko laguntzaile fin guztiekin batera.

Ibilbide soil bat baino zerbait gehiago.

Hernani-Leitza ibilbidea, mendiz-mendi bi herriak elkartzeko ibilbide bat baino zerbait gehiago ere bada. Izan ere, goizeko ordu txikitan (5etan!) Hernanitik atera eta Leitzaraino oinez joateak ere merezi du bere saria eta horrela Leitza bertan dutxa bat hartu eta arropa aldatu ostean, irteerara joandako mendizale guztiek giro ederrean elkarrekin bazkaltzeko aukera bikaina izaten dute. Bazkal ostean, trikitilari edo soinujole batek giroa alaitu du urte askotan, azkena oinez joaten den Aitor Goñi izan da. Postrearen ondoren, jandako guztiak jaisten laguntzeko, toka txapelketa jokatu ohi da. Arratsaldeko 19:00ak aldera, ordea, eguna ondo aprobetxaturik, autobus batek berriro ere bueltan ematen ditu Hernanira.

Baina irakurleak ere izango du kuriositaterik agian ibilbidea zehatzago jakiteko. Hona hemen datu batzuk: Ibilbideak 29,1 Km-tako luzaera du eta geldiunerik gabe 6 ordu eta 30 minututako iraupena du. Pilatutako igoerak 1.353 m. dira, pilatutako jaitsierak berriaz 698m.

Ibilbideak igarotzen dituen puntu ezberdinak. Ordea, taula honetan adierazten dira:

Lekua	Altuera (m)	Denbora (orduak)
Elur-txori	40	0
Errotaberri		
Sagordegi		
Goibieta		
Xoxoka	240	1,05
Besadegi	302	1,20
Belabieta		
Eteneta	698	2,15
Azkiolako iturria	750	3,05
Etzela	785	
Illasoro	842	
Hirumugarrieta	962	4,50
Mugarri beltza	1.000	
Leitzalarrea (Eskibar)	600	5,45
Arrimiako lepoa	793	
Leitza	495	7,45

Ibilbideko ezaugarrien taula. Adierazten diren denborak geldiuneak barne dira.

Juan Bautista Garmendia, Atanasio Lapazaran eta Joxe Elizegi.

Urepel mendira inguratzen.

Ilbilbideak, ikus daitekeen bezala, Hernani, Urnieta, Andoain, Goizueta eta Leitzako udalerriak zapaltzen ditu eta baso, zelai eta bista ederrez jantzitako mendi ederrak zeharkatzen ditu.

Leitzara iritsita, goitik eta ezkeratik hasita: Migel Elizegi, Joxe Larrañaga, Rafael Lopetegi, Juanito Elizegi, Inaxio Peñagarikano, Paulino Elozegi, Joxe Ezeiza, Lorentxo Arrieta, Joxe Garaia, Inaxio Setien, Patxi Landa, XX, Antonio Yeregi, Joxe Iraola, Inaxio Arrieta, Gregorio Telleria, joxe Laburu, joxe Elizegi, Rikardo Otxotorena, Shanti Lizeaga, Alejandro Ocariz, Juan Bautista Garmendia eta Juanito Otmendi Emery.

Aldaketak 50 urteetan zehar.

50 urtek askorako ematen du eta gizartea bera aldatzen joan den moduan, ibilaldia bera antolatzeke moduan ere aldatzen joan da urteen poderioz. Azkiolako iturrian egiten den hamaiketako egiteko ohitura aldatu ez bada ere, hamaiketako bertara iristeko modua asko aldatu da. Hasiera batean, duela 35 bat urte, haragi-xerrak kazuela handi batzuen barruan ematen ziren, motxila handi batean sartuta eta bizkarrean emanez. Bokadilloak egiteko ogia ere motxila batean ematen zen. Egun, ireki diren pista askotaz baliatuz, 4x4 kotxean edo todoterrenoan igotzen dira ogitartekoak iturriraino.

Leitzara iritsi osteko antolakuntza ere asko aldatu da. Hasiera batean, Leitza dutxatzea ez zen horren erraza suertatzen. Batzuk Joxe Elizegiren lagunen etxean, beste batzuk errekan, horrela moldatzen ziren, botatako izerdi guztiak gainetik kentzeko. Urte batzuk pasata herriko pilotalekuko 4 dutxetan txandakatu behar izaten zuten dozenaka mendizaleak, eta beranduago Leitzako

eskolako maisu bat endredatu ostean, eskolako dutxa ugarietan, jada erosoago dutxatzeko aukera izan zuten. Azkenik, Udalarekin kontaktuan jarri eta kiroldegia irekitzea lortu zuten. Egun kiroldegian bertan hartzen dute dutxa.

Baina bazkaria? 50 urtek bazkari eta jatetxe ezberdinak probatzeko aukera ematen dute eta asko aldatu ez duten arren, batzuetan halabeharrez, jatetxez

ere aldatu dira. Hasieran ordea, jate-txea Hernanitik bertatik ematen zuten eta han montatu. Elkartean egindako janaria kotxeetan ematen zen eta Joxe Elizegik berak mahaiak ere ematen zituen material eta eskulanarekin batera. Bazkaria Leitzalarrean egiten zen hasiera haietan. Hau bukatu zenean, Tardon, ondoren Basa-kabin (urte askoan) eta azken urte mordoetan Berastegiko Kalkon egin dira bazkariak.

Leitzalarrean

Buelta, esan bezala, autobusetan egin ohi da egun, baina garai batean oinezkoak ekartzeko antolakuntzan ibiltzen zirenek, kotxeak eramanez zizkien beren lagunei. Ondoren, autobusa kontratatu zen arropen boltsak eraman eta ibiltariak, ostera ere, Hernanira ekartzeko.

Pertsona asko mugitu duen ibilaldia.

Hernani Leitza ibilaldiaren erakargarritasuna oso handia da. Hau dela eta, urtero urtero herri ezberdinetatik etortako 60 bat pertsonak hartzen du parte mendi irteeran eta ondorengo bazkarian. Zenbat ibiltarik parte hartzen duen kontrol zehatza 1982tik aurrera eraman izan da eta ordutik hona, jakina da 449 pertsona ezberdinek hartu dutela parte ibilaldian.

Guztiak ezin dira aipatu, baina badira batzuk urte asko daramazkienak joaten eta hauen izenak behintzat hemen azaltzen dira:

Izena	Ibilaldi kopurua
Joxe Iraola	37
Inaxio Mari Sanz	37
Juan Joxe Lizasoain	35
Joxe Luis Velez	34
Julian Ontoria	33
Joxan Olano	32
Rikardo Otxotorena	31
Joakin Garmendia	31
Iñaki Oiartzabal	29
Esteban Apezetxea	27
Agustin Fraile	27
Joxe Antonio Dabo	25
Fernando Petrina	25

Joaten direnen iritzia jakin nahian 4 talde ezberdinekin hitz egin dugu euren iritzia jakiteko. Hernaniko Beti Alperrak kuadrilakoekin, Donostiako Amara zaharrekoekin, Hondarribi eta Urnietako taldekoekin hitz egin dugu eta honako galderak luzatu dizkiegu:

- Nola izan zenuen mendi ibilbidearen berri?
- Zerk animatu zaitu errepikatzen?
- Ba al dago ibilbidean zehar gune edo bidezatiren bat gustuko duzuna?
- Aldatuko al zenuke zerbait?

Guztiak ere Elur-txori elkartearen bitartez edo lagun bitartez jakin zuten ibilbidearen berri eta errepikarazi dien eta nabarmentzen duten ezaugarri nagusia dagoen giro ona dela aipatzen dute. Gune gustukoenari buruz, orokorren ibilbide osoa oso ederra dela aipatzen duten arren, Beti Alperrak taldekoek Adarra eta

Azketa mendien artean dagoen atzeko tramoak da nabarmentzen dutena eta ez dute inongo aldaketarik egiteko beharrik ikusten.

Ikus daitekeen moduan, gaurdaino parte hartu duen jendea oso gustura joan ohi da irteerara. Ikusi besterik ez dago, hernaniar eta hernaniarrak ez diren talde ezberdinak (Hondarribiakoak, Donostiako Amara zaharrekoak, Urnietakoak...) urtero urtero nola errepikatzen duten. Irteera txiki bat bezala hasi zena gorpuztu egin da eta aurrera doa pixkanaka. Espero dugu hurrengo urteetan ere honela izatea.

Inaxio Olan, Felix Altuna, Julian Rodríguez, Hilarion Larburu, Martin Zabalegi eta Javier del Valle,

Hernani-Leitza ibilaldia, 1979.

Hernani-Leitza ibilaldia, 1983.

Hernani-Leitza ibilaldia, 1988.

Eskerronak.

Eskerronak eman nahi nizkieke Joxe Manuel Elizegiri Joxe Elizegiri buruz emandako informazio guztiagatik eta utzitako argazkiengatik, eta Joxe Anjel Tameseri argazkia eta lan honetan azaltzen den GPSarekin hartutako mapa uzteagatik.

Hernani-Leitza ibilaldia, 1990.

Hernani-Leitza ibilaldia, 2007.

50 urte, hamaika bitxikeri

Horrenbeste urteetan ere hamaika bitxikeri egon da ibilaldiaren antolakuntzan. Azken finean, bitxikeri hauek dira egun hau berezia egiten dutenak eta batzuk kontatu eta gogoraraztea ez da gaizki etortzen:

Hamaika urteko semea eraman nahi zuenarena. Gipuzkoan bizi zen leitzar batek, hamaika urteko semea eraman nahi izan zuen urte batean. Elkarreak, bidea gogorregia izan zitekeela aurreikusiz gazteegia zela esan zion aitari. Taldearekin semea ezin zuela eraman ikusirik, taldetik minutu gutxi batzuetara egin zuen ibilbidea bere kontura.

Erritmo gogorra nahi huen, tori erritmoa... Urtero, taldearen buruan mendizale bat joan ohi da pausua neurtuz. Urte batean, izena eman zuenetako batek, bere burua beste baina indartsuagoa zela erakutsi nahian bide guztia taldeburuan zenari pasaz aritu zen. Azkenerako, taldeko burua zena aspertu eta Urepel mendia ondoan dagoen mugarri beltza inguruan ea Alzadi mendira igo nahi zuen galdetu zion. Honek baietz esan eta han abiatu ziren biak. Ibilbideko buru zenak izugarritzko erritmoa jarri eta lehertuta utzi zuen bestea. Handik aurrera ez zuen taldeburuan jartzeko gogo askorik eduki.

Leitzatik atera eta kotxeak taillerera. Hasierako urteetan Leitzara iritsi ostean, kotxeetan berriro Leitzalarreara joan eta elkartetik emandako bazkaria han bertan bazkaltzen zen. Honek arazo handi bat ekarri zuen. Izan ere, izan ziren bueltakoan kotxea irauli zutenak, beste batzuek bazterra jo... hau ikusirik hurrengo urtean autobusa hartzea erabaki zen.

A ze lo-kuluxka bustia! Tardon bazkaldu genuen batean gehiegitxo edan zuen batek, etxean bertan belarra gordetzen zuten lekura joan eta

bertan lo egitea erabaki zuen. Beran- duxeago, laguna han lo zegoela ez zekien taldekide bati, mahaian zegoela, pixa egiteko gogo sartu zitzaion. Komunera joateko gogo askorik gabe, belarra pilatua zuten goialdetik pixa egitea otu zitzaion. Hau lo zegoenaren kalterako izan zen, goitik behera busti baitzuen!

Bertso saioa egin zenekoa. Beste batean, Berastegin ginela, plazan lehen solairu batean dagoen taberna batean, gurekin bertsoan ederki moldatzen zen taldekide bat zegoen. Halako batean, non azaltzen da Anats urnietarra arratsalde pasa bertan. Gutako batek tentatu zuen hau eta hor sortu zen bat bateko bertso saioa bien artean, bata tabernako leihora aterata aurreneko pisan eta bestea kalean gora begiral!

Leitzako alkateak parte hartu omen zuenekoa. Urte batean, Nafarroa Eguna ospatzen zen egunean, bazkaldu ostean han genbiltzan Leitzatik kalean bueltaka. Han ikusi genuen Pako Zelarain etxe bateko balkoian ezagunak zituen batzuen etxean bisitan. Hau ikusita, gure taldekide batzuk pezetak botatzen hasi zitzaizkion balkoira. Hor bukatu zen txantxa (gure ustez), baina hurrengo egunean, Diario de Navarra festa horren informazioa ematen zuen lekuan zera esaten zuen: "jende multzo batek pezetak bota zizkion balkoi batean zegoen Leitzako alkateari".

Belainoak guztiok itsutu gintuenekoa. Beste batean, itsua zen gazte batek bere lagun batekin eman zuen izena. Ohitura handia izango zuten mendirako, biak ala biak oso ederki moldatzen baitziren mendian. Egun

horretan ordea, laino handia zegoen eta Leitzalarreara jaisten ginela aurreko zortzi izan ezik beste guztiek okerreko bidea hartu zuten. Hor ibili zen itsu gizajoa, bere gida zena ere lainoak itsutu zuenez, alanbre eta hesiak pasa eta pasa, noraezean. Hurrengo urteetan ez zen azaldu.

Toka txapelketak! Bazkaldu eta gero, toka txapelketa jokatzeko ari ginen batean, han etorri zitzaigun inguruko gaztetxo bat ea gurekin joka zezakeen galdetuz. Ordu ederrean utzi genion jokatzeko, guztioi irabazi baitzigun!

Beste batean, ordea, irlandar bat izan zen gerturatu zena. Hari ere utzi genion jokatzeko baina honek ez zuen abilezi berdina, gu bezain txarra zen eta ez zigun irabazi!

"Korrika" pasa zenekoa. Basa-Kabin jan genuen batean Korrika pasa zen guk bazkaldu ostean. Oso giro polita jarri genuen, lekukoaren ondoan kilometro bat eta guzti eginez.

Nafarroa Oinezkoen negozioa.

1997ko ekainaren 1ean izugarritzko euritearen azpian joan ginen mendira. Ateratako guztietatik soilik 17 iritsi ginen. Leitzara iritsi eta arropa ekartzen zuen autobusa ez zela iritsi konturatu ginen. Itxuraz, Andoain uholdeak zirela eta, ezin pasatu zegoen. Gu sinestu ezinik, guztiz hoztuta, arropa lehorra beharrean ginen. Leitzan bertan, Nafarroa Oinezko kamisetak saltzen zituen denda bat topatu genuen. Haiek egin zuten negozioa, askok bertan erosi baitzuten desira zituzten kamiseta lehorrak. ■

Sorbeltzak,

Hernaniko turista leialenak¹

Iñaki Sanz-Azkue

Hernaniko plaza. Maiatzeko egun eguzkitsu baten lehenengo argi-printzek zerrua urdintzen dute. Isiltasuna nabaria da kaxkoko kaleetan. Segituan, txistu fin baina zaratatsu batek isiltasuna hausten du. Zerura begiratu eta tamaina txikiko hegazti talde batek abiada bizian plaza zeharkatzen du kale Nagusira sartzeko. Sorbeltzak dira. Urtero bezala, Afrika urruna utzi eta bidaia luze baten ostean habia jartzera euren jaiolekura itzuli dira: Hernaniko plazara.

Marraskia: Ibai Goni

¹ Marraskia, mapa eta argazkia: Sauvegarde et protection du martinet noir. Informations, conseils et recommandations à l'intention des propriétaires d'immeubles, locataires, communes et architects. Ornithologique de Réadaptation. Service d'étude et de protection.

Egunero ikusten (eta entzuten) dugun ezezaguna.

Hernaniarron artean ehundaka urte daramazkien arren eta bere "udako etxea" plazan duen arren, herritar askok oraindik ez du bizilagun hau ezagutu ere egiten. Urtero, apirila bukaera, maiatza hasiera aldera azaltzen da Hernani inguruan, hutsik egin gabe, eta abuztu bukaera arte egon ohi da gure artean. Pertsona askok enararekin nahasten badu ere, bere benetako izena sorbeltz arrunta da (gazteleraz: vencejo común). Izen zientifikoa ere ez du zaila: *Apus apus*.

Gorputzaren itxura aldetik enara baino zertxobait handiagoa da, 17-18,5 cm-ko luzerakoa, eta paparra izan ezik gorputz osoa marroi edo beltz ilunekoa izan ohi du. Hegan egiteko modua ere ezberdina dute. Horretarako sorbeltzak airean mugitzeko igitai edo sega itxura bi hego luze garatu ditu.

Baina bere hegan egiteko modua baino, Hernaniko plaza inguruan bizi den jende askok bere ahotsa da ezagutzen duena. Izan ere, gutako asko konturatu gabe, urtero-urtero uda aldean entzuten dugun kantu fin, zaratatsu eta monotono hori gure belarrietan sartu da, Hernaniko plazako kanpai hotsak edo eguneroko beste edozein soinuarekin batera, kaxkoko bizilagun askoren buruan geratu delarik grabaturik.

Hirigunera egokitu den hegaztia.

Sorbeltza Hernaniko plazan aurkitzea, ordea, ez da kasualitate hutsa. Bere bizileku naturala harkaiztiak badira ere, gizakiak eraikitako etxe eta eraikuntza zaharren teilatupeko zirrikitu eta zuloak gunek aproposa dira euren habiak jartzeko. Hori dela eta, Hernaniko gunek

ezberdinetan ez ezik, espezie hau beste hainbat herrietako etxeetan topatzea ere ez da zaila suertatzen.

Behin habia jartzeko etxea aukeratzen jarrita, ordea, ez du edozein aukeratzuten. Aurretik aipatu bezala, teilatupean zirrikituak dituzten etxeak behar izaten ditu habiak jartzeko, beraz, egun eraikitzen diren etxe gehienak ez ditu gustuko izaten. Honek arazo bat sortu du, izan ere, sorbeltzarentzako baldintza onak betetzen dituzten etxe gehienak zaharrak dira eta asko bota egin dira, eta hauen gainean etxe berria eraiki ohi da aurretiko eraikuntzaren arkitektura kontuan eduki gabe. Lan hauen ondorioz sorbeltzak kumeak jartzeko di-

tuen gunek asko desagertu egiten dira. Hau saihestu nahian, Europa erdialdeko udalerri batzuetan (Suitza kasu...), eraikiko den etxe berrietan ere sorbeltzek kumeak jartzeko gunek egokiak egon daitezkeen derrigortzen dute, espezieari eta hiriko biodibertsitateari ahalik eta kalte gutxien eragiteko.

Baina hori gutxi balitz, sorbeltzari habia jartzen duen etxearen aurrean gunek ireki bat egotea gustatzen zaio. Izan ere, sorbeltza hegalaria abila da eta behar duen jana (euli eta intsektu txikiak) hegan doalarik ehizatzen du. Hau guztia jakinda, beraz, ez da harritzekoa sorbeltzak Hernaniko plaza aukeratzea euren habia jartzeko.

Afrikatik Hernanira Saharako basamortua zeharkatuz.

Garbi geratu da beraz sorbeltzak Hernanira ugaltzera etortzen direla. Baina nondik etortzen dira? Zergatik?

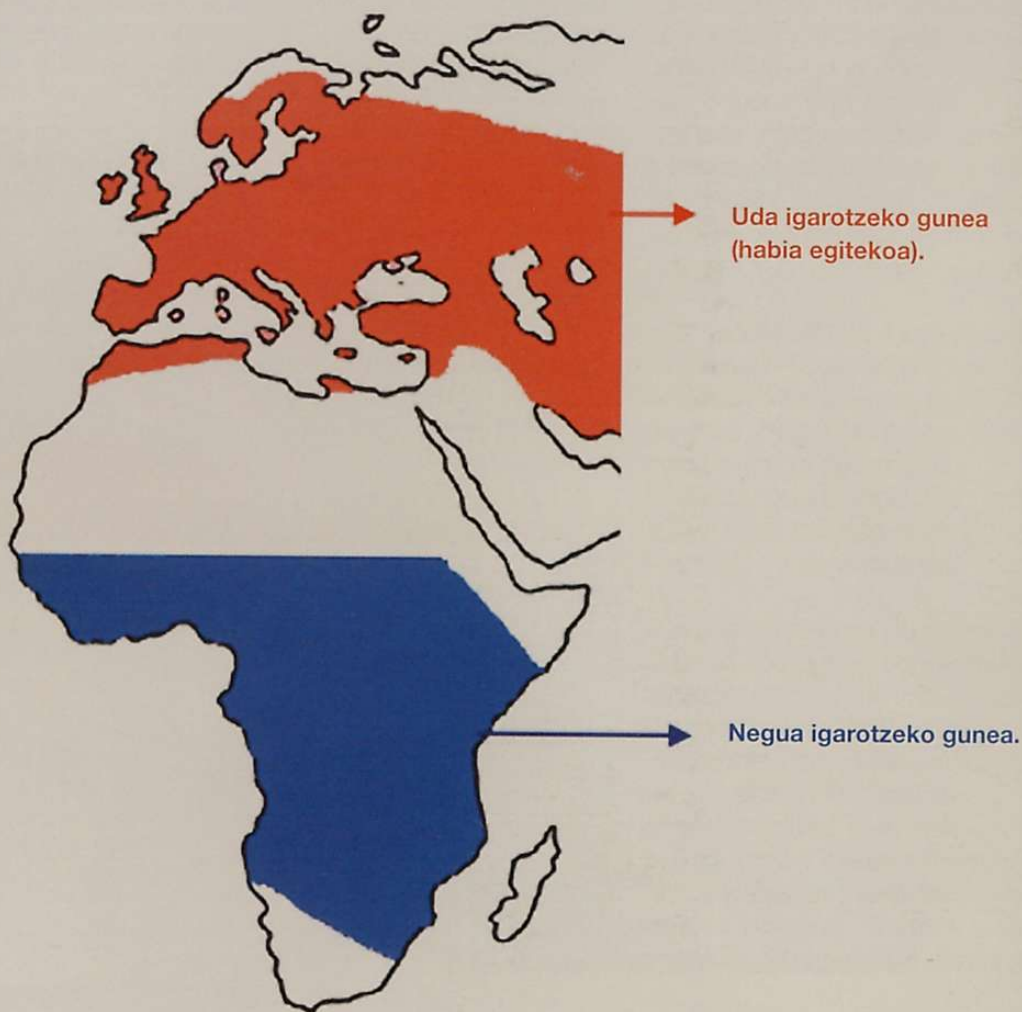
Sorbeltzek negua Afrika hegoaldea eta Afrika tropikalean igarotzen dute. Han tenperatura bikaina dute behar adina janari lortzeko. Udaberria gerturatzen hasten denean, ordea, sorbeltzaren benetako abentura hasten da, Euro-

para ugaltzeko gunera joateko migrazioa.

Sorbeltzak, bidaian zehar Afrika osoa zeharkatu beharko du Europara iristeko, Saharako basamortu amaigabea zeharkatuz eta bidean dituen oztopo guztiak gaindituz. Baina behin Europara iritsita nora joan?

Hernaniko plazan jaio den sorbeltza, beti bere jaiolekura, Hernanira, itzuliko da ugaltzera apirila bukaera aldean. Bertan bere betiko bikotea topatuko du, izan ere, sorbeltza nahiko animalia fidela da eta migrazioan zehar bikotearengandik aldentzen bada ere, Hernanira iristean urteroko berdinarekin elkartuko da kumeak edukitzeko.

Behin habia egin eta txita txikiak jaiota, gurasoek gogor egin beharko dute lan, kasu honetan hegan, euren kumeei janaria emateko. Honetarako, orduak eta orduak igarotzen dituzte hegan.

Lo ere hegan egiten duen hegaztia.

Sorbeltzak berezitasunik baldin badu, hori bere hegan egiteko gaitasuna da. Izan ere, hegazti honek airean mugitzeko modua eta batez ere erresistentzia ia perfekzioraino garatu ditu eta lurrean ez denez apenas egoten, bere hankak atrofiatuak daude. Hau dela eta, ia bizi osoa lurrik ukitu gabe ematen du. Beraz, ez da harritzekoa pertsona askok Hernaniko sorbeltzak hegan bakarrik ikusi izana.

Batzuetan bakarrik, besteetan taldean, baina sorbeltzek euren bizi-ziklo osoa hegan egiten dute, habiratzea izan ezik. Elikagaiak lortzeko ahoa irekita egiten dute hegan, batzuetan 100 km/h abiadurak ere hartzen dituztelarik. Euria egiten duenean, intsekturik ez dagoenez airean, leku urrunetara egiten dute hegan, kasu batzuetan kumeak aste bete ere euren habietan bakarrik utziaz. Horretarako helduak kapazak dira egun bakarrean 1.000 km ere hegan egiteko.

Baina hegazti honek dituen aparteko ezaugarrien artean, bitxienetakoa hegan doalarik lo egiteko duen gaitasuna da. 1.000 m eta 2.000 metro arteko altuerara igotzen da zeruan gora eta bertan abiadura txikitu egiten du lo egiteko. Norbaitek pentsatuko du eta nola da kapaza bi gauzak batera egiteko? Egindako ikerketen arabera, sorbeltzak burmuinaren zati bat lo duen bitartean, beste erdia aktibo mantentzen du. Honela, nahiz eta hegaztia lo dagoen, burmuina kapaza da gorputzari begietatik datorkion informazioa transmititzeko eta honi esker, ez erortzeko edo talkarik ez egiteko adinako aginduak emateko.

Bukatzeko, bada hegan burutzen duen beste akziorik ere, baina tira, irakurle gazteren batek irakur dezake zati hau eta ez gara detaileetan sartuko. Pentsatuko duzue zertaz ari naizen ezta?

Sorbeltza eta mundu mailako klima aldaketa.

Urteak aurrera doazen heinean klima aldaketaren ondorioak gero eta ikusgarriagoak dira gure planetan. Batzuetan, ordea, oso zaila suertatzen da zientzia oinarritzat hartuta, klima aldaketak gizakian edo ingurunean eduki ditzaken

eraginak neurtzen. Hau helburutzat hartuta, zientzialari asko mundu mailako tenperatura aldaketak espezie askorengan eduki dezaken eragina neurtzen ari da.

Hegazti migratzaileetan aldaketa hauek sortuko dituzten ondorioak neurtzeko Europa mailako ikertzaile asko sorbeltzarekin ari da lanean. Baina, zein ezaugarri betetzen ditu sorbeltzak horrenbeste hegatziren artean bera aukeartzeko?

Urte asko dira gizakiak eta sorbeltzak elkar ezagutzen dutela. Hiri eta herrietako eraikuntzetan habia jartzeak sorbeltzekiko gertutasun sentimendu bat sortu du gizakiarengan eta hau horrela izanik, naturazale askok urteetan zehar hegazti honen etorrera-datak apuntatu izan ditu. Esaterako, badaude ugal-gune jakin batzuetan 250 urteetan zeharreko sorbeltzen etorrera egunak apuntatuak dituzten pertsonak ere.

Datu pilaketa hau oso garrantzitsua da klima aldaketak hegaztien migrazioa atzeratu edo aurreratu dezakeen jakiteko, izan ere, beste espezie askotan ez dago aurretiko daturik, eta beraz, ez guke informaziorik edukiko oraingo datuak aurrekoekin parekatzeko.

Bestalde, sorbeltza espezie nahiko ugaria da eta iberiar penintsula mailan "interes bereziko" espezie moduan katalogaturik dagoen arren, oraingo ez dago arriskuan. Bi ezaugarri hauek ere, sorbeltza klima aldaketaren ondorioak neurtzeko ikerketan erabiltzea errazten dute.

Hau guztia dela eta, sorbeltza, klima aldaketak migratzaile transaharariarren (hau da, migrazio luzeko espezieak) eduki dezaken eragina ikertzeko hegazti aproposa da.

Klima aldaketaren eraginak: itzuliko al da sorbeltza datozen urteetan Hernaniko plazara?

Ikerketa asko egiten ari diren arren, oraindik ez dago garbi aldaketa klimatikoak sorbeltzaren bizi-zikloan eduki dezakeen eragina nolakoa izango den. Itxuraz, sorbeltzak Afrikatik Hernanirako migrazioa noiz hasi jakiteko, egunaren eta gauaren luzerak hartzen ditu erreferentziazat eta ez tenpera-

turaren aldaketa. Beraz, nahiz eta klima aldaketaren ondorioz tenperatura beroagoak urteko lehen hilabeteetara aurreratu, sorbeltzak betiko data berdinetan aterako dira Afrikatik, izan ere, klima aldaketak ez du eraginik eguna eta gauaren iraupenean.

Baina arazoa Hernanin edukiko luke. Klima aldaketak egun beroak urtean zehar lehenago iristea eragiten badu, sorbeltzak Hernanira etortzerako elikagai gutxiagorekin aurkituko lirateke. Izan ere, orain arte sorbeltzak Hernanira iritsi diren garaiak, intsektu gehien dagoen hilabeteekin bat egiten du eta beraz sorbeltzek kumeak edukitzeko behar duten energia hortik lortzen dute. Intsekturik ez egoteak, ordea, elikagai gutxiago egotea esan nahiko luke eta beraz, kume gutxiago edukitzea edo jaten emateko zailtasunak izatea eragingo luke. Horri Afrikako bizilekuetan gertatzen ari diren habitat suntsiketak gehitzen badizkiogu gauza okertu egiten da. Beraz, kasu honetan, sorbeltzaren etorkizuna beltza izango litzateke.

Badago, ordea, klima aldaketak espezieari onurak ekar diezazkiokeela ondorioztatzen duenik ere. Hauen arabera, tenperatura altuak aurreratzten badira, migrazioan zehar sorbeltzek elikagai gehiago edukiko lukete eskuragarri eta gainera bidaian zehar egun eguzkitsuak euritsuak baino gehiago lirateke. Eguraldi onak migrazio prozesua aurreratuko luke eta ondorioz, energia gutxiago gastatuko lukete sorbeltzek Hernanira iristeko. Beraz, kasu honetan, klima aldaketak onerako eragingo lioke espezieari.

Zientzialariak, beraz, ez dira oraindik ados jartzen mundu mailako klima aldaketak sorbeltzarengan eduki dezaken ondorioetan. Denborak esango digu gure bizilagunak Hernaniko plazako "udako etxea" utzi beharko duen ala ez. Guk, bitartean, hegazti bitxi eta zoragarri honek kaxkoko kaletan gora eta behera egiten dituen hegaldi bikainetaz gozatzen jarrai dezakegu. Hala bedi. ■

Gogoratzen naiz lehengo amonen
zapi gaineko gobaraz
gogoratzen naiz lehengo amonaz
gaurko amaz ta alabaz
Joxei ta zuei mila zorion
miresmenaren zirraraz
ta amaituko dut txapel zati bat
zuek guztiontzat lagaz
gure bidea ez da errexa
bete legez, juizioz, trabaz
Euskal Herriko lau ertzetara
itzuliko gara gabaz
eta hemen bildu degun indarraz
grinaz eta poz taupadaz
herri hau sortzen segi dezagun
euskaratik ta euskaraz

Maialen Lujanbio TXAPELDUN!

Bertsolari Txapelketa Nagusia 2009

Hernaniko motolagunak

Con el nombre de **MotoClub HERNANIKO MOTOLAGUNAK** se constituye en 2007, una asociación, sin ánimo de lucro, cuyos fines no son otros que constituir un club de amigos para desarrollar actividades —tanto en grupo como a nivel individual— relacionadas con el mundo del motociclismo. Sus fundadores son tres amigos, amantes de las motos (Iñigo Gallastegi, Ángel Gil y Alberto Arenales), que ya con anterioridad a la constitución de la asociación, organizaban salidas en moto; la idea era sociali-

zar y compartir con otros amantes a las motos, esas inquietudes y experiencias: *viajar en moto y poder dar la oportunidad de, a todo aquel que lo desee, compartir con nosotros esa sensación que solo el que viaja en moto entiende; y dar a conocer nuestro pueblo por todos los lugares y a todas las personas con las que nos juntamos, promocionándonos y a la vez a HERNANI, en concentraciones por todas las comunidades autónomas del estado y, en ocasiones, en otros estados.*

Socios y simpatizantes de Hernaniko Motolagunak, durante una salida.

Con esa idea, llevan a cabo muy distintas actividades: excursiones turísticas en moto, salidas (también en moto) a eventos relacionados con el motociclismo como pueden ser concentraciones de motociclistas, carreras y/o campeonatos de moto GP, Super-Bikes, etc. Y además, tienen la idea de organizar exposiciones fotográficas, charlas y... otros relacionados con el mundo del motociclismo.

Así, organizamos varias salidas al año (de fines de semana ó a almorzar por la provincia) y además, participamos en eventos organizados por otros Moto-Clubs. En todas nuestras salidas buscamos ofrecer a los socios un precio ajustado (para los no socios el precio es algo mayor), siempre ofreciendo la mayor calidad posible en lo relativo a servicios y restauración.

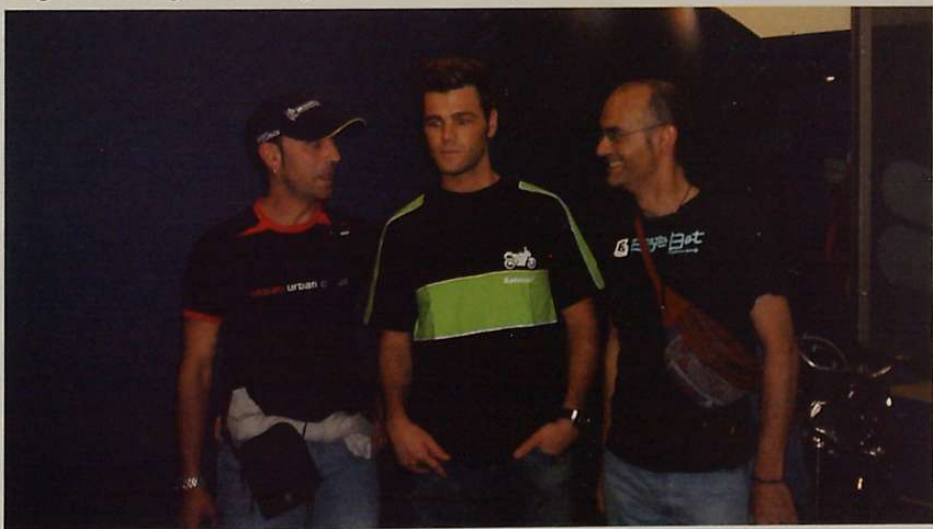
Cuentan, también, con una serie de productos (sudaderas, camisetas, riñoneras, pins, pegatinas,...) para los socios y para todo aquel a quien le interesen; con ellos y con las cuotas de sus socios y las actividades que organizan anualmente, sufragan los gastos de la asociación.

En la actualidad son 17 los socios de **Hernaniko Motolagunak**, la mayor parte de ellos de Hernani o alrededores; y por supuesto, estamos abiertos a mas incorporaciones. ■

Los fundadores de Hernaniko Motolagunak (Alberto Arenales, Iñigo Gallastegi y Ángel Gil) en una edición de la concentración motera Pingüinos.

Ángel Gil e Iñigo Gallastegi con Fonsi Nieto, piloto de motociclismo.

Hernani Kirol Elkartek, 23 urte

Hernani Kirol Elkartea 1987an sortu zen, hain zuzen 1987ko ekainaren 15a izan zen Eusko Jaurlaritzak Elkarteen erregistroan onartu zuen data, 1.149 zenbakiarekin.

Hernaniko Kiroldesia ireki zenetik bertan kirol ezberdinak martxan jarri ziren. Kirol edo klubaren elkartasuna beharrezkoa zela ikusirik, denak bateratzea izan zen ideia, horrela lan administratiboak erraztuta eta bateratuta babes gehiago lortzeko.

80. hamarkada aurreratua zen, Elorlabi Igeriketa Taldea, Hernani Gimnasia Elkartea, Karate Elkartea, Saskibaloia eta Hernani Boleibol Taldea bildu zirenean eta erabaki zutenean klub bat osatzea, elkarriketa ugari izan ziren eta lehen proposamena izan zen kiroldegian kirol ezberdinak egiten zituzten guztiak klub baten izenean biltzea, denek onartu zuten eskubaloikoek izan ezik.

Hamarkada berean bilerak izan ziren hiriko kirol guztiak klub baten izenpean

antolatzeko, baina helburua ez zen lortu, azken finean klub batzuen egoerak (C.D.Hernani, Hernani Rugby Taldea) ez zuen zerikusirik besteen egoerarekin, eta urteak pasa arren, gaur egun ere egoera oso ezberdina da.

Kluba osatzerakoan lehen erabakiak hartu behar ziren, armarrak, koloreak, bulegoak e.a., ilusio handiarekin gaur egun dagoen armarrak adostu zen, olinpiar antortza barruan bost uztaiak, azken finean kluba osatzen zuten kirolak olinpikoak baitziren. Klubak aurretik erabiliko zituen koloreak ere segidan erabaki ziren, arrosa, urdina eta txuria, arrosa eta urdina kluba neskek eta mutilak osatuko zutelako eta txuri garbia, klubeko kirol proposamenaren helburu bezala.

Klubaren sorreratik beti mantendu diren ideiak izan dira: bata Hernaniko gazteei kirol ezberdinak egiteko aukera ematea eta bigarrena, nahi izan duten guztientzako ateak irekiak izatea, bai pertsonalki, bai talde modura. Azken ideia honen ondorioz, urteak

pasa ahala kirol batzuen klubetik atera dira (Karate, Mahai Tenisa) eta beste batzuen klubean sartu (Judoa, Waterpolo), azken finean kirola egitea baita helburua.

Hernani Kirol Elkartean 23 urte hauetan milaka neska-mutilek izan dute aukera kirola egiteko, batzuen jolas modura eta beste batzuen konpetizio modura, baina denek ateak irekiak izan dituzte eta gaur egun irekiak dituzte. Kluba beti prest egon da hiriko ikastolekin lan egiteko eta horrela egin du azken urteetan, elkarlaneko hitzarmenak sinatu ondoren.

Antolakuntza arloan, hasiera zaila izan zen eta zer esanik ez kluba mantentzea, beti ere kontuan izanik zuzendariak bere denbora eta ilusioa erabiliz elkartea aurrera ateratzea lortu dutela urte hauetan, eta hori ordaintzeko ez dago dirurik.

Hernani Kirol Elkartek lotura handia du Hernaniko Udal Kirol Patronatuarekin, beti ere kontuan izanik Kiroldesia dela bere lana burutzeko esparrua, eta horrek arazo asko sortu ditu urte hauetan, eta une batzuetan arazoak oso larriak izan dira. Gogoan dugu 2003. urtean kluba desagertzeko zorian egon zela, Hernaniko Udal Kirol Patronatuko lehendakariaren jokaera zela eta. Lehendakari aldaketak egoera lasaitu eta lanean jarraitzea erabaki zen, hala ere zauria handia izan zen, larriena Mahai Tenisa desagertzea, zuzendaritzako batzordeko kide batzuen desagertzea e.a. Zazpi urte beranduago oraindik ondorioak nabarmenak direla esan behar.

Urte hauetan Hernaniko neska-mutilek eman dute bere hoberena eta lortu dituzten txapelketak, maila igoerak eta dominak maila guztietan eta kirol

Hernani Boleibol taldea.

ezberdinetan ikusita, amets goxoe-
nean ere ikus zitekeena baino gehia-
go lortu dutela esan behar, zenbae-
zinak dira txapelketak, taldeak, edo
dominak, banaka, Gipuzkoa, Euska-
di edo estatu mailan.

1987an inork ez zuen pentsatzen urte
hauetan, Europako txapelkunak, es-
tatuko txapelkunak edo goi mailako
kirolariak gure Hernani Kirol Elkartetik
aterako zirenik, baina hori lortu dute
Hernaniar neska-mutilek, eta emaitza-
ren atzean lan izugarria dago kirolari,
entrenatzaile eta klubaren aldetik.

Urte hauetan ere izan da denbora
herrian Txapelketak eta ikuskizunak
antolatzeko, denon ezagunak diren
Gabonetako Igeriketa, Saskibaloia,
Boleibol txapelketak edo San Joa-
netan antolatu izan diren Judo eta
Mahai-Tenis txapelketak. Atal hone-
tan gogoratu behar 1994an Lehen
Gabonetako Boleibol Txapelketa
antolatu zela, bertan Euskadi, Espai-
nia eta Alemaniako junior selekzioek
parte hartu zuten. Lehen txapelketan
emakumeek parte hartu zuten eta
bertan hernaniarrak izan ziren Euska-
diko Selekzioarekin, besteak beste,
Oihana Iruretagoyena, Karmele La-
rraza edo Esther Lopez. 1995, 96 eta
97 urteetan ere antolatu zen txapel-
keta eta urte hauetan Hernaniko ki-
roldegian, Portugal, Belgika, Frantzia
eta Espainiako selekzioak izan ziren
Euskadiren aurkariak, orduan ez zi-
tzaion behar adina garrantzi eman eta
gaur egun oso zaila da maila horre-
tako taldeak biltzea Euskadiren aurka
jokatzeko.

Tamalez, urte hauetan une gaziak ere
izan dira, bereziki gogoan ditugu kirol-
lariak bidean geratu direnean, Oscar
Ovejero (Boleibol jokalaria) partidu
batetik Hernanira zetorrela bidean gal-
du zuen bizitza eta hori gogoan dugu;
era berean gogoan dugu klubarekin
lotura zuten guraso edo laguntzaile
batzuk ere bidean geratu direla, baina
beraien esker gaude gaur hemen.

25. urtebetetzea gertu dugu eta gu-
retzako oparirik egokiena udalarekin
hitzarmen bat sinatzea izan daiteke,
kontuan izanik pasa diren 23 urte
hauetan ezin izan dugula helburu hori
lortu Udal Kirol Patronatuarekin. ■

Hernani Saskibaloia taldea.

Hernani Igeriketa taldea (1997-1998).

Hernaniko Kronika

10 urtez egunik huts egin gabe

Malores Etxeberria Arrese

2000ko maiatzaren 26an argitaratu zuen Dobera euskara elkarteak Hernaniko Kronikaren 0 alea. Eta 2010ean hainbat ospakizun antolatu ditu herriko egunkariaren 10. urteurrena ospatzeko.

HERNANIKO Kronika

2000. urteko
maiatzak 28, igandea.

0 alea.

Ongi etorri eta urte askoan

Hernaniko Kronika San Juan bezperan hasi eta egunero aterako da, ostegunetik astelehenera. Hernaniko berri eman-go du eta denentzat zabalik egongo da euskarazko egunkari hau.

Doberak bultzata, egunkari berri bat sortu da Hernanin, herriko berri emateko asmoz. Begi bistakoa da, geurea mugimendu handia duen

herria dela. Guztiak txukun biltzen asmatuz gero, izango du Kronikak etorkizunik.

ASTEAN 5 EGUNETAN
San Juan bezperan hasi, eta kalean izango da asteen 5

egunetan. Ostegunetik astelehenera aterako da (asteburuko giroa aprobetxatuz) eta hernaniar guztiek izango dute hemen tarte, Kronikaren helburua, herritar guztiek irakurtzea baita.

EUSKARAZKO LEHENA
Herri mailako prentsan euskarazko egunkari bat ateratzea saiatzera berrira da, baina egunerokotasunaren xarma du kronika honek. Honetarako ordea, guztion lagun-

tza beharko du, albiste iturriek erantzuten duten neurrian egingo baitu aurrera Hernaniko egunkari berri honek.

ELIAS MINER

"Herriko informazioa atera dadila"

MAIALEN LUJANBIO

"Instituzionalerik utziz kaleko berri eman dezala"

JESUS ELOSEGI

"Hernaniarren kezak azaldu ditzala"

JOSE PEREZ

"Elkarrizketa eta parte hartze bide bat zabaldu da"

ELI ANSA

"Hernaniarrentzat izan eta hernaniarrek egitea nahiko nuke"

PATXI URRESTARAZU

"Lorearen hitza landatuz, ameslari planeta bateko ahotsa izan"

IÑAKI SANTA CRUZ

"Herriaren eta herritarren gora beherak kontatzea, euskara erabiliz"

JOXAN RUIZ

"Talde guztien laguntzarekin aurrera atera dadila Hernaniko Kronika, hernian horrelako ekintzak behar dira eta"

EULALI ARANBURU

"Sendu, zuzen, egiz edo egiaz, jator eta zorrotz lan eginez, urte asko opa dirikiot. Zeinek eskertuko du dana? Euskarak, berak egiten baizaitu euskaldun. Hernaniar guztien laguntza, eutsi eta bultzatzea da gurea."

XABIER BALERDI

"Kronika, gure herrian euskararen txingarra su-gartuko duen hauspoa izango zarelako, ONGI ETORRI"

MARIÑOL AGUIRRE

"Era guztietako iritziak jasotzeko alderdikoa izan gabe. Asko direnez, herriko gauza onak atera daitezela, txarrekin nekaturik gaude eta."

MIKEL TOLOSA

"Herriko arazoak azalduko diren komunikabide bat falta da"

RICARDO RAMOS

"Herriarrek herriko gauzak jakin nahi dituzte. Kronikak izan dezala talde guztien laguntza. Gurea izango du"

**Zure publizitatea
hemen**

HERNANIKO
kronika

Deitu

943 33 08 99 ra

Kronika sortu eta urtebetera, urtekari honetan bertan, proiektuaren sortzaile izan ziren hiru kazetarik adierazten zuten berehala herritar askorengana iristea lortu zutela eta hernaniarrei gero eta ezagunagoa egiten ari zitzaiela Hernaniko Kronika. 2001ean ginen eta Hernaniko Kronika asteen 5 egunetan argitaratzen zen; 1.800 ale banatzen ziren egun bakoitzean. Kazetari haiek idatzi zuten etorkizun handiko proiektua zela Kronikarena.

10. urteurrenetik begiraturata, kazetari gazte haiek bete-betean asmatu zutela esan dezakegu. Gaur egun, asteko 7 egunetan argitaratzen da Kronika, bi orrialdekoa astebarrutan eta 8 orrialdekoa asteburuetan eta gehigarri bereziak diren asteburuko beste egun batzuetan, jaietan, eta abar 4.600 ale banatzen ditu Hernaniko Kronikak egunero, batez ere kiosko eta okindegiatan, eta Kronika ezagutzen ez duen hernaniarrik ez dagoela esan dezakegu, hanka sartzeko beldurrik gabe.

Aldaketa handiak egin ditu hamar urteotan Hernaniko Kronikak eta, era berean, proiektuaren hasierako filosofiarik tinko eutsi diola esan dezakegu. Herriko informazioa, informazio lokala, euskaraz eskaintzea eta herrian ahalik eta herritar gehienengana iristea zuen helburu. Egunkaria izan nahi zuen, egunerokoa, asteen 7 egunez argitaratuko zena. Banaketa estandarra egin nahi zuen, ez etxex etxekoa. Gainerako egunkari eta aldizkariak saltzen ziren salmenta puntuetan egon nahi zuen, kioskoetan eta okindegiatan, salgai ze-

goen beste edozein egunkari erosten zuenari emateko. Doakoa izatea zuen helburu, ahalik eta etxe gehienetara iritsi ahal izateko. Autofinantzaketa ahalik eta handiena lortu nahi zuen, herritarren partehartzea bultzatzeko, dirulaguntzen menpekotasunak ez itozteko, eta ahalik eta autonomoena izateko. Euskara ere edozein hernaniarrek gutxiago edo gehiago ulertzeko moduan egokitu nahi zuen.

10. urteurrenera iritsita, Hernaniko Kronikak 550 laguneko laguntzaile sarea du, urteko diru bat jartzen duena; eta, herriko denda eta establezimenduek, enpresek, Udalak, elkarteek... beren publizitatea egiteko lehenesten duten komunikabidea da. Hernaniko Kronikak urteko gastuaren %50 autofinantzatzea lortu du. Inguruko beste komunikabideekin alderatuz gero, herri-prentsan oso kopuru altua da Kronikak publizitatetik lortzen duen diru sarrera. Dendari berri bati baino gehiagori entzun diot esaten estable-

zimendu berriaren propaganda egiteko lekurik aproposena Hernaniko Kronika dela. Kronikan publizitatea eginez gero, herritar askorengana iristen dela oihartzuna.

Ez dira garairik onenak paperezko prentsarentzat, oro har, eta euskarazko herri-prentsarentzat bereziki. Asko dira itxi direnak edota errekonbertsio edo birmoldaketak egin behar izan dituztenak, bizirik iraungo badute. Ez dira, ezta ere, garairik onenak dirulaguntza publikoei dagokienean. Eta azken honen ostikada batzuk jaso berri ditu Hernaniko kronikak ere Gipuzkoako Foru Aldunditik.

Hernaniko Kronikak erronka du krisi egoera honetan duintasunez jardutea eta herritarroei eguneroko informazioa zorrotzasunez eta zabaltasunez ematea, eta doan, orain arte bezala. Eta horretarako, 10. urteurren honen muina izan den leloa ondo zabaltzea garrantzizkoa da: laguntzaile sarea zabaldu

beharra dago. Laguntza emateko aukera dugun herritarrok laguntza emanda lortu dezakegu Hernaniko 20.000 biztanleengana iristen segitzea, euskara ondo dakitenengana baina baita ere nekezago ulertzen dutenengana.

10 urteotan guztiz aldatu da hernaniarron eta euskara idatziaren arteko harremana, ezin da aipatu gabe utzi ebidentzia hau. Zenbat euskaldun izango ote ziren 2000. urtean euskaraz ezer irakurtzen ez zutenak eta zenbat dira orain. Zenbat ote ziren euskaraz idatzita normaltasunez ezer ikusten ez zuten erdaldunak eta zenbat dira orain egunero euskaraz idatzitako orri hori kioskotik hartu eta begiratu bat ematen diotenak.

Lan ederra ari da egiten Hernaniko Kronika, bai hernaniarron informazio gosea asetzeko eta bai euskararen normalizazioan aurrera egiteko. Hamar urte gehiago opa dizkiogu Hernaniko Kronikari. ■

Crónica 2009ko Kronika

Mikel Zapiain (Udal Artxiboa)

Urtarrila / Enero

- Urbietako kaleko Castilla farmaziak egingo ditu gaueko guardiak.
- Apertura al público, los domingos, de las instalaciones del Polideportivo.
- Eroskiko aparkalekua irekita igande eta jaiegunetan.
- Laubidieta etxea bota egin dute.
- Cáritas cambia de ubicación y se traslada a la casa parroquial (Izpizua kalea, 3).
- Saharako errefuxiatu kanpamenduetarako produktuen bilketa martxan: 8.000 kg produktu bidaltzen dira.
- M. Zabalak irabazle *Hernani Bidaiak*-ek antolatutako argazki lehiaketan.
- Emakumeen sormena, parte hartzea eta elkartrukea bultzatzeko lau ikastaro antolatzen ditu Jabetze Eskolak.
- KANTUZ Abesbatza toma parte en el concurso *Ho happy day* de ETB.
- *Ikusi-makusi* argazki lehiaketa (Hernaniko KRONIKA).
- *Gure Artean Euskaraz* egitasmoa martxan.
- Inicio del periodo de matriculación en el Centro de Educación de Adultos (EPA).
- La mejora del puente de Orbegozo y las reurbanizaciones de Etxeberri y Zikuñaga son los proyectos incluidos en el denominado "Plan Zapatero" de inversiones: 3.384.000 €.
- Temporada del txotx. El Ayuntamiento solicita la extensión del servicio de autobuses nocturnos a los viernes.
- Programa de ATZEGI para discapacitados intelectuales.
- Ocho mil bolsas reutilizables repartidas entre los comercios del municipio; se premia, con la realización de sorteos varios, su utilización.

Urtarrila 2 enero

- *Libera Cantoria Pisani* koro italiarra Milagrosan (KANTUZ abesbatza).
- Jokoak eta merienda Portu auzoan.

Urtarrila 3 enero

- Bertso-bazkari musikatua Errioguarda jatetxean.

- Juegos lúdicos para niños en el Polideportivo.

Urtarrila 3 - 4 enero

- Santiagomendira asteburupasa (Gazte Txokoa).

Urtarrila 5 - 6 enero

- Erregeak datoz.

Urtarrila 7 enero

- Neguko merkealdiak hasten dira herriko dendetan (martxoaren 31ra arte).
- Elurra ari du: alerta egoera.

Urtarrila 9 enero

- 6. Berria Pelota Txapelketa martxan.

Urtarrila 10 enero

- Hernaniko Motolagunak *Pinguinos* kontzentrazioa.
- Kalez kale kantari.
- XII Gran Premio de Natación de Hernani.
- *Prest Dj* Itxaski tabernan.
- Un año de la desaparición de Alberto Zapiain.
- Bertso afaria Martindegi auzoan.

Urtarrila 11 enero

- Done Jakue Bidearen 5. etapa, Alegi eta Zegama artekoa (Mendiriz Mendia).
- Ludoteka acuática en las piscinas del Polideportivo.

Urtarrila 11 - 12 enero

- Atletismoa: Eider Aldabe, Maitane Iruetagoiena, Lide Redondo eta Enara Agirrezabalak urrezko dominak lortzen dituzte Euskadiko Txapelketan.

Urtarrila 12 enero

- Bazterrola etxe okupatuaren inguruko solasaldia Ereñotzun.
- Se diseñará una red de 13 recorridos en Hernani para resaltar su riqueza cultural, histórica y naturalística.

Urtarrila 12 - 23 enero

- Obras de Luix Errazkin en Biteri Kultur Etxea.

Urtarrila 13 enero

- Laguntza tekniko eta ekonomikoei buruzko hitzaldia Goiz Eguzkin.

Urtarrila 14 enero

- *Piezas en fuga* liburuaren inguruko literatura solasaldia Liburutegian.
- Gorputzeko minak arintzeko trikimailuak (Amaia Aiertza, Zilegi Eskola).

Urtarrila 15 enero

- *Sahara no se vende* dokumentala Sardiusterrin.
- *The Clash* -en sortzaileari buruzko dokumentala Karboneran.
- Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza Saileko Javier Madrazo eta Hernaniko Alkateak Txantxillako etxebizitzaren inguruko lankidetzaren hitzarmena sinatzen dute.
- Zinekluba: *Fuera de carta*.

Urtarrila 16 enero

- Lehergailu batek eztanda egiten du Santa Barbaran.
- Disparo accidental de un escolta de la Secretaría General del PP, María Dolores de Cospedal, en el ayuntamiento.

Urtarrila 17 enero

- Palestinari elkartasuna adierazteko kontzentrazioa Plaza Berrian.
- Topagune Berdea, bilera Biterin.

Urtarrila 18 enero

- *Hernani ezagutuz* egitasmoa, Ereñotzu aldera irteera (Mendiriz Mendia).

Urtarrila 19 enero

- Tabernetako Bertsolari Txapelketa Garin tabernan. Oxanek jazen du txapela.

Urtarrila 20 - 23 / 27 / 29 enero

- *Txanobarragorri* herri antzezlanaren Biteri Kultur Etxean.

Urtarrila 22 enero

- *Literatura eta emakumeak eta Gure amonengandik ikasiaz* ikastaroak martxan (Jabetze eskola).
- Azpiegituren inguruko hitzaldia Biterin (Nekane Jurado, NATZA Elkarte).
- Zinekluba: *Dejad de quererme* filma.
- *Radio favela* pelikula Karboneran.

Urtarrila 24 enero

- Palestinaren aldeko bizikleta martxa (Gazte Asanblada).
- Oñatiko *Ganbara Gaztea* korua Milagrosan (HERNANI Musika Eskola Publikoa).
- Haizea dabil: txikizio ederra.

Urtarrila 25 enero

- Osiñagako auzo elkartearen bilera Harriatsu eskolan.
- Demostración de gimnasia rítmica en el Polideportivo.
- Ur ludoteka kiroldegian.
- *Barricada* taldeak irekitzen du Hernaniko txotx denboraldia.

Urtarrila 27 enero

- Iturengo eta Zubietako Inauterietara (Zilegi Eskola).
- Ipuin ordua Beatriz Egizabalekin Udal liburutegian.
- Urumea ibaiak gainezka egiten du Landare inguruan.

Urtarrila 28 enero

- *Heldutasunak gordetzen duen plazerra* ikastaroa martxan (Jabetze eskola).
- Joxe Antonio Gaztañaga (74 urte) desagertzen da; otsailaren 24an korputza aurkitzen da Urumean.

Urtarrila 29 enero

- *Iritxitxo*en gainetik iritzia izenburuko hitzaldia Milagrosan: Koldo Izagirre.
- Zinekluba: *Escondidos en Brujas*, Biterin.
- Buruntzaldeko euskera zerbitzuek web-gune bateratua aurkezten dute.
- *Los idiotas* pelikula Karboneran.

Urtarrila 30 - 31 enero

- *Sedukzioa eta zentzumenak* ikastaroa (Jabetze Eskola).

Urtarrila 30 enero

- *Ondo bizi* eskultura erakusketa Biterin: Aitor Ruiz de Egiño (Otsailaren 13ra arte).

Urtarrila 31 enero

- *El concursazo* (Trapu Zaharrak) kale antzerkia.

- Santiagomendira irteera (Gazte Txokoa).
- Lore Amenabar, Nestor Gascue eta Cristina Cortina akordeolarien kontzertua Milagrosan.

Otsaila / Febrero

- Urbietako kaleko zuhaitzak aldatzen dira.
- Lurraldebus instala cámaras de vigilancia en autobuses de Donostia, Hernani y Andoain.
- Mañel Aizpurua eta Olatz Altuna Espainako Igeriketa Txapelketan.
- *Chillida. Espacios Sonoros* urteko lehen erakusketa Chillida Lekun.
- El grupo de tiempo libre *Aurrera* deja su actividad tras 20 años. ATZEGI coge el testigo.
- Lastaolako zentral zaharra erosten du Añarbe Urak enpresak.
- Envío de maquina-herramientas de Carmelo Labaka Institutoa a Honduras. Una delegación hondureña visita el centro.
- Acuerdo entre el Ayuntamiento y los establecimientos hoteleros de la zona para casos de emergencia.
- Txotx denboraldirako hitzarmena adostu dute Udalak eta tabernariak.
- Atletismoa: Maitane Iruetagiak (junior maila) 3. postua lortzen du Espainako Txapelketan.
- Igeriketa: Olatz Altuna 50 m libreetan onena Espainako Txapelketan.
- Onintza Albeniz Benito arpajolea 2. Arpako Lehiaketa Nazionalen.
- Portu eta Sarasolari "maite zaituztegu" esateagatik Alkatearen kontrako auziarekin aurrera jarraitzea erabaki du Pedraz epaileak.
- Un grupo de vecinos pide al Consistorio un protocolo que formalice los entierros aconfesionales.
- Astigarraga eta Hernaniko kirol zerbitzuak batera emateko hitzarmena onartzen da Plenoan.

Otsaila 1 febrero

- Trialsina: Gipuzkoako Txapelketako lehenengo froga Fagollagan, Benito Ros (munduko txapelduna) irabazle.

Otsaila 2 - 13 febrero

- Matrikulazio kanpaina martxan herriko ikastetxeetan.

Otsaila 3 febrero

- Charla sobre como ejercitar la memoria (Centro Socio-Cultural de la Mujer Elkano, 17).

Otsaila 4 febrero

- Santa Ageda erronda herrian barrena eta Ereñotzun.

Otsaila 5 febrero

- Zinekluba: *Los limoneros* pelikula Biterin.
- *Desayuno en Plutón* pelikula Karboneran.
- Barreak egiten duen mesedeaz hitzaldia Biterin.

Otsaila 5 - 6 febrero

- Mendiko materialaren azoka (Mendiriz Mendi).

Otsaila 6 febrero

- Bob Marleyren urteurren ospakizuna Leoka tabernan (Aritz Sound System).

Otsaila 7 febrero

- Kalderero konpartsa (Elur Txori).
- Hernaniko Musika Bandaren kontzertua Milagrosan.
- Pruebas de atletismo de libre participación (C.D. Hernani).
- Ereñotzuko Bazterrola etxe okupatuaren aldeko bizikleta martxa.
- *Dreadrive* musika jartzaileak Itxaskin.

Otsaila 8 febrero

- *Hernani ezagutuz* egitasmoa: Ugaldetxo inguruan buelta Hernaniko pagadi ederrenak ezagutzera (Mendiriz Mendi).
- Mendi irteera Sagastialde elkarteak antolatuta.
- Exhibición y torneo de gimnasia en el polideportivo.
- Ur ludoteka kiroldegian.
- Una joven agredida sexualmente en la zona de Gabriel Zelaia plaza. El Ayuntamiento condena la agresión y convoca una concentración.
- Un anciano fallece arrollado en el Apeadero.

Otsaila 9 febrero

- *Fdz & Quintá* bikotearen kontzertua Biterin.
- Santa Barbaratik Portura doan aireko argindar linea kentzen hasi dira.

Otsaila 9 - 27 febrero

- Curso de socorrismo organizado por DYA Gipuzkoa.

Otsaila 10 febrero

- Charla sobre los problemas de espalda (Michel Marmier, quiropráctico; Urumea Ikastola).
- Alderantzizko hipotekari buruzko hitzaldia Goiz Eguzkin.

- Palestinari buruzko bilera Biterin (Koope-razio taldea).
- El Ayuntamiento y la Fundación Eduardo Chillida-Pilar Belzunce firman un convenio de colaboración.

Otsaila 11 febrero

- *El americano impasible* (Graham Green) liburuari buruzko solasaldia Udal liburutegian.
- Charlas y demás actividades en torno a la campaña *Sensibilización con el Sur*.

Otsaila 12 febrero

- Xabier Makazagaren torturaren inguruko liburuaren aurkezpana Biterin (NATZA Elkar-arte).
- Zinekluba: *La boda de Rachel* pelikula Biterin.
- *Paradise Now* pelikula Karboneran.
- Urumea ibaiak gainezka egiten du, azarotik hona hirugarren aldiz.

Otsaila 13 febrero

- *Ikustezina ikusten ikasten* emanaldia Biterin.

Otsaila 14 febrero

- Eskiatzera bidaia antolatzen du Kontrakantxa Gaztetxeak.
- Bidezko Merkataritzaren postua Plaza Berrian.
- Kalez kale kantari.

Otsaila 14 – 15 febrero

- Barre tailerra emakumeentzat (Virginia Imaz, Jabetze Eskola).
- HERNANI Musika Eskola Publikoko 43 ikaslek parte hartzen dute Andoaingo piano jaialdian.

Otsaila 15 febrero

- Inauterietako kontzertua udaletxeko ar-
kupetan (Musika Banda).
- Gaztetxoentzako irteera Pasaia San Pe-
dro eta Donostiara (Mendiriz Mendi).
- Iñude eta Artzaia konpartsa (Urumea
ikastola).

Otsaila 16 febrero

- Joven arrollado por un tren.

Otsaila 17 febrero

- *Jeans-ak hozkailuan* liburuari buruzko
literatur tertulia Udal liburutegian (Ane Ma-
yoz).

Otsaila 19 febrero

- Trafiko araudi berriaren inguruan bilera
(KAXKO Elkar-arte).

- *Los últimos Zapatistas, heroes olvidados*
dokumentala Karboneran.
- Zinekluba: *Aritmética emocional* pelikula
Biterin.

Otsaila 20 febrero

- Presentación de HERNANI Arraun Elkar-
tea.

Otsaila 20 – 24 febrero

- Inauteriak. Saioa Cid Barriga urnietarra
da kartelaren egilea. Josetxo Lazkano
omendua.

Otsaila 20 – 28 febrero

- Argazkilaritza: *Euskal Herriko arrazak*
erakusketa Biterin (Marisol Yaben).

Otsaila 21 – 22 febrero

- Atletismoa: Maitane Iruretagoiena Espai-
nako Txapelketan, absoluto mailan.

Otsaila 22 febrero

- 53ko kintoen bazkaria.

Otsaila 24 febrero

- Ipuin ordua udal liburutegian (Maite
Franco).

Otsaila 27 febrero

- Uholdeek kaltetutako bizilaguneen ma-
nifestazioa.

Otsaila 28 febrero

- Sagar Lasterra.
- Portuko auzotarren eskiatzera joateko
plana, Arett-era.
- *Nahas Mahas* azoka Atsegindegian.

Otsaila 28 febrero – Martxo 1 marzo

- 36. Zuhaitz Eguna: 1.500 haritz eta pago
aldatzen dira.
- Trabesiako eski ikastaroa (Mendiriz Men-
di).
- Atletismoa: Miguel Ángel Garin eta José
María Murua beterranoek emaitza onak
lortzen dituzte Espainako Txapelketan.

Martxo / Marzo

- Haurdunaldiari buruzko tailerra.
- Los pelotaris loritz Arrieta, Mirari Pagola
e Irati Ugalde se clasifican para disputar
la final de la Liga Vasca.
- Curso de informática para jubilados en
Biteri.
- Udal liburutegia: irakurle eta liburuzainek
liburu kutunen zerrenda egiten dute.
- HERNANI Musika Eskola Publikoko
Leoka, Koxkorri, Saxoka eta *Hernasax*

taldeek eta Roberto Pacheco irakasleek
sariak lortzen dituzte Elgoibarko Musika
Lehiaketan.

- Elizatxo ikastolako Maider Perez saritua
Berdintasun arloak antolatutako lehi-
ketan.
- Udan Saharako haurrak etxean hartzeko
kanpaina martxan da.
- Errotuluak euskera hutsean jartzeaga-
tik diru laguntza haundiagoak onartzen
dira.
- Maitane Cordero, Mara Olazabal eta
Maddalen Otaegi HERNANI Musika Es-
kola Publikoko ikasleek aipamen berezia
eta diploma lortzen dituzte Donostia Hi-
ria 16. Nazioarteko Piano lehiaketan.

Martxo 1 marzo

- Eusko Legebiltzarrerako hauteskun-
deak.
- Ur ludoteka kiroldegian.
- *L'ancora Duo*-ren kontzertua Milagro-
san.

Martxo 3 marzo – Maiatza 21 mayo

- Sendabelarren ikastaroa Biteri Kultur
etxean.

Martxo 5 marzo

- *Bertso trama* Iparragirre Sagardotegian.
- Krisi ekonomikori buruzko hitzaldia Bi-
terin (Joseba Garmendia, NATZA Elkar-
tea).
- *Persepolis* pelikula Karboneran.
- Iraitz Santakrutz atxilotuta. Urtzi García
aske.

Martxo 6 marzo

- *Komando itinerante* eta *Trifulka* taldeen
kontzertua Leokan.
- *Aurka* taldearen kontzertua Garinen.

Martxo 7 marzo

- *Hipo eta Tomax* Atsegindegian.
- Korrika 16ko materiala saltzeko pos-
tuak.
- Txirrindularitza probak Ibarluze poligo-
noan (JOCC Peña Otaño).
- Txantxangorri premiada en la *Gala de la
Pesca* de Gipuzkoa.
- *Haritza* musika taldeak bere 30 urteak
ospatzen ditu.

Martxo 8 marzo

- Emakumeen Nazioarteko Eguna... Ho-
nen inguruan, komiki eta marrazki lehia-
keta Gazte Txokoa.
- Fiesta anual de los quintos del 60.
- Gaztetxoentzako ibilaldi neurtua (Mendi-
riz Mendi).

- Kontzetua Milagrosan (HERNANI Musika Eskola Publikoa).
- *Baloncesto los domingos* ekitaldia kiroldegian.

Martxoa 9 marzo

- Buruntaldeko enpresetan euskara sustatzeko Udalen eta enpresen arteko plana sinatuta.
- Motibazio saioak martxan (DOBERA Elkarte).

Martxoa 10 – 12 marzo

- Antzerki zikloa: *Ohean* (Maskarada konpainia), *Maldito parné* (Glu glu produktioak) eta *Hor al zaude?* (Kanpingags konpainia) Biterin.
- Larrialdi planari buruzko hitzaldia Goiz Eguzkin.

Martxoa 11 marzo

- *Carta al Padre* (Frank Kafka) liburuaren inguruko literatur solasaldia Udal liburutegian.
- El Salvador-i buruzko hitzaldia Biterin (*Fe y alegría* Gobernuz Kanpoko Erakunde).

Martxoa 12 marzo

- *Mataharis* pelikula Karboneran.

Martxoa 13 marzo

- Hezkidetza tailerra (Ane Iturbe eta Nera Sanchiz, Gazte Txokoa).
- *Oro negro* bidezko merkataritza buruzko dokumentala Biterin.

Martxoa 13 – 26 marzo

- Pintura eta eskultura erakusketa Biterin (Iker Valle).

Martxoa 14 marzo

- Araba aldera irteera: Lagran eta Cruz del Castillo aldera (Mendiriz Mendi).
- Zarautzera irteera (Goiz Eguzki).
- Topagune Berdea: *Hondakinak eta mugikortasuna*, Biteri Kultur etxean.
- Erdi Aroko postua (Langile ikastola).
- Merkealdia azoka Atsegindegian (BERRIAK).
- Kalea Kale Kantari.
- *Landreground Dja* Itxaski tabernan.
- Kontzertuak Tilosetan (Gazte Asanblada).

Martxoa 14 – 15 marzo

- Iraupen eskia eta eski alpinoa egiteko irteera (Mendiriz Mendi).
- Hernaniko igerilariak Euskadiko Txapelketan.

Martxoa 14 – 27 marzo

- KORRIKA KULTURALA: Sebastopoleko Titiriteroak Tilosetan, mendi irteera Aranora, Asier Serrano Kixkal tabernan, KORRIKA dokumentala,... Haur Korrika, Korrika gaztea,... (martxoaren 27an).

Martxoa 15 marzo

- TOLAREA Gipuzkoako Sagardo Naturalaren Kofradiaren 40. Kapituluak: Juanjo Uribe, Axen Jimenez, Angel Alvarez eta Lucio Urtubia kofrade berriak izendatzen dituzte.
- Ur ludoteka kiroldegian.
- Hernaniko gimnastak Eskola arteko Txapelketan, Astigarragan.
- Xabier Salillas participa en el maratón de 100 Kms de Vallecas.
- *Utopia* dokumentala Tilosetan.
- Atletismoa. Hernaniarrak 11. Atletiadan, Donostiako belodromoan.

Martxoa 16 marzo

- Sukaldari ospetsuak biltzen dira Zelaia Sagardotegian (Ferrán Adriá, Juan Mari Arzak,...).

Martxoa 17 marzo

- *Molestia cloninas* antzerki obra Biteri Kultur etxean.
- Gorrerari aurre egiteko hitzaldia Goiz Eguzkin.
- *Ezer baino lehen* Aratxa Iturberen liburuari buruzko solasaldia Udal liburutegian (Ane Mayo).
- Anbulatorioan X izpiak eskatzeko kontzentrazioa.

Martxoa 18 marzo

- Palestinari buruzko hitzaldia Biterin (Tamer Birawi).

Martxoa 21 marzo

- *Zpeiz Mukaki* taldea, dantza ikuskizuna kalean zehar.
- Zugarramurdira irteera (Gazte Asanblada).
- Trap Americano modalitateko tiraldia Santa Barbaran (Txantxangorri Elkartea).

Martxoa 22 marzo

- Sagardo Eguna Chillida Lekun.
- Zuhaitzak aldatzen dituzte Gazte Txokoko kideek.

Martxoa 25 marzo

- Virgilia Cagang Judaya moja filipinarraren betiko konprometua hartzen du (Agustindarren komentua).

Martxoa 26 marzo

- *Bertso trama* Otsua Enea Sagardotegian.
- Jakoba Errekondoren sagardoaren historiari buruzko hitzaldia Biterin.

Martxoa 27 marzo – Apirila 4 abril

- 14. Dantzari Festa: Gero Axular dantza (*Talai* emanaldia), kalejirak eta erromeriak, Ttarla dantza taldeko dantzari txikiak, Ikurrin dantza, Euskal jantzien erakusketa,...

Martxoa 27 marzo – Apirila 5 abril

- Liburu azoka Plaza Berrian: Alfonso Ceak bere liburua aurkezten du.

Martxoa 28 marzo

- KORRIKA dator: Bizikleta martxa, Herri bazkaria,...
- *Esne Beltza* taldea Tilosetan.
- Gipuzkoako Haur Misiolarien topaketa eta ibilaldia Hernanitik Urrietara.
- Encarnación Rodríguez Hernández cumple 100 años.
- Garayar enpresako autobusik ez gaue-tan.
- Presentación de AHT Gelditu Elkarlana en Biteri.
- 6. Berria Txapelketa: finalak kiroldegiko frontoian.
- Bazterrola etxe okupatua desalojatuko dutela salatzeko manifestazioa.

Martxoa 29 marzo

- Txistu kontzertua Milagrosan.
- Gimnasia Erritmikoa. Eskolarteko Txapelketa eta Topaketa kiroldegian.
- Mendizabal II - Olaizola II txapeldunorde Binakako Txapelketan.

Martxoa 30 marzo

- Merkataritza eta turismo sektoreetako enpresa txiki edo ertainentzat bilera Hernaniko institutuan.

Martxoa 31 marzo

- Ipuinen ordua Udal liburutegian (Ixabel Millet).

Apirila / Abril

- *Gure amonengandik ikasiaz* eta *Autodefensa* ikastaroak martxan (Jabetze Eskola).
- Aitor Goñi eta Luis Goñi Ovimaster Torneoan: 5. postua lortzen dute.
- Hernaniko ikasleek lan bikaina egiten dute *Klik eta Klik* proiektuan.
- Languntzaile bila kanpaina martxan (Hernaniko KRONIKA – Dobera Elkarte).

- Jesús Navascues eta Joseba Goikoetxea Donostiako Nazioarteko Xake Openean.
- Urbieta kaleko (1. faseko) bidegorria eta La Cumbre txukuntzeko lanak bukatuta.
- Bide Heziketa: ikastetxeetan egindako marrazkiak ikusgai Biterin.
- Aldi baterako egonaldiak ari dira prestatzen Foru Aldundia eta Zaharren Egoitza, udarari begira.
- Villa Ave María ingurua antolatzeke idea lehiaketa martxan.
- Chillida Leku recibe el certificado de calidad AENOR.

Apirila 1 abril

- Topagune Berdea. Zaborren tratamenduari buruzko hitzaldia Biterin (Jordi Colomer eta Ricardo Ortega).
- Bazterola etxea desalojatu egiten dute.

Apirila 2 abril

- Euskerazko pelikula laburrak ikusteko aukera Biterin: *Kabia, Lo Bakarrak, Musika, Berde, P.D. Ondo ibili eta Bankuaren lapurreta*.
- Sagardoaren historiari buruzko hitzaldia Biterin (Antxon Aguirre Sorondo).

Apirila 3 abril

- Elizondora irteera (Goiz Eguzki).

Apirila 4 abril

- Umeentzako puzgarriak, Atsegindegina.
- Topagune Berdea: *Hondakinen tratamendua eta mugikortasuna*.
- Hernaniarrak Arantzazura.
- Gazte Eguna: Bertso poteoa, barrikotea eta kontzertuak.
- Karboneraren 3. urteurrena ospatzen da.
- *Grassmann* musika jartzailea Itxaski tabernan.
- Paseo montaño organizado por el Hogar del Jubilado.
- Jiu-Jitsu defentsa pertsonaleko ikastaroa kiroldegian (Lorenzo Sinesio eta Julen Madina).

Apirila 4 – 5 abril

- XVII Jornadas extremeñas.

Apirila 5 abril

- Musika Bandaren kontzertua Udaletxeko arkupetan.
- Ur ludoteka kiroldegian.
- Erramu Igandea.

Apirila 6 abril

- Elkarteko Penitentzi Ospakizuna San Joan Bataiatzailearen parrokan.
- Gazte independistek bere urtekaria aurkeztu dute Tilosetan.

Apirila 8 abril

- Hernaniko pilotariei omenaldia.
- Elizkizuna San Jose Langilea parrokan.

Apirila 9 abril

- Ostegun Santuko elizkizunak.

Apirila 10 abril

- Gurutz-bidea eta Pasio elizkizunak.

Apirila 11 abril

- Kalez Kale Kantari.

Apirila 12 abril

- Aberri Eguna.
- Misa solemne del Domingo de Pascua.

Apirila 12 – 20 abril

- Goiz Eguzkiko kideak Cadizeko San Fernando herrira doaz.

Apirila 16 – 17 abril

- KANTUZ Abesbatzak bi kontzertu eskaintzen ditu Italian.

Apirila 17 abril

- Dispersioaren aurkako bira Hernanitik.

Apirila 18 abril

- 54ko kintoen ospakizuna.
- Bidezko Merkataritzako postua Plaza Berrian.
- Iruñerriko trikitilariak Hernanin.

Apirila 19 abril

- Txatarra koadrilako hildakoen meza San Joan Bataiatzailearen parrokan.
- *Aritz Sound System* Tilosetan.
- Amurrairantz Txapelketa Urumean (Txantxangorri Elkartea).

Apirila 20 abril

- Emozioei buruzko hitzaldia Goiz Eguzkin (Ainhoa Garcia).

Apirila 21 abril

- Txillardegiren *Leturiaren egunkari ezkurtua* liburuen inguruko literatur solasaldia Udal liburutegian.
- Mikel Peruarenaren *Ez obeditu inori* liburuen aurkezpena Donostian.

Apirila 22 abril

- *Portaera sexistak gazteen artean*. Gura-soekin solasaldia hitzaldia Biterin (Edurne Mendizabal, Ibon Arrizabalaga eta Maitea Monroy).
- Ezintasun mota ezberdinei buruzko hitzaldia Biterin (Rakel Barroso, KOXKA Elkartea).

- *Alexis o el tratado del inutil combate* (Marguerite Yurcenar) liburua hizketagai Udal liburutegian.

Apirila 23 abril

- *Sagardoaren hiztegia* hitzaldia Biterin (Miel Joxe Astarbe eta Urkiri Salaberria).
- Erretiratuta dauden liburuak hartzeko aukera Saski-Naski azokan.

Apirila 24 – 26 abril

- Hernaniko 5. Txistulari Jaialdia: Arozarenatarren Kontzertua, Txistulari gazteen Txapelketa, Txistularien topaketa,...

Apirila 25 abril

- *Kulki* herri kirolak umeentzat, Atsegindegina.
- *Autodefentsa* ikastaroa emakumeentzat Biterin (Maitena Monroy).
- 52ko kintoen festa.
- Mikel Laboari omenaldia Biteri Kultur etxean.
- San Adriango Musika Banda plazako arkupetan.

Apirila 25 – 26 abril

- Salida al Moncayo (Mendiriz Mendi).

Apirila 26 abril

- 8. Argazki rally (digitala). Maiatzaren 6tik 20ra bitartean argazkiak ikusgai Biterin.
- Nazioarteko janari festa (AMHER).
- Ur ludoteka kiroldegian.
- Igandeko Sargoria Tilosetan.

Apirila 28 abril

- *Prevención infantil y juvenil de problemas de espalda* hitzaldia Urumea ikastolan (Michel Marmier).
- Lur Korta ipuin kontalaria Biterin.

Apirila 29 abril

- Inmaculada ikastetxea celebra el 125º aniversario de su fundación.

Apirila 29 – 30 abril

- Gor-mutuen zeinu hizkuntza ikasteko aukera Gazte Txokoan.

Apirila 30 abril

- Goiz Eguzki Abesbatzaren kontzertua maiatzaren 1a ospatzeko.

Maiatza / Mayo

- *Lana bilatzeko urratsak* izeneko gida kaleratzen du Ongintza Patronatuak.
- Igor Irazusta y Lander Bengoetxea logran medallas en el provincial de judo.

- Gotzon Huegunen *Aquarium* tailak lanik onenaren saria jasotzen du Errenteriako Eskulangintza Azokan.
- *Zu bezalakorik ez da* sentsibilizazio kanpaina martxan (ATZEGI).
- Ayudas a la cooperación y sensibilización a una decena de Organizaciones No Gubernamentales.
- GRAVN Torneo: Ugalde eta Aburuza txapeldun trinketeko finalean, jubenil mailan.
- KAXKO Elkarateak bultzatuta Trafiko ordenantza berriaren aurkako kanpaina martxan.
- Kultur gune berri baten proiektua bultzatzen du herritar talde batek (KULTUROLA). Hernaniarrek dituzten ekipamendu beharrak aztertzeke parte hartze prozesua jartzen du martxan Udalak.
- Mila metrotik gora argindar kable lapurtzen dituzte.
- Eider Aldabe, Pello Errasti y Lide Redondo, oro en el Campeonato de Gipuzkoa absoluto de Atletismo.
- Hernani, Urnieta eta Andoain Donostiako Ospitalearekin lotzen dituen autobusak ordutegi zabalagoa izango du.
- Elizatxo ikastola campeón en fútbol femenino escolar.

Maiatz 1 mayo

- Langileen Nazioarteko Eguna.... Jailadia Goiz Eguzkin.

Maiatz 2 mayo

- Futbolin txapelketa Gazte Txokoan.
- Realeko eta Celtako zaleak batzen dira Hernanin, Anboto tabernan.

Maiatz 5 mayo

- Sukaldaritza makrobiotikoari buruzko ikastaroa Santa Barbara Elkartean (Zilegi Eskola).

Maiatz 7 mayo

- Bizitzaren zentzuari buruzko hitzaldia Biterin (Pilar Arrazola, antropologoa).
- Urteko programa aurkezten du ATZEGI Biterin.

Maiatz 7 – 8 mayo

- *La casa de Bernarda Alba* antzezlan Biterin (Langile ikastola).

Maiatz 8 mayo

- Peña Otaño-ren 50. urteurrena.

Maiatz 9 mayo

- Kalez Kale Kantari.
- Topagune Berdea Biterin. Hondakinen kudeaketa eta mugikortasuna.

- Javier Giotto eta Hernasax-en kontzertua Milagrosan.
- Kalejira Musikatua.
- Final del torneo de primavera de gimnasia rítmica en el polideportivo.
- Puesto de Comercio Justo en Plaza Berria.

Maiatz 10 mayo

- Nuarbeko urtegira (Mendiriz Mendi).
- HERRI URRATSer joateko autobusa (Dobera Elkartea).
- Ur ludoteka kiroldegian.
- *Blami DJ* Bodegan.

Maiatz 11 mayo

- Harri jasa latza.

Maiatz 11 – 17 mayo

- Palestinaren aldeko astea: *Palestina hoy* erakusketa, *Ser mujer en Palestina* hitzaldia (Rosa Termino), *Como viví la invasión de Palestina* hitzaldia (Alberto Arce), kontzertuak (Nabil Almanzor palestinarra, Morau,...)...

Maiatz 11 - 23 mayo

- *Hotsez hots* erakusketa Biterin.

Maiatz 12 mayo

- Bakardadeari buruzko hitzaldia Goiz Eguzkin.

Maiatz 13 mayo

- *Todos se van* liburua hizketagai Udal liburutegian (Jose Luis Cancho).

Maiatz 14 mayo

- *Itsasoaren alaba* dokumentala Biterin (NATZA Elkartea).
- Desalojan, por un incendio, el centro de menores inmigrantes.

Maiatz 15 mayo

- San Isidro, Baserritaren eguna.
- Gatikara irteera (Goiz Eguzki).
- Nueva línea de autobús que une Usurbil, Lasarte, Urnieta, Astigarraga y Hernani.

Maiatz 16 mayo

- Bazkideentzako bazkaria Goiz Eguzkin.
- KANTZU Abesbatzaren emanaldia San diusterrin.
- Hernaniko gazte bat, Eduardo Benitez, hil dute Urbieta kalean. Hainbat kontzentrazio egiten dira.

Maiatz 16 - 17 mayo

- Judo erakustaldia kiroldegian. Gipuzkoa-ko txapelketa eta azterketak.

Maiatz 17 mayo

- 2. urteurreneko irteera (Hernaniko Motolagunak).
- Museoen Nazioarteko eguna: Argazki lehiaketa Chillida Lekun.
- Afrikar mendebaldeko doinuak *Igande Sargoria*-n, Tilosetan.

Maiatz 18 mayo

- *Tribolad, un experimento de materiales avanzados en la Estación Espacial Internacional (ISS)* hitzaldia Biterin (Iñaki Garmendia eta Marta Brizuela).

Maiatz 19 mayo

- *Eta emakumeak sugari esan zion* liburua hizketagai Udal liburutegian.

Maiatz 20 mayo

- Eduardo Benitezen heriotza eta eraso sexistak salatzeke kontzetrazioa Gudarrien plazan.

Maiatz 21 mayo

- "Maite zaituztegu"... Marian Beitialarraigotia Auzitegi Nazionalera. Hernaniko Ezker Abertzaleko zinegotzi eta alkate ohien eta herritarren babesa jasotzen du.
- *Euren krisia euren kontura* lemapean greba orokorra.

Maiatz 22 mayo

- Hernaniarrak Loudesera.

Maiatz 22 – 23 mayo

- Kurtso bukaerako jaialdia Inmakulada ikastetxean.

Maiatz 22 – 24 mayo

- 23. Txalaparta Festa: *Munduko Beat* emanaldia, *Txalaparta Party*, erromeria, saio libreak, sagardo dastaketa, herri afaria, bertsolariak,...

Maiatz 23 mayo

- Abiadura Haundiko Trenañen kontrako eguna.
- Burgosera irteera (URRETXA Mikologia Elkartea).
- *Tiempos de Amor y Humor* antzezlan Goiz Eguzkin.
- Imanol Gurrutxagari Peña Zubipeko trofeo.
- Kontainer bat erre da Elkano kalean.
- Ginkana Sagastialden (Zikuñagako Ama).
- Toka Txapelketa Elizatxo Elkartean.

Maiatz 24 mayo

- Araia, Aratz, Urbia eta Arantzazura irteera (Mendiriz Mendi).

- Ur ludoteka kiroldegian.
- Igandeko Sargoria Tilosetan.

Maiatza 25 mayo

- Ikasleek hondakinei buruzko proposamenak luzatzen dituzte plenoan.

Maiatza 25 – 29 mayo

- Tailerretan umek egindako lanak ikusgai Biterin.

Maiatza 26 mayo

- Ipuin ordua Udal liburutegian (Lupe Lekuona).
- *Deposito de memorias* hirtzaldia Goiz Eguzkin.
- Elkartasun eguna: bideo emanaldia eta hitzaldia.

Maiatza 27 mayo

- Udalaren hizkuntza irizpideak lantzeko bilera Biterin.

Maiatza 27 mayo – Ekaina 3 junio

- Eskolako umek ingurumenari buruz egindako lanen erakusketa Biteri Kultur etxean.

Maiatza 28 mayo

- Bizikletan ondo jarri gabe ibiltzeak sortzen dituen lesioen inguruko hitzaldia Biteri Kultur etxean (Manu Zubillaga).

Maiatza 29 mayo

- Eraikuntzako langileentzako ikastaroa Hernani institutuan.

Maiatza 29 – 31 mayo

- Noreñara bidaia (Goiz Eguzki).

Maiatza 30 mayo

- 2. Eskuko azoka Atsegindegian.
- Euskal presoekiko Elkartasun Eguna: errugbi torneo, krossa, kontzentrazioa, bazkaria, enkantea eta ekitaldia.
- Olite Bandaren kalejira herrian barrena (HERNANI Musika Eskola Publikoa).
- Sagardo Eguna Antziola auzoan.
- Mus Txapelketa Osiñagan.

Maiatza 30 – 31 mayo

- Arabar Errioxara irteera (AEK).

Maiatza 31 mayo

- Ausa Gaztelura irteera (Hernaniko nafar-tarrak).
- 11. Errugbi Eskolen Torneo Landaren.
- Urteko jaialdia (Urumea Ikastola).
- Herriko txistulariak udaletxeko arkupe-tan.

Ekaina / Junio

- *Aukera ezazu* Euskaraz ikasteko kanpaina martxan.
- Boleibola: Langile ikastolako infantil maila taldea Euskadiko txapelkunorde.
- Eskola Kirola: Maider Semper eta Miren Goikoetxea Euskadiko txapelkunak partetan.
- Zelaia sagardotegia nazioarteko *Sicer* sagardoaren erakusketan Gijonen.
- Guraso talde bat elkartu egiten da *Umeen Etxea* bultzatzeko.
- Gorka Bereziartua kazetariak irabazten du Ricardo Arregi Kazetari Gaztea Saria.
- Atletismoa. Hernaniarrek zilarrezko domina lortzen dute Euskadiko Txapelketan (absoluto, 4 x 100).

Ekaina 3 junio

- Poker Txapelketa Atxur tabernan.

Ekaina 4 junio

- Aintzane Ezenarro (ARALAR) Biterin.

Ekaina 5 junio

- Ingurugiroaren Nazioarteko Eguna.
- *Dj Rockaie* Bodegan.
- Urte beteko kartzela zigorra eta zazpi urteko inhabilitazioa Marian Beitialarrangoitiarentzat, Alkatearentzat. Errekurtsoa aurkeztuko du.

Ekaina 6 junio

- Hernanitik Goizuetara mendi martxa (Txinparta taldea).
- Langile ikastolako eguna.
- Ikasturte amaierako jaialdia Elizatxo ikastolan.
- Hernaniko Zelaia sagardotegia 8. Sagardo Lehiaketaren finalean.
- Haragi eguna Gudarien plazan (BERRIAK).
- Txakolin dastaketa Santa Barbara Elkartean.
- Topagune Berdea: Arau Subsidiarioak zertan diren azaltzen du Udalak.
- Saskibaloiko denboraldi bukaerako bazkaria.

Ekaina 6 – 7 junio

- Eskalada ikastaroa (Mendiriz Mendi Elkartea).
- Osiñagako jaiak.

Ekaina 7 junio

- Europako hauteskundeak. Iniziatiba Internazionalistak lortzen ditu boturik gehien. Hernaniarras ceden su voto a inmigrantes en una iniciativa de AMHER.
- Leitzara irteera (Elur-Txori Elkartea).

Ekaina 9 junio

- *Zaintzaileak bere burua nola zaindu* hitzaldia Goiz Eguzkin (Gema Estevez).

Ekaina 10 junio

- Arantzazura irteera (Goiz Eguzki).

Ekaina 10 – 14 junio

- Ereñotzuko San Antonioak.

Ekaina 11 junio

- Ur parkea irekita.
- Hondakinen inguruko hitzaldia Biterin (Jordi Colomer).

Ekaina 12 junio

- Txirrita ikastetxeko kurtso bukaerako jaialdia.

Ekaina 13 junio

- Senda Vivara irteera (Txantxangorri Elkartea).
- Hip Hop Eguna: Hip hop doinuak, dantza eta graffitiak.
- Etxeko zaborra konpostatzeari buruzko erakusketa Plaza Berrian.
- San Joanak iragartzeko Preludioak Gudarien plazan.
- Kalek Kale Kantari.
- Bidezko Merkataritzako postua Plaza Berrian.
- Waterpolo. Hernani Gipuzkoako Kopako irabazlea.

Ekaina 14 junio

- Gazteentzat irteera Iturmendira (Mendiriz Mendi).
- San Joanetako Plater tiro Txapelketa Santa Barbaran.
- *Kirolari ateak zabalik* izeneko ekimena kiroldegian.
- Herri Arteko Pelota Txapelketako finala. Hernani azpitxapelketa.
- Gimasia erritmikoa. Kurtso amaierako erakustaldia kiroldegian.
- Ur ludoteka kiroldegian.

Ekaina 15 – 19 junio

- Tailerretan egindako lanak ikusgai Biterin.

Ekaina 16 junio

- Udako solstizioa Chillida Lekun.

Ekaina 19 junio

- Gazteentzako Xake Txapelketa Atsegindegian.

Ekaina 20 junio

- Patxi Apezetxea "Hernaniar Bikaina" (Xalaparta Elkartea).

- 10. Azeri Bila.
- Boxeo eta Kick Boxing ikuskizuna kiroldegian.
- Fermin Etcheberia omenez 2. Estropada Elorribin.
- Urumea txarangaren irteera.
- *Impecables* talde nafarraren emanaldia Gudarien plazan.
- Arcachoneko Aquaparkera irteera (Errugbi Elkartea).
- Arrigorriagan izandako atentatua salatze-ko kontzentrazioa udaletxeko arkupean.
- Sexu erasoak salatze-ko kontzentrazioa Gudarien plazan.

Ekaina 21 junio

- Hernaniarrak Arantzazura doaz peregrinazioan.
- Urbasa eta Andia mendizerrara irteera (Mendiriz Mendi).
- *Mlomp* perkusio taldearen kontzertua herriko kaleetan (AMHER).
- HERNANI Musika Eskola Publikoko lau ikasle Madrilgo *The Chavales* jaialdian.
- *Aurorak* (OZENKI Abesbatsa).
- Denboraldiko amaierako bazkaria Landaren (Errugbi Elkartea).
- Uso tiroa Colombarre erara Jauregiko zelain (Txantxangorri Elkartea).
- Palanka jaurtiketa Sagastialdeko pistetan.

Ekaina 22 junio

- Doinu Zale Musika Eskolako ikasleek kurtso bukaerako kontzertua Biterin.

Ekaina 23 junio

- Apeaderotik Kaxkorako igogailu berria inauguratzen dute.

Ekaina 23 – 27 junio

- San Joan Jaiak. Egitaraua bluetooth bidez jasotzeko aukera. Errugbi taldea omendua... Koadrileen arteko lehenengo brindisa... Benefizentzia etxea ekar-tzen du gogora San Joan Konpartsak.

Ekaina 25 junio

- Errausketaren kontrako firma bilketa.

Ekaina 28 junio

- Gay, Lesbiana, Bisexual eta Transexualen Nazioarteko Eguna.

Ekaina 30 junio – Uztaila 7 julio

- Aiako Harria parkea ezagutzeko erakusketa Gudarien plazan.

Ekaina 30 junio – Uztaila 24 julio

- Udaleku irekiak Ereñotzun.

Uztaila / Julio

- Udararen ere sasoian egoteko hamabost ikastaro antolatzen dira kiroldegian.
- Arrain hilak azaltzen dira Urumean.
- *Hernani ezagutuz...* Mendiriz Mendi e Iñaki Sanz-Azke diseñan trece rutas para dar a conocer patrimonio natural, histórico y cultural de Hernani.
- Hernani eta Astigarrako AEK euskaltegien udako eskaintza.
- 570 ume aurtengo udalekuean.
- Imanol Sorondok irabazten ditu Villabonako Amodiozko Gutunen lehiaketako sari nagusiak *Ametz* eta *Zure bila* noa obreekin.
- AMR Refractarios invierte más de 30 millones de euros en su nueva planta.
- Udal Liburutegia... igerilekutan eta buzoia berri bat Biteri plazan, maileguan dauden liburuak itzultzeko.
- Indarkeriari aurre egiteko defentsa pertsonaleko ikastaroa emakumei zuzenduta (Julen Madina).
- Piraguismoko ikastaroa (KAXKARDI Kirol Elkartea).
- Udal 2. Berdintasun Plana pretatzen ari da.
- Lau hernaniar errugbiko Super Iberika Txapelketan, Basque Korsarioak-ekin.
- Maitane Iruretagoiarena oro en el Campeonato de España junior. Servando Rivas y Leticia Tíati bronce en sus respectivas modalidades.
- Bertso Eskolako sei bertsolari izango dira Euskal Herriko Bertsolari Txapelketa Nagusian.
- Hernaniko hiru igerilari Espainako Txapelketan, Las Palmasen.
- Con el fin de regular los vados de la localidad,... se han de renovar (y/o solicitar) las licencias.
- Turismo bulegoa Urbieta kalean.

Uztaila 3 julio

- Sos del Rey Católico eta Jabierren irteera (Goiz Eguzki).
- Kronika Txapelketako finalak Tilosetan: Unai Garmendia eta Julen Garmendia irabazleak.

Uztaila 5 julio

- Itsas arrantza. Hernaniko Udal Sari Nagusia, Donostian (Txantxangorri).

Uztaila 7 – 12 julio

- Martindegiko San Fermin jaiak.

Uztaila 8 julio

- *Un grito desde el Sahara* dokumentala udaletxeko arkupean.

Uztaila 10 julio

- Tirolina kiroldegiko eskaileretan (Gazte Txokoa eta Kale hezitzaileak).
- *Dj Talo* Apeadero tabernan.

Uztaila 11 julio

- Kalek Kale Kantari.
- Bidezko Merkatariza Plaza Berrian.

Uztaila 16 julio

- Karmen Eguna kaxkoan. María Jesús Iturbide (Rioja Taberna) Kaxkoko Alkate berria.
- Hernani Zero Zabor taldearen bilera AEKko euskaltegian.

Uztaila 17 julio

- Saharako umeei ongi etorria udaletxean.

Uztaila 18 julio

- Arcachoneko akuaparkera irteera (Gazte Asanblada).
- *Morau eta Agotak*-en azken kontzertua Martindegi auzoan.
- Anboto tabernako Pala Txapelketaren finala Tilosetan: Eider eta Zanga txapel-dunak.

Uztaila 19 julio

- *Hegatz* Urpekaritza Taldearen irteera Hondarribira.

Uztaila 20 – 25 julio

- Trafiko araudi berria. Kaxkora sartzeko txartelak eskuratzeko aukera.

Uztaila 21 – 23 julio

- Madalen jaiak Zaharren Egoitzan.
- Alerta horia beroagatik.

Uztaila 22 julio

- San Joan konpartsaren bidea ikusteko aukera udaletxean.

Uztaila 24 julio

- Irazu eta Zelaiak bertso saio librea, Santa Barbarako jaien bueltan Kixkal tabernan.

Uztaila 25 – 26 julio

- Astebururako *Pirenaicara* irteera (Hernaniko Motolagunak).
- Pirineotara irteera (Mendiriz Mendi Elkar-tea).

Uztaila 26 julio

- Madalen jaiak Lizeagan.

Uztaila 27 – 31 julio

- Gaztela Mantxara irteera (Goiz Eguzki).

Uztaila 30 julio

- ATEZ ATEko zabor bilketa sistema onartuta. 2010eko udaberrirako martxan egongo da.

Uztaila 31 julio

- San Inazio Eguna Santa Barbaran.
- Izandako atentatuak salatzeke kontzentrazioa Gudarien plazan.
- Luis Goñi gana la XXXIX Travesía a nado Getaria-Zarautz en categoría master.

Abuztua / Agosto

- AMHER Elkarteak argazki lehiaketa jarri du martxan.
- Victor Goikoetxeak Zinkoeneako kioskoa margotu du.

Abuztua 5 agosto

- Ur tuberia puskatuta Elkano kalean.

Abuztua 7 agosto

- Xabier Salillas 104 km-ko Moncayoko herri lasterketan.

Abuztua 8 agosto

- Javi Perez Vacas 8. Memoriala Zubipen.

Abuztua 9 – 10 agosto

- Atletismoa. Maitane Iruretagoiena Nazioarteko Topaketan, Madril.

Abuztua 11 agosto

- Eskalada ikastaroa Tilosetan (Gazte Asanblada).

Abuztua 12 agosto

- *Vivoarte* proiektuaren aurkezpena udal-etxeetan (Gazte Asanblada).

Abuztua 14 agosto

- Ehizarako postuen zozketa hasten dira (Txantxangorri Elkarte).

Abuztua 21 agosto

- Dj Leoka tabernan.

Abuztua 27 agosto

- Afari musikatu Joxan Goikoetxearekin Zumardi jatetxean.

Abuztua 28 agosto

- Urumea jaitziera (Orkolaga auzotarrak).

Abuztua 28 – 30 agosto

- Portuko jaiak.

Abuztua 29 agosto

- Pala txapelketa Tilosetan (Gazte Asanblada).

Abuztua 30 agosto

- Triatloia. Peru Alfaro irabazlea Leraten (Nafarroa).

Iraila / Septiembre

- Euskaltegietan izena emateko epea irekitzen dute.
- Una hernaniarra, primera paciente vasca que da a luz en tratamiento de hemodiálisis.
- Berrerabiltzeko 7.000 plotsa banatzen dira herriko etxeetan.
- Buruntzaldea edita una guía de ocio con servicios en euskera.
- Uxue Apaolazak 12. Igartza literatura sorkuntzarako beka irabazten du.
- Villa Ave Maria egokiarazteko proiektuak ikusgai Biterin.
- Udal Euskaltegiak irekitzen du matrikulazio epea.
- Saharako umeak joan dira.
- Buruntzaldeko Udalek begirale titulua lortzeko ikastaroa antolatzen dute.
- Ongintzak Hernaniko Drogamenpekotasunen Prebentzioarako Plana berritzen du.
- *Chillida, Hernani 1.951-1.957* erakusketa Biterin.
- *Zaintza eta menpekotasuna, Feminismoa lehen eta orain eta Gure amonengandik ikasiz* egitasmoak martxan (Jabetze Eskola).
- Seis municipios participarán en el nuevo polo industrial de Hernani (Galarreta). Miramongo Parke Teknologikoa haundituko dute Galarretara.
- Irati Ugalde seleccionada para el Mundial Sub 22 de Trinkete.
- Karbonera okupatzeagatik epaitutako ki-deak absolutu egin dituzte.
- Ikastaroak hasten dira kiroldegian.

Iraila 2 septiembre

- Gimnasia kurtsoa Goiz Eguzkin.

Iraila 3 septiembre

- Roberto Yabenen kontzertua Leoka tabernan.

Iraila 4 septiembre

- *Eusko Dance* ikuskizuna Atsegindegian.
- *Dj Rockaïet* Bodega tabernan.

Iraila 4 – 6 septiembre

- Zikuñagako jaiak.

Iraila 5 septiembre

- Udaberri-udako produktuen azoka Atsegindegian (BERRIAK).

Iraila 6 septiembre

- Arabar Errioxara irteera (Osiñaga Auzo Elkarte).
- Pirritx, Porrotx eta Mari Motots kiroldegiko frontoian.
- Igandeko sargoria Villa Ave Marian.

Iraila 7 septiembre

- Udalak Realaren urteurrenarekin bat egingen du.

Iraila 8 septiembre

- Gazte Txokoak ateak zabaltzen ditu.

Iraila 10 – 11 septiembre

- Ttaria dantza taldean apuntatzeko aukera.

Iraila 11 septiembre

- Alfonso Ceak bigarren liburua aurkezten du Donostian.

Iraila 12 septiembre

- 1948an jaiotakoen jaia.
- Bidezko Merkataritza Plaza berrian.
- Peru Alfaro triatleta Donibane Lohitzune-ko frogan.
- Kalek Kale Kantari.
- Hernanira ailegatzeko da Suitzatik bizikletaz abiatutako gazte talde bat.

Iraila 13 septiembre

- Igande musikatuak martxan Tilosetan.
- *Barru Dj* Apeadero tabernan.

Iraila 14 septiembre

- Bigarren Mundu Gerrako mugalarien omenezko ibilaldia Hernanin.

Iraila 14 – 21 septiembre

- Costa del Maresmiera irteera (Goiz Eguzki).

Iraila 15 septiembre

- Luis Goñi, Aitor Goñi eta Jon Ander Izuzkiza Europako Igeriketa Txapelketan Cadizen.

Iraila 16 septiembre

- Bideo emanaldia Biterin (San Joan konpartsa).

Iraila 17 septiembre

- Mugikortasun planaren inguruko hitzaldia Biterin.

Iraila 18 – 19 septiembre

- Marieluts eta Latsunbeberriko jaia (Iturritxo Elkarte).

Iraila 18 – 20 septiembre

- Ehun urte eta gero Euskal Jaiak:..., Xabier Lete, herri kirolak, pilota, karrozak,

euskal dantzak, bertsoak, sagarra eta sagardoaren festa, gazteen trikitixa txapelketa, herri bazkaria, dantzaldia...

Iraila 19 septiembere

- Topagune Berdea Biterin: mugikortasun plana.
- Haur festa Karabelen.
- Atletismoa. Rivas, Lizeaga eta Agirrezabala Espainako Junior Txapelketan, Leonen.

Iraila 19 – 20 septiembere

- Argazki erakusketa Plaza Berrian (AEK).

Iraila 20 septiembere

- Ernora irteera gazteekin (Mendiriz Mendi).
- Peru Alfaro Espainako Triatloi Txapelketan, Pontevedran.

Iraila 21 – 27 septiembere

- Mugikortasun astea.

Iraila 21 – 30 septiembere

- *Sahara. Emakume izena du* erakusketa udaletxean.

Iraila 22 septiembere

- Kutxa espaziora irteera (Elkano, 17ko Emakume Zentroa).

Iraila 23 septiembere

- Trafiko araudi berria. Kaxkoko bizilagunek bere kexak adierazten dituzte.

Iraila 24 septiembere

- *Nor da indigena?* Ipuin kontaketa Bodega tabernan (Berdintasun saila).

Iraila 25 septiembere

- 26. Sagardo lehiaketa Txantxangorri Elkarteak.
- Lizarrara bisita gidatua (Hernaniko Nafarzaleak).
- Ikuskizuna Leokan (Jabetze Eskola).

Iraila 26 septiembere

- Etorkinei eta integrazioari buruzko hitzaldia Biterin (AMHER - SOS Arrazakeria).
- *Nahas Mahas* bigarren eskuko azoka Atsegindegian.
- Jokin Etxabek agur esaten dio erremon-teari Galarretan.
- *Dj Rockaia* Bodega tabernan.
- *Barru Dj Apeadero* tabernan.
- Xabier Salillas Santa Cruz de Bezama-ko 100 Km-ko frogan.

Iraila 26 – 27 septiembere

- Albokariaren 16. Topaketa... kontzertuak, liburu aurkezpena, kale-buelta, bazkaria...

Iraila 27 septiembere

- Aranora martxa (Xalaparta Elkarteak).
- Ernora irteera (Gazte Asanblada).
- Joxe Mari Landa apaizari agurra.
- Igande musikatuak: *Rikar Rikikuzu*.

Iraila 29 septiembere

- Graxi Morcillo aske.

Urria / Octubre

- Perretxikoak hobeto ezagutzeko, prestatzeko... Hainbat aktibitate horien bueltan.
- Argazki lehiaketa URRETXA Mikologia Elkarteak antolatuta (proiektzioa azaroaren 6an).
- ATEA ATEko zabor bilketaren inguruko inkesta martxan.
- Jiu-Jitsu ikastaroa dohainik, 10-14 urte bitarteko gazteentzat, kiroldegian.
- Gazte Txokoak wifi gunea eskaintzen du.
- Hauteskunde-batza eta Estatuaren abokatuen Alkatea kargutik kentzeko eskariak.
- Ikerketa eginda Kaxkoa segurua da suhiltzaileen ustez.
- Krisiari aurre egiteko hamar pauso azaltzen dituzte sei sindikatuk.
- Datorren urteko aurrekonturako herritarren proposamenak jasotzen ditu Udalak.
- Alberto Marcos recoge una seta de más de 3 kilos.
- La muestra *Hernanipolis*, que recoge las propuestas para el desarrollo de una consulta popular, visita once puntos de la localidad.
- Hernaniko Udalak ia 2 milioi euro itzuli behar dizkio Ogasunari (Diputazioari).
- Inmigratio Sailak Hernaniko *aniztasun mapa* egingo du.
- El grupo Santa Bárbara de Alcohólicos Anónimos cumple 41 años.

Urria 1 octubre

- Wukroren aldeko salmenta postua ferian.
- Charla sobre la situación de las mujeres en Biteri.

Urria 2 octubre

- Djak Leoka tabernan.

Urria 2 – 9 octubre

- Kultur Arteko Topaketa AEKn.

Urria 3 octubre

- 20. Mugarri Bisita.
- *Selektah Stepi*-ren kontzertua Itsaski tabernan.

- Comienzan los sorteos de caza (Azketa y Larregain).
- Biteriko ikasle izandakoen bazkaria.

Urria 5 – 7 octubre

- Katekesian izen emateko aukera herriko parroketan.

Urria 5 – 9 octubre

- Exposición de fotografía *Vidas minadas* (Gervasio Sánchez) en el salón de actos del ayuntamiento.

Urria 5 – 11 octubre

- Rock Astea... dokumentalak, mahainguruak, bideo emanaldiak,

Urria 6 – 7 octubre

- Erlazioari buruzko hitzaldia (Maite Leuona eta Vanesa Mangas) Goiz Eguzkin.

Urria 9 octubre

- Zine emanaldiak martxan, Biteri Kultur Etxean.

Urria 10 octubre

- Kalez Kale Kantari.
- 3. Artisten Topaketa.
- *El nombre de la rosa* pelikula Goiz Eguzkin.
- *Dj Rockaia* Haida tabernan.

Urria 10 – 12 octubre

- Gaztetxoaren irteera Aiako parkera (Mendiriz Mendi).

Urria 11 octubre

- Lierni Martiarena eta Xabier Segura Euskal Herriko Dantza Txapelketan, Seguran.

Urria 12 octubre

- Auzo bazkaria (Osiñaga Auzo Elkarteak).
- *Dj Barru Apeadero* tabernan.

Urria 13 octubre

- Elkarte Arteko Mus Txapelketa martxanda.
- *Jolas eta Solas* egitasmoa martxan (Dobera Elkarteak).

Urria 13 – 16 octubre

- Aste Kulturala (AMHER Taldea).

Urria 14 octubre

- *Un ángel en mi mesa* liburuaz solasaldia Udal liburutegian.
- Ekipamenduen inguruko erakusketa Biterin (azaroaren 29ra arte).

Urria 14 – 20 octubre

- Mikologia jardunaldiak (URRETXA Mikologi Elkarteak).

Urria 15 octubre

- Gure Etxolaren bazkideen bazkaria.

Urria 15 – 18 octubre

- 6. Garagardo Azoka (Errugbi Elkartea).

Urria 16 octubre

- Foto Forum Hernani-ren aurkezpena.

Urria 17 octubre

- Haurrentzat antzerkia: *Inalambrikak* (Vaiven producciones) Biterin.
- Urmeen eguna Osiñaga auzoan.
- Topagune Berdea: mugikortasuna eta...
- Sutea Urbietan kaleako etxebizitza batean.

Urria 17 – 18 octubre

- V. Jornadas solidarias con Wukro... herri bazkaria.

Urria 18 octubre

- Angel Olan misiolari laguntzeko herri bazkaria.
- Odol emaleen eguna: 24 hernaniar sari-tuak.
- Xake Txapelketa martxan. Igandero partidak Zumitza tabernan.
- Etxeberri – Larrazpil - Arakilgo Hiriberri-ra irteera (Mendiriz Mendi).

Urria 20 octubre

- *Berandu da gelditzeko* literatur solasaldia. Udal liburutegian (Ana Mayo).
- Etxe bateko sukaldia sutan Lizeaga kalean.
- Udazken Kulturala Ereñotzun: diapositibak emanaldiak, proiektzioak, ikuskizunak, hitzaldiak, bertso afaria,... auzoko festa... (azaroaren 13ra arte).

Urria 20 – 22 octubre

- Antzerki zikloa Biterin: *Marika de Playa* (Glu Glu producciones), *Kanpaiak jo bi-tarte* (Glu Glu producciones) eta *Lola ikusten baduzu, esan aberatsa dela* (Ados teatro).

Urria 22 octubre

- Giza eskubideen aldeko borroka-ren tes-tuinguruan *Honduras zutik* hitzaldia Biterin.
- ATEZ ATEko parte hartze prozesua mar-txan. Hainbat bilera eta... plenario auzoe-tan eta sektore desberdinentzat.

Urria 23 octubre

- 16. Sagardo Txapelketa Xalaparta Elkar-tean.
- Servando Rivas omendua (Gipuzkoako At-letismo Federazioa).
- *Ninaizgugara* egitasmoa integrazioaren in-guruan:...

Urria 23 – 25 octubre

- Cantabriara irteera (Goiz Eguzki).

Urria 24 octubre

- Bigarren eskuko azoka Atsegindegian.
- *Dirty Harry* musika jartzen Haida taber-nan.

Urria 25 octubre

- Igande musikatuak. Azken saioa Tilose-tan.
- Eskola Kiroleko txirrindulariak Herna-nin.

Urria 26 octubre

- *Duo Jade* eta Oskar Estanga-ren kontzer-tua Biterin.

Urria 27 octubre

- Ipuin kontaketa (Maite Franco) Udal libu-rutegian.

Urria 29 octubre

- Torturari buruzko antzezlanak: *Heroia eta dontzeila* (Ariel Dorfman, Argentina) Biterin (NATZA Elkarteak).

Urria 30 octubre

- *Mikel Andueza Cuarteto*-ren jazz kontzer-tua Biterin.
- *Azukillas* taldeko trapezistak Gudarien plazan.

Urria 31 octubre

- Bigarren eskuko azoka Atsegindegian.
- *Rezikarte'09* erakusketa Gudarien plazan (azaroaren 5era arte).

Azaroa / Noviembre

- Emakumeentzako paleta ikastaroak (Gi-puzkoako Euskal Pilota Federazioa).
- *Hala Bazan* eta *Hamaika Batuz* egitas-moak, eta *Gure artean euskaraz* mintza-praktika kanpaina martxan (Dobera Elkar-tea).
- Adineko pertsonak zaintzen ikasteko kur-tsoa martxan.
- Hernaniko Koperazio Taldeak logo lehia-keta antolatzen du.
- Adineko pertsonen larrialdi batean lagun-tza eskatzeko "Telelaguntza sistema" es-ku dezakete.

- Pertsona helduek Eguberriak norbaitekin pasatzeko aukera dute *Gabonetan Elka-rrekin* programari esker.
- Euskal Herria Selekzioa. Hernanik bat egi-ten du Kirolharria ekimenarekin.

Azaroa 3 noviembre

- Elizatxo auzoko aroztegi batean sutea.

Azaroa 4 noviembre

- Autoestima zaintzeko ikastaroa Goiz Eguzkin.

Azaroa 5 noviembre

- ZineKluba: *Vals con Bashir* pelikula Bite-rin.

Azaroa 6 noviembre

- 4. Garagardo festa Karobi Elkartean.
- Inmigratioaren inguruko zine zikloa: *Un franco 14 pesetas* pelikula Sandiusterrin.
- Alerta horia haizeagatik eta euriagatik.
- *Dj Rockaie* Bodegan.

Azaroa 6 – 15 noviembre

- Mendizale Astea: proiektzioak, argazki lehiaketa, eta irteerak.

Azaroa 7 noviembre

- *Un genio en apuros* pelikula Goiz Eguz-kin.
- *Daddy Jeeff* eta *Gorka-k* musika jartzen dute Itxaskin.
- 27. Sagardo lehiaketa Elur Txorin.

Azaroa 10 noviembre

- Cuenta cuentos para adultos y Comercio Justo en Biteri (Centro Socio-Cultural de la Mujer).

Azaroa 11 noviembre

- Literatur solasaldia *Vieja escuela* (Tobias Wolf) liburuaren inguruan Udal liburutre-gian.
- Urteko Batzar Orokorra Inmakuladan (Medalla Milagrosa Elkarteak).
- Facebook eta Tuentiri buruzko hitzaldia Urumea ikastolan.

Azaroa 12 noviembre

- ZineKluba: *Cerezos en flor* pelikula Bite-rin.

Azaroa 12 – 19 noviembre

- Filatelia erakusketa (Gipuzkoako Filatelia Elkarteak).

Azaroa 13 noviembre

- Urteroko San Huberto bazkide afaria Txantxangorin.

- Inmigratioaren inguruko zine zikloa: *En un mundo libre* pelikula Sandiusterrin.
- HERRI URRATSEko materiala salgai Errioguarda jatetxean.

Azaroa 14 noviembre

- Garai batean Ereñotzuko eskolan ibilitako emakumeen bazkaria.
- *Mentu Ridiccoli* (La Lona) haurrentzako antzerkia Biterin.
- Kalez Kale Kantari.
- Bidegorria eta autobus zerbitzuaren inguruko proposamenak Topagune Berdean.
- Kultur Gunearen inguruko informazioa zabaltzeko mahaia jartzen du KULTUROLAK.

Azaroa 15 noviembre

- 50eko kintoen urteroko zita.
- Txistu eta saxofoi kontzertua udaletxeko arkupetan.
- Molotoff Irratiaren programazioa aurkezteko jaia.

Azaroa 17 noviembre

- Literatur solasaldia: *Umeek gezurra esaten dutenetik* (Uxue Apaolaza) liburuen inguruan Udal liburutegian.
- Egunkariaren auziaren inguruko batzarrak Biterin.

Azaroa 17 – 20 noviembre

- AHTaren ibilbideko argazkiak ikusgai Biterin.

Azaroa 18 noviembre

- *Rosas Rojas* emakumeenganako indarkeriaren inguruko antzezlanak Biterin.

Azaroa 19 noviembre

- ZineKluba: *Dejame entrar* pelikula Biterin.
- Piano emanaldia Biterin.
- Se inaugura la oficina de información del sistema Puerta a Puerta.

Azaroa 20 noviembre

- Inmigratioaren inguruko zine zikloa: *El próximo oriente* pelikula Sandiusterrin.
- Batzarra eta afora (JOCC-Zikuñako Amak).

Azaroa 21 noviembre

- Herri galdeketa parte hartzerako bultzatzeko jaialdia.
- Iratxera irteera (Goiz Eguzki).

Azaroa 22 noviembre

- Hernaniko Musika Bandaren Santa Zezilia kontzertua udaletxeko arkupetan.

- Cumple 100 años la vecina Cecilia Sáenz Marques.
- Umeen Nazioarteko Eguna.

Azaroa 23 noviembre

- Mikel Aristregiren argazki erakusketa Biterin (abenduaren 4ra arte).

Azaroa 23 – 29 noviembre

- Herrian zein azpiegitura? Kultur gune berri bat egiteko proposamena bozkatuena.

Azaroa 24 noviembre

- Ipuin kontaketa (Lur Korta) Udal liburutegian.
- Amiantoaren inguruko hitzaldia Biterin.
- Fallece Amparo Gastón, compañera del poeta Gabriel Celaya.

Azaroa 25 noviembre

- Emakumeenganako Indarkeriaren Aurkako eguna. Tratu onen aldeko kontzentrazioa Plaza Berrian.

Azaroa 26 noviembre

- ZineKluba: *Still walking* pelikula Biterin.

Azaroa 27 noviembre

- Txan magoa Biterin (AEK).

Azaroa 28 noviembre

- Santa Zezilia kontzertua Sandiusterrin: KANTUZ Abesbatza, Hernani eta inguruko txistulariak, Metal boskotea eta Ttaria dantza taldea.
- Bigarren eskuko azoka Atsegindegian.
- Elkartasun azoka (Iturritxo Elkartea).
- Irteera Fuenmayorrera (Sagastialde Elkartea).
- *Rude-Kanka* taldearen kontzertua Garinen.

Azaroa 28 – 29 noviembre

- Argazkilaritza ikastaroa (Luis Monje, Foto Forum Hernani).

Azaroa 30 noviembre

- Boliviako indigenen inguruko hitzaldia Sandiusterrin.

Abendua / Diciembre

- Hernani (Arkaitz Goñi, Xabier Errazkin eta Sergio Roman) EITBko Trindoor Txapelketako irabazle.
- Urtebete luzatzen dute herritik aparte bizi diren 65 urtetik gorakoentzat furgoneta zerbitzua.
- Biteri acoge una exposición sobre discapacidad (KOXKA Elkartea).

- EREN dauden enpresa eta langileak formatzeko laguntzak.
- Alumnos de saxo de HERNANI Musika Eskola Publikoa en el Festival *Saxatac*.
- ATEZ ATE. Autokonposta egiteko izenemate epea zabalik.
- *Ekudor* erakusketa Udal liburutegian.
- Saharako errefuxiatu kanpamendueta-rako janaria biltzeko kanpaina martxan.

Abendua 1 diciembre

- Ihes kimikoko simulakroa.

Abendua 3 diciembre

- Euskararen Eguna eta Nafarroako Eguna (Nafarroako bandera udaletxeko balkoian).
- ZineKluba: *Hablame de la lluvia* pelikula Biterin.

Abendua 6 diciembre

- 30. Pablo Lasa Artisanu Azoka Atsegindegian.
- Gazteen Dantza Txapelketa Plaza Berrian.

Abendua 8 diciembre

- Bola eta Toka Eguna Ereñotzun.

Abendua 10 diciembre

- Euskal Herria Selektzioa: afora Txantxangorri.
- ZineKluba: *Genova* pelikula Biterin.

Abendua 11 diciembre

- Gabon kanten jaialdia San Joan Bataiatzailearen elizan (KANTUZ Abesbatza).

Abendua 12 diciembre

- Hernaniko Txinparta koadrilak bere 50. urteurrena ospatzen du.
- Kartutxoak jasotzeko deia (Txantxangorri Elkartea).
- Hernanin Zero Zabor taldeak hondakinen eztabaida kalera ateratzen du.
- Kalez Kale Kantari.
- *Itsaminez* haurrentzako antzerkia Biterin.
- Topagune Berdea: proposatutako mugikortasun plana aurkezten da.
- KONTRAKANTXA Gaztetxea: 3. urteurrena dela eta kontzertuak Atsegindegian (bazkaria, abenduaren 19an).
- Bidezko Merkataritza Plaza Berrian.

Abendua 12 – 13 diciembre

- Gabonetako festa Karabelen.

Abendua 13 diciembre

- Bertso Txapelketa Nagusia BECen: Maialen Lujanbio Txapeldun... Harrera udaletxean txapelketan aritu direnei.

- Lehenengo Arte Azoka Atsegindegian.
- 49ko kintoen eguna.
- Ur ludoteka kiroldegian.

Abendua 14 – 19 diciembre

- Saharako kanpamenduetako bizimoduari buruzko argazki erakusketa Biterin (Asier Bastida).

Abendua 15 diciembre

- Mahai ingurua (Jabier Imaz, Mikel Izagirre eta Rakel Barroso) Biterin, KOXKA Elkar-teak antolatuta.
- Egunkariaren aldeko kontzentrazioa Plaza Berrian.
- Bide heziketari buruzko hitzaldia Goiz Eguzkin.
- *Gau ilunekoak* liburuaren inguruan literatura solasaldia.

Abendua 16 diciembre

- Azagrara irteera (Goiz Eguzki).
- Concierto de Lena Sinais en Biteri.
- Eguberriko jaialdia Sandiusterrin (Inmakulada ikastetxea).

Abendua 16 – 17 diciembre

- Gabonetako sukaldaritza ikastaroa Gure Etxolan.

Abendua 17 diciembre

- Haurrentzako bertso saioa Biterin (Bertso Eskola).
- Afari musikatua Joxan Goikoetxearekin Zumardi jatetxean.
- Hezkuntza proiektua aukeratzeko esku-bidearen aldeko kontzentrazioa kiroldegiko pilotalekuaren aurreraldean (Langile ikastola).
- Seaskako egutegiak salgai ferian.

Abendua 18 diciembre

- Hernani 2009 Urtekariaren aurkezpena.
- Inmakulada ikastetxeok San Tomas eguna ospatzen dute.
- Concierto navideño del coro Goiz Eguzki en el Hogar del Jubilado.

Abendua 19 diciembre

- Zinea euskeraz: *Olentzero eta oparien ordua* Biterin.
- Gabonetako kontzertua, OZENKI Abesbatsa eta Musika Banda Milagrosan.
- Zikuñagako Zikuzulon 7. Errapia festa.
- Elur eta hotzagatik alerta laranja (kirol jarduera guztiak bertan behera).
- Jaiotza Atarrabiyon (Iturritxo Auzo Elkar-tea).
- Kanpoan eta hemen jaiotakoek bat egin-da afaria Txantxangorin (AMHER).

Abendua 20 diciembre

- Eguberriko kontzertua Milagrosan (Udal Txistulari Banda).
- Santo Tomas feria Plaza Berrian eta Sorgintxulon.

Abendua 21 diciembre

- Santo Tomas feria Goiz Eguzkin.
- Udalak hitzarmenak sinatzen ditu Galarrretako "parke teknologikoa" gauzatze-ko.

Abendua 22 diciembre

- Gabonetako menua prestatzen dute Xalapartan.
- 1.800 clientes de Iberdrola se quedan sin luz a causa de una avería.

Abendua 23 diciembre

- Gabon kantak kalez kale (HERNANI Musika Eskola Publikoa).

Abendua 24 diciembre

- Olentzeroak eta Gabon kantak.
- Mariskadaren zozketa (AEK).

Abendua 26 diciembre

- Bertso bazkaria (Bertso Eskola).
- Haurrentzako jolasak Atsegindegian: *Ibil-bide interkulturala*.
- Zinea euskaraz: *Txori Urdin* Biterin.
- Musika sakroa Milagrosan (KANTUZ Abesbazta eta HERNANI Musika Eskola Publikoko korua).
- *Hernasax* herrian barrena Erramun Oyarzabal-i laguntzeko.

Abendua 28 diciembre

- Ur festa kiroldegian.

Abendua 29 diciembre

- Haur festa (Karobi Elkarte).
- *Nafarroaren konkista* dokumentala ikusgai Biterin.
- *El Furu* emanaldia eta azoka Portu auzoan.

Abendua 29 – 30 diciembre

- Saskibaloiko Gabonetako torneoa.

Abendua 30 diciembre

- Magia komikoa Biterin: *Tatatxan jauna*.
- Txotxongiloak Portu auzoan.

Abendua 31 diciembre

- 37. Labaien Torneo Zubipen.
- Urte Zaharreko Erronda.

Hernaniko
Udala

